

**M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A**

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Procesní aspekty určení otcovství

Diplomová práce

KRISTINA ČERMÁKOVÁ

Vedoucí práce: JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M.

Katedra civilního práva procesního
Obor Právo

Brno 2021

MUNI
LAW

Bibliografický záznam

Autor:	Kristina Čermáková Právnická fakulta Masarykova univerzita Katedra civilního práva procesního
Název práce:	Procesní aspekty určení otcovství
Studijní program:	Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Vedoucí práce:	JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M.
Rok:	2021
Počet stran:	122
Klíčová slova:	určování otcovství, řízení ve věcech určení otcovství, domněnky otcovství, nesporné řízení, souhlasné prohlášení rodičů

Bibliographic record

Author: Kristina Čermáková
Faculty of Law
Masaryk University
Department of Civil Procedure

Title of Thesis: Procedural Aspects to Determination of Paternity

Degree Programme: Law and Legal Science

Field of Study: Law

Supervisor: JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M.

Year: 2021

Number of Pages: 122

Keywords: establishing paternity, legal proceeding of
establishing paternity, presumptions of paternity,
non-contentious civil proceedings, consent of
parents

Anotace

Diplomová práce pojednává o procesních aspektech určení otcovství po rekonstrukci soukromého práva, kdy došlo k přesunu právní regulace z občanského soudního řádu do zákona o zvláštních řízeních soudních a současně též ke změně celkové koncepce chápání těchto řízení. Práce si klade za cíl popsat vybrané procesní aspekty určení otcovství, upozornit na klady a zápory současné právní úpravy a pokusit se navrhnout řešení *de lege ferenda*. Cílem práce je rovněž provést analýzu současné rozhodovací praxe vybraných českých soudů prvního stupně a zhodnotit, jak je popsána právní úprava aplikována.

Abstract

The diploma thesis deals with the procedural aspects to determination of paternity after the recodification of private law which resulted in a change in the overall concept of understanding these proceedings. The thesis aims to describe selected procedural aspects to determination of paternity, to draw attention to the pros and cons of current legislation and to try to propose a solution *de lege ferenda*. The thesis also analyses the current decision-making practice of selected Czech courts of first instance and evaluates how the described legislation is applied.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Procesní aspekty určení otcovství** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 31. října 2021

.....
Kristina Čermáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Evě Dobrovolné, Ph.D., LL.M. za cenné rady a odborné připomínky při vedení této práce.

Mé poděkování patří též zaměstnancům Okresního soudu v Litoměřicích, Okresního soudu v Šumperku, Okresního soudu v Písku, Okresního soudu v Hradci Králové, Okresního soudu v Olomouci, Městského soudu v Brně a Ministerstva spravedlnosti ČR za poskytnuté anonymizované rozsudky a informace.

Obsah

Seznam tabulek	13
Seznam pojmů a zkratk	14
Úvod	17
1 Určení otcovství v občanském zákoníku	19
1.1 První domněnka.....	19
1.2 Konverze první domněnky ve prospěch druhé.....	20
1.3 Domněnka v případě umělého oplodnění neprovdané matky	22
1.4 Druhá domněnka	23
1.5 Třetí domněnka.....	25
2 Řízení ve věcech určení otcovství	27
2.1 Povaha řízení.....	27
2.2 Systematika ZŘS.....	33
2.3 Vzájemný vztah mezi ZŘS a OSŘ.....	34
2.4 Překážka věci rozsouzené (rei iudicatae)	36
2.5 Pravomoc soudů.....	39
2.5.1 Pravomoc soudů dle ZŘS	39
2.5.2 Mezinárodní soudní pravomoc	39
2.6 Příslušnost soudů	42
2.7 Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů	45
2.7.1 Určení otcovství k dítěti neprovdané matky.....	45
2.7.2 Určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné	50
2.7.3 Dílčí závěr ohledně povahy řízení	53
2.8 Zahájení řízení	55
2.8.1 Zahájení řízení na návrh	55
2.8.2 Zahájení řízení i bez návrhu	58

OBSAH

2.8.3	Spojení řízení.....	60
2.8.4	Soudní poplatek	62
2.9	Účastníci řízení	63
2.9.1	Ztráta způsobilosti být účastníkem řízení	66
2.10	Průběh řízení.....	68
2.11	Dokazování.....	71
2.11.1	Závažné okolnosti vylučující otcovství.....	74
2.11.2	Důkazní prostředky	74
2.12	Rozhodnutí.....	82
2.12.1	Charakter a účinky rozhodnutí	84
2.13	Náklady řízení.....	87
2.14	Odvolání	90
2.15	Mimořádné opravné prostředky	93
2.15.1	Žaloba na obnovu řízení.....	94
2.15.2	Dovolání	98
3	Analýza vybraných rozsudků soudů prvního stupně	100
3.1	Návrh na zahájení řízení	101
3.2	Účastníci řízení	104
3.3	Mezinárodní prvek.....	105
3.4	Souhlasné prohlášení rodičů.....	106
3.5	Dokazování.....	107
3.6	Rozhodnutí.....	110
3.7	Náklady řízení.....	111
	Závěr	114
	Použité zdroje	117

Seznam tabulek

Tab. 1: Počet pravomocně skončených řízení ve věcech určení otcovství	101
Tab. 2: Délka řízení ode dne nápadu do dne pravomocného skončení věci o určení otcovství v řízení před soudem prvního stupně ve dnech.....	101

Seznam pojmů a zkratk

ABGB	– císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)
ČR	– Česká republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
DNA	– kyselina deoxyribonukleová
ESLP	– Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	– sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	– usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
MatrZ	– zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	– zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ 2013	– zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění do 31. 12. 2013
OZ	– zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	– ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	– zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

- ZOR – zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- ZSP – zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Procesní úprava určování otcovství doznala v souvislosti s rekodifikací soukromého práva, jež nabyla účinnosti 1. 1. 2014, značných změn. Nejvýraznější z nich jistě představuje přesunutí právní regulace ze zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „OSŘ“) do zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „ZŘS“). Řízení o určení otcovství také již nejsou z hlediska jejich povahy řazena mezi řízení sporná, ale nově se jedná o řízení nesporná. Smyslem řízení o určení otcovství tak už není vyřešit spor mezi matkou dítěte a domnělým otcem, ale primárně jde o vyřešení poměrů dítěte do budoucna.

Samotný text práce je kromě úvodu a závěru rozdělen do tří kapitol. Procesněprávní úprava určování otcovství velmi úzce souvisí s úpravou hmotněprávní. Nelze proto podat výklad úpravy procesněprávní, aniž bych se nejdříve věnovala úpravě hmotněprávní. První kapitola proto pojednává o úpravě určení otcovství v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „OZ“).

Stěžejní část práce představuje kapitola druhá, která již pojednává o řízení ve věcech určení otcovství a postupně se zaměří na vybrané procesní aspekty určení otcovství. Nejprve vymezí odlišné znaky sporného a nesporného řízení, což je nezbytné pro pochopení dalšího výkladu. Další podkapitoly popisují systematiku ZŘS a vzájemný vztah mezi oběma procesními předpisy. Čtvrtá podkapitola vysvětluje zvláštnosti překážky věci rozsouzené v řízeních ve věcech určení otcovství. Následující dvě podkapitoly se věnují pravomoci a příslušnosti soudů včetně mezinárodní soudní pravomoci. Sedmá podkapitola pojednává o dvou zvláštních řízeních o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů – nejprve o souhlasném prohlášení k dítěti neprovdané matky, následně pak o souhlasném prohlášení učiněném po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné. Další podkapitoly se zaměří čistě na meritorní řízení o určení otcovství: první z nich se věnuje problematice spojené s jeho zahájením, následující podkapitola se pak týká účastníků tohoto řízení. Dále v podkapitole desáté budou popsány zvláštnosti jeho průběhu, přičemž dokazování v řízení se věnuje samostatná podkapitola 11. Další dvě podkapitoly řeší rozhodnutí, kterým je otcovství k dítěti určeno, a náhradu nákladů řízení. Zbývající podkapitoly se zaměří na opravné prostředky.

V závěrečné kapitole bude provedena analýza vybraných rozsudků soudů prvního stupně v ČR, kdy se zaměřím na některé z procesních aspektů popsaných v předchozí kapitole a poukážu především na odlišnosti mezi teorií a soudní praxí. Krátce uvedu i související statistické údaje.

Práce si klade za cíl popsat vybrané procesní aspekty určení otcovství, průběžně je komentovat vlastními názory autorky, upozorňovat na klady a zápory současné právní úpravy a pokusit se navrhnout možná řešení *de lege ferenda*. Cílem práce je rovněž provést analýzu současné rozhodovací praxe vybraných českých soudů prvního stupně a zhodnotit, jak je popsaná právní úprava aplikována. Dále by práce chtěla zodpovědět i následující otázky:

1. *Uplatní se všechny v podkapitole 2.1 vymezené znaky nesporných řízení u všech řízení o určení otcovství?*
2. *Je správné, že zákonodárce změnil koncepci řízení o určení otcovství?*
3. *Jak vybrané české soudy prvního stupně přistupují k aplikaci aktuální právní úpravy?*

1 Určení otcovství v občanském zákoníku

Jelikož je procesní úprava určení otcovství silně provázána s úpravou hmotněprávní, která obsahuje řadu procesních aspektů, je třeba před samotným rozбором procesní úpravy nejdříve zmínit úpravu v občanském zákoníku.

Hmotněprávní úpravu určení otcovství nalezneme po rekodifikaci soukromého práva v druhé hlavě druhé části občanského zákoníku, konkrétně v § 776 až 784 OZ. Dnešní právní úprava určování otcovství je založena na koncepci právních domněnek, která má původ v římsko-právní zásadě „*pater est quem nuptiae demonstrant*“ (otcem je ten, kdo se se ženou oženil)^{1,2} a navazuje na předchozí úpravy v ABGB³, zákoně o právu rodinném⁴ a zákoně o rodině⁵. Určení otcovství je tak i nadále založeno na právních domněnkách, ze kterých lze na biologické otcovství usuzovat jen s určitou mírou pravděpodobnosti, a proto jsou konstruovány jako domněnky vyvratitelné (třebaže v zájmu právní jistoty ve statusových vztazích není vyvratitelnost zcela neomezená).⁶

1.1 První domněnka

První domněnka otcovství dle § 776 odst. 1 OZ svědčí tradičně manželovi matky, a to *ex lege* vždy, narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí 300. dne po zániku manželství (rozvodem, smrtí, prohlášením manžela za mrtvého či změnou pohlaví), po prohlášení manželství za neplatné anebo po prohlášení manžela matky za nezvěstného. Následný zápis v matrice má již jen deklaratorní charakter, nevyžaduje se žádný další projev vůle rodičů či úřední rozhodnutí.⁷

---

¹ Kincl, J. In: Kincl, J., Skřejpek, M., Urfus, V. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 73.

² Králíčková, Z. In: Hrušáková, M. a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 161.

³ Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)

⁴ Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOR“).

⁶ Frintová, D. In: Švestka, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*.

Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 284–285.

⁷ Tamtéž, s. 286.

Pokud se však matka ještě před uplynutím ochranné lhůty 300 dnů po zániku manželství nebo jeho prohlášení za neplatné znovu provdá a narodí-li se jí v této lhůtě dítě, nebude za otce dítěte považován původní manžel, ale manžel pozdější.⁸ Důvodem je skutečnost, že se jeho biologické otcovství jeví jako pravděpodobnější. Dojde-li ale následně k úspěšnému popření otcovství ze strany pozdějšího manžela, bude domněnka otcovství svědčit bez dalšího původnímu manželovi.⁹

Genetické otcovství není pro aplikaci domněnky rozhodující. Vychází se z požadavku § 687 odst. 2 OZ, aby si manželé byli věrni, a též z hlavního účelu manželství, který dle § 655 OZ spočívá v založení rodiny a řádné výchově dětí (vedle vzájemné podpory a pomoci).¹⁰

Ustanovení má kogentní povahu. Bude-li těhotenství manželky neobvykle dlouhé, nelze podle něj při určení otcovství postupovat. Pokud se tak dítě narodí např. 301 dní po zániku manželství smrtí manžela, je nezbytné se domáhat určení jeho otcovství postupem dle § 783 odst. 3 OZ (k tomu viz dále).¹¹

Po dobu trvání této domněnky se nemůže uplatnit žádná jiná domněnka otcovství.¹² Výjimku z tohoto pravidla představuje tzv. konverze první domněnky ve druhou, kterou je možno provést při splnění předpokladů taxativně vymezených v § 777 OZ.¹³

1.2 Konverze první domněnky ve prospěch druhé

Zákonodárce tímto zcela novým ustanovením umožňuje vyhnout se zdoluhavému procesu popírání a následného určování otcovství k dítěti narozenému v ochranné době – „jedná se totiž o řízení o popření otcovství

---

⁸ § 776 odst. 2 OZ

⁹ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 287–288.

¹⁰ Šínová, R. In: Melzer, F. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*. Praha: Leges, 2016, s. 875.

¹¹ Tamtéž, s. 878.

¹² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. 10. 1965, sp. zn. 5 Cz 81/65, Rc 71/65.

¹³ Králíčková, Z. In: Králíčková, Z. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 504.

spojené s řízením o určení otcovství^{14,15} Reaguje tak na poměrně vysokou míru rozvodovosti a fakt, že biologickým otcem dítěte mnohdy nebývá manžel matky, ale jiný muž.¹⁶

Pokud se dítě narodí v době od podání návrhu o rozvod manželství do 300. dne po rozvodu manželství, lze souběžným prohlášením matky, jejího manžela a jiného muže (biologického otce) založit novou vyvratitelnou domněnku ve prospěch tohoto jiného muže a současně tím vyvrátit domněnku svědčící manželovi matky.¹⁷ Manžel matky musí prohlásit, že není otcem dítěte, jiný muž naproti tomu musí prohlásit, že je otcem dítěte a matka se musí k oběma prohlášením připojit.¹⁸ K prohlášení všech tří zúčastněných musí dojít v řízení před soudem (jedná se o řízení dle § 416 ZŘS, které bude podrobněji rozebráno v podkapitole 2.7.2), nikoliv na matrice jako v případě druhé domněnky dle § 779 OZ.¹⁹

Na rozdíl od druhé domněnky není možné prohlášení učinit k *nasciturovi*.²⁰

Prohlášení je možné obdobně učinit, i pokud bylo manželství prohlášeno za neplatné.²¹ Ohledně náležitostí prohlášení se uplatní ustanovení o souhlasném prohlášení dle druhé domněnky s odkazem na obecná ustanovení o právním jednání, jelikož není stanoveno jinak.²²

---

¹⁴ Důvodová zpráva k § 777 občanského zákoníku.

¹⁵ Jantošová, K. In: Petrov, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 852.

¹⁶ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 508.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ § 777 odst. 1 OZ

¹⁹ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 852.

²⁰ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 508.

²¹ § 777 odst. 4 OZ

²² Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 509.

1.3 Domněnka v případě umělého oplodnění neprovdané matky

Narodí-li se neprovdané ženě dítě, které bylo počato umělým oplodněním, je dle § 778 OZ za otce dítěte považován *ex lege* muž, který udělil k umělému oplodnění ženy informovaný souhlas podle zákona o specifických zdravotních službách²³. Písemný souhlas musí být vždy zopakován při každém novém výkonu asistované reprodukce – pokud by souhlas nebyl udělen, již udělený souhlas byl odvolán nebo muž v mezidobí zemřel, nemůže dojít k určení právního otcovství tohoto muže, a to ani kdyby byl biologickým otcem dítěte.²⁴ Pokud by muž byl přesto zapsán do matriky jako otec, mohl by se domáhat zrušení nezákonně založeného statusového poměru.²⁵

Pro určení otcovství dle této domněnky není rozhodné, zda byl použit genetický materiál muže či anonymního dárce, což dokládá i § 787 OZ, ze kterého plyne, že použití genetického materiálu dárce nemůže být důvodem pro popření otcovství.²⁶

Ve srovnání s úpravou v ZOR zde došlo k poměrně výraznému posunu. Podle ZOR bylo nutné otcovství následně určit buď souhlasným prohlášením, nebo v řízení před soudem. Podle aktuální úpravy²⁷ je možné otcovství k dítěti zapsat do matriky přímo na základě písemného souhlasu muže s umělým oplodněním potvrzeného poskytovatelem zdravotních služeb.²⁸

Právě popsaná domněnka se uplatní ve vztahu k nesezdanému páru. Je-li matka vdaná, musí k umělému oplodnění udělit souhlas její manžel, který poté bude považován za otce dítěte, narodí-li se za trvání

---

²³ Viz § 6 a 8 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Viz *Evans proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 7. 3. 2006, č. stížnosti 6339/05 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 21 Cdo 4020/2017.

²⁵ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 511.

²⁶ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 293.

²⁷ Viz § 16 odst. 3 písm. b) MatrZ.

²⁸ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 512.

manželství, resp. v ochranné lhůtě 300 dnů, a to opět bez ohledu na to, zda byl použit genetický materiál manžela či dárce.²⁹ O souhlasu platí vše výše uvedené.

1.4 Druhá domněnka

Druhá domněnka otcovství dle § 779 a násl. OZ je založena na autonomii vůle rodičů jakožto klíčové zásadě soukromého práva. Její podstatou je založení otcovství souhlasným prohlášením matky a muže, který se chce stát právním otcem dítěte (putativního otce). Může nastoupit jediné tehdy, když se neuplatily domněnky dle předchozích ustanovení, resp. byla úspěšně vyvrácena domněnka svědčící manželovi matky.³⁰

Souhlasné prohlášení lze učinit před soudem (řízení dle § 415 ZŘS, o němž pojednává podkapitola 2.7.1) nebo před matričním úřadem. To neplatí pro nezletilého, který není plně svéprávný, a pro zletilé osoby, které nejsou plně svéprávné. Tito mohou prohlášení učinit výhradně před soudem.³¹ Svéprávnost nezletilého se řídí § 31 OZ. Na souhlasné prohlášení nezletilého se neuplatní § 32 odst. 1 OZ upravující možnost zákonného zástupce ne plně svéprávného nezletilého udělit mu souhlas k určitému právnímu jednání, které je ve shodě se zvyklostmi soukromého života, a to s ohledem na zcela osobní povahu souhlasného prohlášení. Souhlas zákonného zástupce by tak byl irelevantní.³²

Předpokladem určení otcovství je vždy souhlas matky (*condicio sine qua non*).³³ Otcovství tak nelze souhlasným prohlášením, resp. jednostranným prohlášením otce určit, pokud prohlášení ženy brání duševní porucha, pro kterou nemůže posoudit jeho význam, nebo by bylo spojeno s těžko překonatelnou překážkou (např. matka není schopna projevit svou vůli, je neznámá, utajená či byla prohlášena za neznámou dle § 66 a násl. OZ). I v tomto případě je nutné otcovství určit v řízení před

---

²⁹ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 853.

³⁰ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 513.

³¹ § 779 odst. 2 OZ a § 780 OZ

³² Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655–793*, s. 907.

³³ Tamtéž, s. 916.

soudem dle § 783 OZ.³⁴ Jedná se o důležitou změnu, jelikož předchozí právní úprava v § 52 odst. 3 ZOR umožňovala ustanovit otcovství i bez prohlášení matky, pokud tato nebyla schopna pro duševní poruchu posoudit význam svého jednání, nebo bylo-li opatření jejího prohlášení spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Naproti tomu je nově možné, aby bylo určeno otcovství druhou domněnkou i bez prohlášení otce, jelikož otci lze v situaci předvídané v § 780 OZ jmenovat opatrovníka.³⁵

Souhlasné prohlášení představuje zvláštní projev vůle každé ze stran, tj. dvě jednostranná právní jednání s totožným obsahem. Není-li stanoveno jinak, resp. neodporuje-li to zvláštní povaze tohoto projevu vůle, použijí se na něj obecná ustanovení o právním jednání (§ 545 a násl. OZ), např. ustanovení o simulaci, omylu a lsti, zdánlivém právním jednání a relativní neplatnosti – té se však lze s ohledem na trvalost a stabilitu rodičovského poměru dovolat jen v prekluzivní lhůtě šesti měsíců pro popření otcovství dle § 790 OZ. Užít naopak nelze ustanovení vážící právní jednání na podmínku či doložení času, a to proto, že prostřednictvím souhlasného prohlášení se zakládá statusový poměr, který v budoucnu nelze (kromě úspěšného popření otcovství) zrušit.³⁶ Prohlášení musí být učiněno osobně³⁷, určitě, srozumitelně, bez výhrad a musí být zaznamenáno v protokolu, nemusí však být učiněno současně.³⁸

Prohlášení je možné učinit již k *nasciturovi*, pak jej však nelze později odvolat ani od něj odstoupit, uplatněna mohou být pouze ustanovení o neplatnosti. Účinky prohlášení nastávají až okamžikem narození dítěte, narodí-li se živé. Pokud by takto došlo postupně k prohlášením více mužů, nebyl by do matriky jako otec zapsán žádný z nich a o otcovství by musel rozhodnout soud podle třetí domněnky.³⁹ V komentářové

---

³⁴ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 855.

³⁵ Svoboda, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 38.

³⁶ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 303.

³⁷ Výjimku představuje prohlášení osoby, která není plně svéprávná, za niž v určitých případech bude jednat opatrovník.

³⁸ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 853.

³⁹ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář, s. 517–518.

literatuře⁴⁰ se nicméně objevuje i názor, že souhlasné prohlášení lze učinit jen jedenkrát a není možné ho vzít zpět, a tudíž platí to souhlasné prohlášení, které bylo učiněno jako první.

Maximální věková hranice stanovena není, prohlášení tak lze učinit i k dítěti zletilému.⁴¹

1.5 Třetí domněnka

Skutkovým základem třetí domněnky dle § 783 odst. 2 OZ zůstává soulož v tzv. rozhodné (kritické) době, a to i přesto, že judikaturou bylo v minulosti konstatováno, že je tato koncepce s ohledem na vývoj lékařské vědy, zejména genetiky již překonána⁴². Za otce dítěte je tak i nadále podle třetí domněnky považován muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než 160 a více než 300 dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti. Oproti předchozí úpravě v ZOR došlo tedy jen ke zkrácení doby z původních 180 dní na nyníjších 160 dnů. Do rozhodné doby se nezapočítává den, kdy došlo k souloži, den narození dítěte však ano.⁴³ Soulož zákon nedefinuje. Judikatura tento pojem vyložila široce jako „úkon pohlavního života, který může vésti k oplodnění ženy; může jí býti i jakékoliv spojení pohlavních orgánů muže a ženy vůbec, ba i pouhý jejich dotyk“⁴⁴. Úmysl zplodit dítě přitom není relevantní.⁴⁵

K určení otcovství podle této domněnky může dle § 783 odst. 1 OZ dojít jen za předpokladu, že otcovství k dítěti dosud nebylo určeno na základě předchozích domněnek, tedy na základě otcovství manžela matky dle § 776 OZ, souhlasného prohlášení matky, jejího (bývalého) manžela a jiného muže dle § 777 OZ, souhlasu muže s umělým

---

⁴⁰ Viz Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 904.

⁴¹ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 513.

⁴² Srov. nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

⁴³ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 856.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 6. 1938, sp. zn. Rv II 476/38 (Vážný č. 16999/38).

⁴⁵ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 527.

oploďněním ženy dle § 778 OZ ani souhlasného prohlášení matky a muže dle § 779 OZ. Otcovství může být takto určeno také tehdy, bylo-li otcovství muže, kterému svědčila některá z jiných zákonných domněnek, pravomocně popřeno.

Třetí domněnka může být uplatněna jen v soudním řízení (na rozdíl od první domněnky nastávající *ex lege* a ostatních domněnek, které ke svému nastoupení vyžadují projev vůle); k určení otcovství dochází až pravomocným rozsudkem.⁴⁶ Jejím účelem je usnadnit dokazování v tomto řízení, kdy jeho cílem je určení otce, u něhož je dán nejpravděpodobnější soulad genetického a právního otcovství.⁴⁷

Soulož v rozhodné době není jediným možným (taxativně daným) způsobem, jak může soud otcovství určit, a to vzhledem k již zmíněné úrovni dnešní vědy, především genetiky. Jak uvedl Nejvyšší soud ČSSR v rozhodnutí ze dne 6. 5. 1967, sp. zn. 5 Cz 32/67 (R 98/1967): „*i když žalovanému nesvědčí domněnka otcovství podle § 54 odst. 2 ZOR (pozn. aut.: dnes § 783 odst. 2 OZ), není vyloučeno otcovství žalovaného*“. Otcem dítěte tak může být určen i muž, který s matkou dítěte v rozhodné době nesouložil, resp. se soulož nepodařilo prokázat, pokud je podle provedeného dokazování genetickým původcem dítěte.⁴⁸ Může se jednat například o situaci, kdy matka dítěte získá mužův genetický materiál podvodem a následně se jím sama oplodní. Konstatovat existenci otcovství tohoto muže je nutné vzhledem k právu dítěte znát svůj původ a k jeho právu na péči vlastními rodiči vyplývajícímu z čl. 7 Úmluvy o právech dítěte^{49,50}

---

⁴⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1852/2017.

⁴⁷ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 935.

⁴⁸ Frontová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 286.; Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 931-932.

⁴⁹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

⁵⁰ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 936.

2 Řízení ve věcech určení otcovství

Pod pojem řízení ve věcech určení otcovství lze zařadit čtyři řízení: dvě řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů (konkrétně určení otcovství k dítěti neprovdané matky dle § 415 ZŘS a určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné dle § 416 ZŘS), dále pak řízení o určení otcovství podle tzv. třetí domněnky dle § 783 odst. 2 OZ, resp. § 418 odst. 1 ZŘS a konečně řízení o určení otcovství ke společnému dítěti poté, co soud pravomocně určil, že tu manželství není (řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS). Podkapitoly 2.1 až 2.6 pojednávají o procesních aspektech společných pro všechna tato řízení. Podkapitola 2.7 se zabývá řízeními podle § 415 a 416 ZŘS. Podkapitoly 2.8. až 2.15 se věnují průběhu řízení o určení otcovství dle třetí domněnky a řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS.

2.1 Povaha řízení

Rekodifikace soukromého práva znovu rozdělila sporné a nesporné řízení do dvou samostatných předpisů. Novým základním pramenem nesporného řízení se tak s účinností od 1. 1. 2014 stal ZŘS. Zároveň došlo ke změně celkové koncepce řízení o určení a popření rodičovství a tato jsou nově chápána jako nesporná řízení. Jejich úprava tudíž byla přesunuta právě do ZŘS.⁵¹

Nesporná řízení se v mnohém odlišují od druhého typu nalézacího soudního řízení ve věcech civilních, sporného řízení. Přestože se o stanovení jednotného diferenciacního kritéria v minulosti pokoušela řada autorů⁵², dosud se jej nalézt nepodařilo a diskuze na toto téma mezi odbornou veřejností stále probíhá.

Nalezení jednoznačného kritéria pro odlišení sporného a nesporného řízení ztěžuje fakt, že nesporná řízení netvoří ucelený komplex tak jako řízení sporná, a nelze je tudíž obecně charakterizovat, jelikož se ne všechny jednotlivé základní odlišnosti, které budou popsány níže,

⁵¹ Šínová, R. In: Šínová, R. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 8 a 203.

⁵² Dřívější pokusy přehledně uvádí např. Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 1–2 včetně odkazů na podrobnější literaturu.

vyskytují u každého řízení považovaného za nesporné. Pro všechna je společné toliko to, že se nejedná o řízení sporné.⁵³

O tom, zda se jedná v daném případě o řízení sporné či nesporné, tak rozhoduje kombinace formálních a materiálních faktorů. Plné formální hledisko zákonného vymezení nesporného řízení nelze použít, jelikož současná právní úprava pojem „nesporná řízení“ nedefinuje. Zákon o zvláštních řízeních soudních hovoří pouze o „zvláštních řízeních“, která v sobě zahrnují jak řízení nesporná, tak i řízení jiná, která mají zvláštní povahu – stojí na pomezí mezi řízeními spornými a nespornými, přičemž u nich převažuje povaha sporná.⁵⁴ Přístup zákonodárce ovšem není správný – řízení je buď sporné, nebo nesporné, neexistují žádná „smíšená“ řízení, která by vykazovala prvky řízení sporného i nesporného. Nenaplnuje-li dané řízení pojmové znaky sporného řízení, je třeba je považovat za řízení nesporné.⁵⁵ Dle mého názoru by proto bylo *de lege ferenda* žádoucí přejmenovat ZŘS tak, aby z jeho názvu bylo jasně patrné, že se jedná o právní předpis ryze pro nesporná řízení⁵⁶. V návaznosti na to by pak bylo vhodné tato jiná řízení jednoznačně přiřadit buď ke sporným, nebo nesporným řízením, a následně je vtělit do odpovídajícího právního předpisu.

Materiálním kritériem se pak rozumí povaha hmotněprávního vztahu, který je v řízení řešen. Z tohoto pohledu pod nesporné řízení spadají právní vztahy, u nichž je dán veřejný zájem na tom, aby soud aktivně zasáhl ve prospěch osob vyžadujících zvláštní ochranu, a dále vztahy, jež musí mít stát určitým způsobem pod kontrolou.⁵⁷

Z výše uvedeného R. Šínová dovozuje, že za nesporná řízení lze v současnosti považovat „ta řízení, na která se aplikuje obecná část ZŘS

---

⁵³ Wipplingerová, M. In: Wipplingerová, M., Zahradníková, R., Spurná, K. *Zvláštní soudní řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 9.

⁵⁴ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 3 a 18.

⁵⁵ Lavický, P. In: Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 2.

⁵⁶ Jak tomu ostatně již v minulosti bylo – viz císařský patent č. 208/1854 ř. z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných právních věcech, a zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného.

⁵⁷ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 3–4.

bez zásadnějších výjimek, resp. ta řízení, která se z hlediska dokazování řídí § 20 odst. 1 až 3 a § 21 ZŘS, jež zakotvují zásadu vyšetřovací a zásadu arbitrárního pořádku v řízení. Opravné řízení je ovládáno opravným systémem úplné apelace dle § 28 ZŘS“⁵⁸.

Postupem času se mezi oběma druhy nalézacího řízení vyvinuly zejména následující odlišnosti. První z nich je **rozdílný účel**. Sporné řízení slouží k poskytnutí ochrany právní sféry, do níž bylo zasaženo, a má tak reparační funkci. Nesporné řízení si naproti tomu klade za cíl předejít porušení práva v budoucnu (preventivní funkce).⁵⁹ Hlavním účelem řízení ve věcech určení otcovství je zájem dítěte, respektive vyřešení jeho poměrů do budoucna. Postavení dítěte v řízení je zdůrazněno i změnami, které ZŘS zavádí např. do právní úpravy účastenství nebo místní příslušnosti.⁶⁰

Z tohoto rozdílu dále plyne odlišná **povaha rozhodnutí**, kdy v nesporném řízení jsou vydávána především rozhodnutí konstitutivní, kdežto v řízení sporném mají rozhodnutí převážně deklaratorní charakter.⁶¹

Oba typy řízení odlišuje také **způsob stanovení civilní pravomoci**. Pro sporné řízení platí obecné vymezení civilní pravomoci soudů dle § 7 OSŘ, dle něhož soudy projednávají zásadně všechny spory soukromoprávní povahy. V nesporném řízení však takové vymezení nepřichází v úvahu a pravomoc soudů se vždy musí opírat o výslovnou zákonnou úpravu.⁶²

Rozdíly nalezneme i v otázce **místní příslušnosti soudů**. V nesporném řízení nelze vycházet z obecného principu *actor sequitur forum rei* (žalobce následuje žalovaného), a to proto, že řízení nesměruje k vyřešení sporu mezi žalobcem a žalovaným a žádný žalovaný se v řízení

⁵⁸ Tamtéž, s. 18.

⁵⁹ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku)*. Praktický komentář, s. 1.

⁶⁰ Šínová, R. Řízení o určení otcovství v kontextu rekodifikace soukromého práva. In: Šínová, R. (ed.) *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 128.

⁶¹ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku)*. Praktický komentář, s. 1.

⁶² Důvodová zpráva k ZŘS.

nevyskytuje. Koncepce místní příslušnosti je tak založena na hledání soudu, jenž je pro dané řízení s přihlédnutím ke všem okolnostem nejvhodnější. V nesporném řízení se tak užívá zpravidla tzv. výlučná místní příslušnost, která je pro každé řízení stanovena zvlášť. Nespornému řízení je také znám institut přenesení místní příslušnosti, který představuje výjimku z trvání místní příslušnosti (*perpetuatio fori*).⁶³ V řízeních ve věcech určení otcovství se však neaplikuje.⁶⁴

Významné odlišnosti z hlediska **účastenství** jsou dány tím, že sporné řízení je založeno na formálním pojetí účastníků, kterými jsou dle § 90 OSŘ žalobce a žalovaný. Účastenství je chápáno čistě procesně a nezávisle na hmotném právu. Pouze žalobce rozhoduje o tom, kdo bude v dané věci žalovaným. Účastenství v nesporném řízení se oproti tomu posuzuje podle hmotněprávního postavení účastníka a vychází tak z materiálního pojetí. Formální pojetí se uplatní jen u navrhovatele, který je vždy považován za účastníka řízení, jelikož o jeho návrhu musí soud rozhodnout, v opačném případě by se jednalo o odepření spravedlnosti. Účastníci sporného řízení jsou dále vůči sobě v kontradiktorním postavení; žalobce a žalovaný mají protichůdný zájem na výsledku řízení, který na ně umožňuje přenést odpovědnost za objasnění skutkového stavu. Jelikož účastníci nesporného řízení v kontradiktorním postavení nejsou, nelze v tomto typu řízení hovořit o stranách. Není proto ani přípustné využití institutů společenství účastníků řízení dle § 91 OSŘ či hlavní a vedlejší intervence dle § 91a a 93 OSŘ. Procesní nástupnictví v případě singulární sukcese dle § 107a OSŘ přichází v úvahu jen u navrhovatele, a to proto, že s výjimkou navrhovatele splývá v důsledku materiálního pojetí účastníků s účastenstvím věcná legitimace. Z tohoto důvodu také nelze v řízeních podle ZŘS aplikovat záměnu účastníka dle § 92 odst. 2 OSŘ nebo přistoupení dalšího účastníka dle § 92 odst. 1 OSŘ.⁶⁵

---

⁶³ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 11.

⁶⁴ Dle § 5 ZŘS lze přenést místní příslušnost v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízeních o svéprávnosti.

⁶⁵ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 12, 34.; Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 2–3.

Řízení jsou taktéž ovládaná různými **zásadami**. Pro sporná řízení je typická zásada dispoziční, která svěřuje procesní iniciativu účastníkům. Účastníci mohou disponovat řízením i předmětem řízení a ovlivňovat tak zahájení, průběh, rozsah i skončení řízení. Nesporná řízení naopak ovládá zásada oficiality, dle níž má procesní iniciativu v rukou soud, který má možnost převážnou většinu řízení zahájit i bez návrhu⁶⁶. V takových řízeních pak soud není vázán návrhy účastníků a může přisoudit i něco jiného nebo více, než čeho se domáhají.⁶⁷ Dispoziční oprávnění účastníků jsou omezena či přímo zcela vyloučena (např. nelze uzavřít smír). Řízení sporná jsou dále ovládána zásadou projednací, která znamená, že účastníci řízení nesou odpovědnost za zjištění skutkového stavu a jsou také plně zatíženi důkazními břemeny. Zásada vyšetřovací, která je vlastní řízením nesporným, naproti tomu ukládá odpovědnost za objasnění skutkového stavu soudu, který má povinnost zjistit veškeré skutečnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé i bez výslovného návrhu účastníků.⁶⁸ Účastníci sice mají povinnost tvrzení a povinnost důkazní, tyto však nejsou spojeny s procesními břemeny. Postup v nesporném řízení ovládá zásada arbitrárního pořádku (jednotnosti řízení), podle níž řízení tvoří od zahájení až do vydání rozhodnutí jeden celek a účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a označovat důkazy kdykoli v jeho průběhu.⁶⁹ Na rozdíl od sporného řízení se tak neuplatní koncentrace řízení dle § 114c odst. 5, 118b odst. 1 a 119a odst. 1 OSŘ. Skrze zásadu vyšetřovací se v nesporném řízení více naplňuje zásada materiální pravdy, jejíž podstatou je možnost zjištění skutečného skutkového stavu věci bez formálních překážek.⁷⁰

V odvolacím řízení pro nesporná řízení platí **princip úplné apelace** a účastníci tak mohou v odvolacím řízení uvádět nové skutečnosti a navrhnout nové důkazy, které nebyly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně.⁷¹

---

⁶⁶ Srov. § 13 ZŘS.

⁶⁷ Srov. § 26 ZŘS.

⁶⁸ Srov. § 20 odst. 1 ZŘS.

⁶⁹ Srov. § 20 odst. 2 ZŘS.

⁷⁰ Winterová, A. In: Winterová, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2018, s. 75–82.; Štinová, R. In: Štinová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 9–10.

⁷¹ Srov. § 28 odst. 1 ZŘS.

Co se týká **nákladů** sporného řízení, uplatňuje se pro jejich přiznání zásada úspěchu ve věci, kdy procesně úspěšný účastník má právo na náhradu nákladů od účastníka neúspěšného. Z charakteru nesporného řízení ovšem plyne, že se v něm tato zásada nemůže uplatnit, a proto zpravidla žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.⁷²

Odlišnost spočívá i ve **formě meritorních rozhodnutí**. Ve sporném řízení se ve věci samé rozhoduje rozsudkem. Pro nesporná řízení platí opačné pravidlo, kdy se ve věci samé rozhoduje primárně usnesením a rozsudkem jen tam, kde je to zákonem výslovně stanoveno.⁷³

V dalších podkapitolách se postupně budu vyjadřovat k tomu, zda se právě popsané znaky nesporného řízení uplatňují ve všech řízeních ve věcech určení otcovství.

Původní spojení sporných a nesporných řízení v úpravě zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění do 31. 12. 2013 (dále jen „OSŘ 2013“) bylo dlouhodobě kritizováno jako nekoncepční, jelikož každá z úprav měla odlišný smysl a účel⁷⁴ (jak ostatně vyplývá i z vymezení odlišností těchto řízení dříve v této podkapitole). Problematickou se jevila i samotná úprava určení a popření rodičovství. Určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů bylo upraveno v § 73 OSŘ 2013 v rámci předběžných řízení a literatura jej považovala za řízení nesporné, zatímco řízení o určení a popření otcovství byla teorií a praxí považována za sporná.⁷⁵ Sporný charakter řízení však popírala aplikace vyšetřovací zásady dle § 120 odst. 2 OSŘ 2013, typické pro nesporná řízení. Sporný charakter znesnadňoval i samotný průběh řízení, především z pohledu vymezení účastníků řízení. Nebylo totiž zcela vyjasněno postavení dítěte v řízení a mohlo dojít i k situaci, kdy dítě vůbec nebylo účastníkem řízení, a to i přes jeho právo znát svůj původ.⁷⁶ Účastenství bylo jakožto ve

---

⁷² Wipplingerová, M. In: Wipplingerová, Zahradníková, Spurná. *Zvláštní soudní řízení*, s. 15.

⁷³ Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 364.

⁷⁴ Korběl, F. a Prudíková, D. In: Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 23.

⁷⁵ Winterová, A. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva – pohled Aleny Winterové. In: Šínová, R. (ed.) *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 37.

⁷⁶ Zahradníková, R. In: Wipplingerová, Zahradníková, Spurná. *Zvláštní soudní řízení*, s. 161.

sporném řízení pojmáno formálně, nikoli materiálně. Účastníky proto byli pouze ti, kdo tak byli označeni v žalobě, tedy žalobce a žalovaný. Dítě bylo účastníkem řízení jen v případě, kdy samo podalo žalobu na určení otcovství. Pokud žalobu podala matka, nemohl být okruh účastníků označených v žalobě soudem rozšířen o dítě, přestože se jednalo i o jeho právech a povinnostech. Dítě tak mohlo v řízení vyvolaném matkou vystupovat toliko jako vedlejší účastník, pokud do řízení vstoupilo dle § 93 OSŘ 2013. Účastníkem bylo jen v řízení o výchově a výživě, které bylo s řízením o určení otcovství dle § 113 OSŘ 2013 ze zákona spojeno.⁷⁷

Dle mého názoru pomohlo přijetí ZŘS k vyřešení těchto problematických otázek. Byla zavedena zvláštní ucelená úprava řízení ve věcech určení otcovství, kterou předchází právní úprava neobsahovala. Důvodová zpráva k ZŘS jednoznačně stanoví, že tato řízení jsou nově řízením plně nesporné povahy, čímž odstraňuje polemiku o charakteru řízení. Zkonodárce k tomuto kroku vedla především skutečnost, že § 793 OZ umožňuje zahájení řízení o popření otcovství i bez návrhu a jen stěží si lze představit sporné řízení zahájené bez návrhu. Jednotlivá ustanovení ZŘS tedy budou aplikována a interpretována v souladu se znaky typickými pro nesporná řízení, jak byly popsány výše. Vyřešena byla také otázka účastenství dítěte, které je nově dle § 420 odst. 1 ZŘS vždy účastníkem řízení. Nová právní úprava tak byla odbornou veřejností kladně přivítána⁷⁸.

2.2 Systematika ZŘS

Zákon o zvláštních řízeních soudních ve své první části v § 1 až 30 obsahuje obecnou úpravu vymezující základní pravidla pro průběh řízení podle tohoto zákona. Obecná část je postavena na stanovení výjimek z aplikace ustanovení OSŘ, jež odpovídají zvláštnostem nesporného

---

⁷⁷ Hrušáková, M., Šínová, R. Paternitní spory – jejich procesní zvláštnosti a aktuální otázky. In: Šínová, R. (ed.) *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 103–104.

⁷⁸ Viz např. Winterová, A. K připravovaným změnám v civilním procesu, kritické a jiné poznámky. *Právní rozhledy*. 2012, č. 23–24, s. 836–840.

řízení. Jedná se o tzv. minimalistickou koncepci.⁷⁹ Druhou částí zákona je část zvláštní, která upravuje jednotlivá řízení vymezená v § 2 ZŘS a zavádí případné výjimky z použití obecné části.

Řízení o určení otcovství je upraveno v hlavě V v rámci řízení ve věcech rodinněprávních. Oddíl třetí s názvem „Řízení ve věcech určení a popření rodičovství“ upravuje tři druhy řízení: řízení o určení rodičovství souhlasným prohlášením rodičů (§ 415 a 416 ZŘS), řízení o určení a popření otcovství (§ 417–425a ZŘS) a řízení o určení a popření mateřství (§ 426 ZŘS). V rámci řízení o určení a popření rodičovství je tak nově pospolu upraveno jak určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, které bylo dříve upraveno samostatně jako jedno z předběžných řízení v § 73 OSŘ 2013, tak také meritorní řízení o určení otcovství, se kterým předchozí právní úprava počítala, ale nijak ho zvlášť uceleněji neupravovala.⁸⁰ Považuji tento krok, kdy se procesní úprava určení otcovství koncentrovala na jedno místo, za přínosnou změnu, která usnadňuje orientaci v právní úpravě.

2.3 Vzájemný vztah mezi ZŘS a OSŘ

Zákon o zvláštních řízeních soudních nepředstavuje komplexní úpravu řízení v něm uvedených. Jeho cílem ani není nahradit obecná pravidla v OSŘ, ale jen je doplnit.⁸¹ Vzájemný poměr mezi ZŘS a OSŘ je tak založen na vztahu subsidiarity, kdy OSŘ představuje vůči ZŘS *lex generalis*.⁸²

Subsidiární použití norem OSŘ je dvojitý: důvodová zpráva k ZŘS hovoří o tzv. obecné subsidiaritě v § 1 odst. 3 ZŘS a o tzv. zbytkové subsidiaritě v § 1 odst. 4 ZŘS. Odstavec 3 říká, že pokud ZŘS nestanoví jinak, použije se OSŘ. Úprava OSŘ se tedy beze zbytku použije na věci, které ZŘS vůbec neupravuje. Jedná se například o základní ustanovení § 1–6

---

⁷⁹ S výjimkou řízení o pozůstalosti, pro která je vzhledem k jejich specifitě nutná komplexní úprava. (Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 16–17.)

⁸⁰ Wipplingerová, M. In: Wipplingerová, Zahradníková, Spurná. *Zvláštní soudní řízení*, s. 19.

⁸¹ Korběl, F. a Prudíková, D. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 24.

⁸² Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 19.

OSŘ, ustanovení o vyloučení soudců a jiných osob (§ 14–17 OSŘ), ustanovení o postavení účastníků a jejich zastupování (§ 18–35a OSŘ), ustanovení o úkonech soudu a účastníků (§ 36–58 OSŘ) a část druhá OSŘ s výjimkou hlavy první o předběžných řízeních. Naopak třetí část OSŘ pojednávající o řízení v prvním stupni se použije jen omezeně, jelikož právě zde se vyskytuje nejvíce odlišností mezi sporným a nesporným řízením a ZŘS obsahuje mnoho odchylných ustanovení. Téměř v plném rozsahu se pak opět použije část čtvrtá OSŘ o opravných prostředcích, avšak s významnou odlišností – uplatněním principu úplné apelace.⁸³

Princip zbytkové subsidiarity pak znamená, že se oba předpisy použijí souběžně vedle sebe v situaci, kdy OSŘ komplexně upravuje určitý procesní institut a ZŘS doplňuje výjimky nebo další procesní podmínky specifické pro nesporná řízení. Příkladem může být § 12 ZŘS obsahující speciální úpravu předběžných opatření, kdy se až na výjimky stanovené v tomto ustanovení aplikuje v plném rozsahu úprava v OSŘ.⁸⁴

Vedle dvou právě zmíněných případů může nastat i situace, kdy se OSŘ nepoužije vůbec a postupovat se bude jen podle úpravy v ZŘS. Jedná se o případy, kdy ZŘS komplexně upravuje institut, který OSŘ vůbec nezná. Jako příklad lze uvést jiný soudní rok dle § 18 ZŘS.⁸⁵

Široký rozsah subsidiárního použití jiného zákona a existence „dvojití subsidiarity“, kdy se pro určitá řízení podpůrně použije jak obecná část ZŘS, tak i OSŘ, vzbuzuje dle A. Winterové⁸⁶ obavy, jelikož tento stav může způsobovat aplikační a interpretační potíže, s čímž mohu jedině souhlasit. Určitou inspirací pro řešení tohoto problému by mohl být zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, který obsahoval téměř komplexní úpravu nesporného řízení. *De lege ferenda* by tak bylo vhodné v ZŘS uceleně upravit celou problematiku nesporného řízení bez jakékoliv (či jen minimálního) subsidiárního použití jiného předpisu.

⁸³ Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 360.

⁸⁴ Levý, J. In: Svoboda, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 3.

⁸⁵ Korbel, F a Prudíková, D. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 25.

⁸⁶ Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 360–361.

2.4 Překážka věci rozsouzené (*rei iudicatae*)

Překážka věci rozsouzené je tzv. negativní procesní podmínkou, jež souvisí se zásadou *ne bis in idem* (ne dvakrát o tomtéž). O totožnou věc se jedná v případě, že se v obou řízeních vyskytují stejní účastníci a byl uplatněn stejný žalobní nárok nebo stav, který se opírá o stejný žalobní důvod.⁸⁷ Zákonným vyjádřením zásady *ne bis in idem* je ustanovení § 159a odst. 4 OSŘ, když stanoví nemožnost znovu projednat věc, o které již bylo pravomocně rozhodnuto. Překážka věci rozsouzené plyne z materiální právní moci rozhodnutí, tedy vlastností rozhodnutí, které se týkají předmětu řízení. Konkrétně jde o závaznost pravomocného rozhodnutí (pozitivní stránku materiální právní moci) a nezměnitelnost pravomocného rozhodnutí (negativní stránku materiální právní moci).⁸⁸

Pravomocný rozsudek, kterým soud určí otcovství ke konkrétnímu dítěti, tak zásadně zakládá překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*), a dále se proto již nelze domáhat určení otcovství k tomuto dítěti. Soudem jednou určené otcovství není možné popřít, čímž se třetí domněnka stává nevyvratitelnou.⁸⁹ Prolomit účinky překážky věci rozsouzené je obecně možné pouze cestou mimořádných opravných prostředků, o kterých bude pojednáno v podkapitole 2.15.

Posouzením otázky, jestli překážka *rei iudicatae* představuje absolutní překážku pro vedení a rozhodnutí v řízeních ve věcech určení otcovství, se zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. I. ÚS 2845/17.⁹⁰ V dané věci stěžovatelka podala u Okresního soudu v Písku návrh na určení otcovství, protože chtěla znát svého biologického otce. Okresní soud však řízení zastavil s odkazem na překážku věci rozsouzené. Zjistil totiž, že stěžovatelka se již v minulosti jako nezletilá prostřednictvím své matky domáhala určení, že je vedlejší účastník jejím otcem. Původní návrh byl zamítnut, což bylo následně potvrzeno

---

⁸⁷ Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 218.

⁸⁸ Del Favero, M. *Řízení ve věcech rodinněprávních před soudem I. a II. stupně*. Brno: Tribun EU, 2013, s. 39–40.; Zoulík, F. a Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 282–283.

⁸⁹ Harníková, I. *Res iudicata ve statusových věcech rodinných*. 2020, diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 40.

⁹⁰ Kokeš, M. Překážka věci rozhodnuté a znovuotevření řízení o určení otcovství po více než 50 letech. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 6, s. 138.

rozsudkem odvolacího soudu, který nabyl právní moci dne 7. ledna 1964. Rozhodnutí Okresního soudu v Písku potvrdil odvolací Krajský soud v Českých Budějovicích.

Ústavní soud shledal, že je ústavní stížnost důvodná. Nejprve uvedl, že mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, mezi něž patří i EÚLP⁹¹, jsou bezprostředně aplikovatelné a české soudy mají povinnost přihlížet k její interpretaci Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) i ve věcech, které se týkají jiného smluvního státu EÚLP, pokud tyto věci mají význam pro interpretaci EÚLP v tuzemském kontextu. Ústavní soud poukázal na rozsudky ESLP ve věcech *Jäggi proti Švýcarsku*⁹², *Paulík proti Slovensku*⁹³ a *Novotný proti ČR*⁹⁴ a dovedl, že se všechny shodují v preferenci toho, aby byla uvedena do souladu biologická realita s právním stavem v oblasti určování rodičovství. Osoby, které se snaží zjistit své příbuzné, mají EÚLP chráněný zájem na získání informací nezbytných pro odhalení důležitých aspektů své osobní identity. Proti jejich právu ovšem stojí obecný zájem na stabilitě právního vztahu založeného věcí již rozsouzenou a práva dotčených třetích osob.

„Ve zkoumaném případě jsou tedy proti sobě postavena práva dítěte (i když nyní již zletilé ženy) a domnělého rodiče. Obě dvě strany mají právo na udržení právní jistoty, ale stejně tak mají právo mít najisto postavenou svoji vlastní identitu, jejíž nedílnou součástí je i fakt, kdo je koho rodičem a kdo je čím dítětem. Jeví se – pod zorným úhlem okolností dané věci – že právo dítěte (stále slabší strany zasluhující více ochrany) znát svého rodiče a své příbuzné, jak o to usiluje stěžovatelka, je silnějším právem než právo domnělého otce nesouhlasit s provedením testu DNA. Právní úprava nemůže ignorovat skutečnost, že významný právní zájem na určení (nebo popření) otcovství může vzniknout někdy až se značným časovým odstupem od narození dítěte.“⁹⁵

Ústavní soud proto konstatoval porušení práva stěžovatelky na respektování soukromého a rodinného života podle čl. 8 EÚLP a jejího

---

⁹¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EÚLP“).

⁹² *Jäggi proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2006, č. stížnosti 58757/00.

⁹³ *Paulík proti Slovensku*, rozsudek ESLP ze dne 10. 10. 2006, č. stížnosti 10699/05.

⁹⁴ *Novotný proti ČR*, rozsudek ESLP ze dne 7. 6. 2018, č. stížnosti 16314/13.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2845/17.

práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LZPS⁹⁶. Ústavní soud uzavřel, že v posuzované věci je s ohledem na výše uvedenou judikaturu ESLP a s přihlédnutím k rozvoji vědy umožňující zkoumání, která byla před lety nemožná, třeba prolomit zásadu *res iudicata* a věc znovu řádně posoudit, včetně hodnotových aspektů plynoucích z konceptu materiálního právního státu, v novém, spravedlivém procesu.

Daný nálezn Ústavního soudu hodnotím pozitivně, jelikož upřednostňuje právo dítěte znát svůj původ před požadavkem právního řádu na stabilitu právního vztahu založeného věcí již rozsouzenou. Právní jistota je velmi důležitou hodnotou, obzvláště ve statusových vztazích. Nicméně se domnívám, že v případech, jako ten v nálezu řešený, kdy vůbec nebyl proveden důkaz, který by otcovství jasně potvrdil či vyloučil, nebo v případech, kdy důkaz proveden byl, ale s ohledem na tehdejší vědecké možnosti, nemusel být dostatečně průkazný, vůbec o jistotě hovořit nemůžeme. Poněvadž existují pochybnosti, je vhodné, že dle názoru Ústavního soudu překážka věci rozsouzené nepředstavuje absolutní překážku pro vedení a rozhodnutí v řízení o určení otcovství a řízení lze vést znovu, aby mohla být najisto postavena identita dítěte a jeho rodiče. Je podle mě také správné, že Ústavní soud vnímá skutečnost, že zájem dítěte na tom, poznat své rodiče, může vyvstat až s jeho rostoucím věkem.

Zákonodárce reagoval na výše zmíněnou judikaturu ELSP ve věcech *Paulík proti Slovensku a Novotný proti ČR* a novelou ZŘS provedenou s účinností od 30. 9. 2017 zavedl nový § 425a ZŘS, kterým pro specifické případy, ve kterých již nebylo možné podat žalobu na obnovu řízení, zmírnil dopady překážky *rei iudicatae*.⁹⁷ K tomu blíže viz podkapitola 2.15.1.

---

⁹⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“).

⁹⁷ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 899.

2.5 Pravomoc soudů

2.5.1 Pravomoc soudů dle ZŘS

Pravomocí soudů se obecně rozumí „vymezení okruhu záležitostí, které jsou soudy oprávněny a současně povinny projednat a rozhodnout“⁹⁸. Obecnou civilní pravomoc soudů vymezuje § 7 odst. 1 OSŘ tak, že v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva. Pro nesporné soudnictví (v dikci § 7 odst. 1 OSŘ „jiné právní věci“) pak platí, že „pravomoc k jejich projednání a rozhodnutí musí být dána výslovně ustanovením zákona“⁹⁹.

Pravomoc soudů dle ZŘS je postavena na taxativním výčtu, kdy dle § 1 odst. 1 ZŘS soudy podle tohoto zákona projednávají a rozhodují pouze právní věci v něm stanovené. Pro aplikaci ZŘS tak zákonodárce zvolil formální hledisko – rozhodujícím kritériem je pouze to, zda je daný typ řízení upraven ve zvláštní části tohoto zákona či nikoliv.¹⁰⁰ Řízení, na která se ZŘS vztahuje, vyjmenovává § 2 ZŘS, kdy pod písm. r) nalezneme řízení o určení a popření rodičovství.

V případě otázky pravomoci soudů pro projednání všech řízení ve věcech o určení otcovství tak je naplněn znak nesporného řízení, jelikož se vymezení pravomoci opírá o výslovnou zákonnou úpravu v § 1 odst. 1 ve spojení s § 2 písm. r) ZŘS.

2.5.2 Mezinárodní soudní pravomoc

Mezinárodní soudní pravomoc vymezuje pravomoc soudů ve vztahu k cizině. Je upravena normami mezinárodního práva procesního, které odpovídají na otázku, zda konkrétní soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem spadá do pravomoci tuzemských soudů a zda tak jsou tyto soudy oprávněny vést v dané věci řízení. Jedná se o podmínku řízení, k jejímuž splnění soud přihlíží kdykoliv za řízení¹⁰¹, z důvodu procesní

⁹⁸ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 50.

⁹⁹ Tamtéž, s. 51.

¹⁰⁰ Korbela, F. a Prudíková, D. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 23.

¹⁰¹ Srov. § 103 OSŘ.

ekonomie tak však soud činí především ihned po zahájení řízení. Pokud věc nespadá do pravomoci soudu, jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení a soud řízení usnesením zastaví¹⁰².

V paternitních sporech se mezinárodní prvek vyskytuje typicky v subjektu právního vztahu, účastník je tedy cizím státním příslušníkem nebo má bydliště v zahraničí.

Určení a popření rodičovství je výslovně vyloučeno z věcné působnosti nařízení Brusel II bis¹⁰³ [(čl. 1 odst. 3 písm. a)]. Česká republika není vázána žádnou mnohostrannou mezinárodní smlouvou, která by tuto problematiku upravovala.¹⁰⁴ Právní úpravu můžeme nalézt v některých dvoustranných smlouvách o právní pomoci, které má ČR sjednány převážně se státy bývalého sovětského bloku. V nich může být hraniční určovateli stanoven odlišně od úpravy v zákoně č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“), např. se jedná o státní občanství dítěte či společné bydliště účastníků řízení.¹⁰⁵

V národním právu obsahuje pravidla pro založení mezinárodní pravomoci českých soudů pro řízení ve věcech určení a popření rodičovství § 53 ZMPS. Tato právní úprava vůbec neodpovídá ZŘS, jelikož zcela opomíjí nespornou povahu těchto řízení. Při označení účastníků řízení vychází z původní koncepce paternitních sporů jako sporného řízení a používá tomu odpovídající terminologii, tj. žaloba, žalobce a žalovaný. Tuto chybnou terminologii je tak nutno interpretovat s ohledem na nespornou povahu řízení.¹⁰⁶

Uvedená norma konstruuje tři postupná jurisdikční kritéria. Podle prvního stupně lze návrh na určení otcovství podat u obecného soudu toho, proti kterému návrh směřuje, v ČR, a to bez ohledu na jeho státní občanství. Teprve pokud tato osoba nemá v ČR obecný soud, lze návrh

---

¹⁰² Srov. § 104 odst. 1 OSŘ.

¹⁰³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

¹⁰⁴ Grygar, J. In: Pauknerová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 357.

¹⁰⁵ Fišerová, Z. In: Bříza, P. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 281.

¹⁰⁶ Kyselovská, T. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 498.

podat u obecného soudu navrhovatele. Nemá-li ani jedna z těchto osob v ČR obecný soud, je mezinárodní pravomoc českých soudů daná i tehdy, má-li jeden z rodičů nebo dítě české státní občanství. První dva stupně určují vedle mezinárodní pravomoci soudů zároveň i místní příslušnost.¹⁰⁷ První věta § 53 ZMPS tak představuje *lex specialis* k § 417 ZŘS stanovícímu místní příslušnost pro národní řízení.¹⁰⁸ Namísto něj tak bude postupováno podle § 85 odst. 1 OSŘ, podle něhož je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, pak okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Obecný soud nezletilého účastníka, který není plně svéprávný, se určí dle § 4 odst. 2 ZŘS. Třetí kritérium zakládá toliko mezinárodní pravomoc a místní příslušnost bude stanovena podle vnitrostátního procesního předpisu upravujícího daný typ řízení – ve věcech určení otcovství tak dle § 417 ZŘS. Pokud by takto nebylo možné dovodit místní příslušnost českého soudu (např. proto, že by dítě nemělo bydliště na území ČR, ale přesto by byla dána pravomoc českých soudů), Nejvyšší soud by podle § 11 odst. 3 OSŘ určil, který soud věc projedná a rozhodne.¹⁰⁹

Povahu ustanovení § 53 ZMPS jako normy *lex specialis* k § 417 ZŘS J. Grygar¹¹⁰ hodnotí jako nešťastnou. Kriticky se k úpravě staví i R. Šínová¹¹¹, která za ne příliš vhodnou považuje odlišnost pravidel místní příslušnosti pro řízení s mezinárodním prvkem a bez něj. Nejproblematičtější se jí jeví situace, kdy dítě ani žádný z jeho rodičů není státním občanem ČR, dítě má však bydliště, a tudíž i obecný soud, na území ČR. Podle § 53 ZMPS pravomoc českých soudů v takovém případě dána není, podle § 417 ZŘS je ovšem dána místní příslušnost. Pokud by český soud odmítl věc projednat, mohl by se dopustit až odepření spravedlnosti.

¹⁰⁷ Fišerová, Z. In: Bříza a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, s. 280.

¹⁰⁸ Grygar, J. In: Pauknerová a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, s. 360.

¹⁰⁹ Fišerová, Z. In: Bříza a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, s. 280–281.

¹¹⁰ Tento stav vznikl podle jeho názoru tím, že ZMPS vycházející z původní úpravy v OSŘ byl přijat dříve, než započala příprava ZŘS, který již v té době platný § 53 ZMPS ne-refletoval. (Grygar, J. In: Pauknerová a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, s. 360.)

¹¹¹ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 940–941.

S oběma autory se ztotožňuji. Současná právní regulace by měla být novelizována tak, aby zohledňovala nynější nesporný charakter řízení ve věcech určení a popření rodičovství. Především by měla být odstraněna chybná terminologie, když v řízení nevystupuje žalobce ani žalovaný. Dále souhlasím s tím, že je žádoucí nastavit pravidla určení místní příslušnosti v řízení s mezinárodním prvkem tak, aby platila stejná jako ve vnitrostátním řízení. Dle mého názoru by bylo též *de lege ferenda* vhodné sjednotit pravidla pro jednotlivá kritéria určení mezinárodní pravomoci v § 53 ZMPS tak, aby bylo postupováno ve všech třech situacích shodně. Nezdá se mi příliš šťastné, že postupem podle § 53 ZMPS mohou být místně příslušné různé soudy čistě v závislosti na tom, podle kterého kritéria je v dané věci postupováno.

2.6 Příslušnost soudů

Příslušností soudů se rozumí „*vymezení rozsahu působnosti mezi jednotlivými soudy*“¹¹². Na rozdíl od pravomoci tak nesměřuje vně soudní soustavy, ale determinuje vztahy uvnitř.¹¹³

Věcná příslušnost určuje článek soudní soustavy, který je příslušný projednat a rozhodnout konkrétní věc jako soud prvního stupně.¹¹⁴ Pro řízení ve věcech určení otcovství jsou dle § 3 odst. 1 ZŘS v prvním stupni věcně příslušnými okresní soudy, jelikož není stanoveno jinak.

Místní příslušnost stanoví „*rozsah působnosti mezi soudy stejného článku soustavy*“¹¹⁵. Zákon o zvláštních řízeních soudních v § 4 odst. 1 upravuje obecnou místní příslušnost. Před ní má ale aplikační přednost zvláštní úprava místní příslušnosti pro řízení o určení a popření otcovství v § 417 ZŘS. Dle jeho odstavce 1 je pro řízení místně příslušný obecný soud dítěte. Bude-li otcovství určováno k dítěti nezletilému, které není plně svéprávné, určí se jeho obecný soud postupem dle § 4 odst. 2 ZŘS. Obecným soudem bude okresní soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště. Bydlištěm je třeba rozumět místo, kde se

---

¹¹² Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*, s. 53.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Zoulík, F. a Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 114.

¹¹⁵ Tamtéž.

nezletilý zdržuje trvale; okolnosti dočasného charakteru, jako např. dlouhodobá hospitalizace v nemocnici, pro jeho určení nejsou podstatné.¹¹⁶ Pokud již nezletilý nabyl před dosažením zletilosti plnou svéprávnost (přiznáním svéprávnosti či uzavřením manželství)¹¹⁷ nebo jde o dítě zletilé, toto ustanovení se neuplatní a obecný soud dítěte bude určen dle § 85 odst. 1 OSŘ, tj. bude jím soud, v jehož obvodu má dítě bydliště, popř. v jehož obvodu se zdržuje. Může se také stát, že dítě bude mít bydliště na více místech, obecným soudem dítěte pak budou podle § 85 odst. 1 OSŘ věty druhé všechny okresní soudy, v jejichž obvodu má dítě bydliště.

Nelze-li obecný soud dítěte určit (např. proto, že dítě již zemřelo), je pro řízení dle § 417 odst. 2 ZŘS příslušný obecný soud matky. Pokud je matka zletilá, resp. nezletilá, ale plně svéprávná, je jím podle § 85 odst. 1 OSŘ soud, v jehož obvodu má matka bydliště, a nemá-li bydliště, pak soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Vždy je primárně rozhodující faktický stav.¹¹⁸ S účinností od 30. 9. 2017 ovšem novela OSŘ¹¹⁹ zavedla významnou změnu oproti dřívější úpravě: podle § 85 odst. 1 OSŘ třetí věty nově platí, že nelze-li zjistit bydliště fyzické osoby nebo nelze-li zjistit v obvodu kterého okresního soudu se zdržuje, případně lze-li to zjistit jen s velkými obtížemi, je obecným soudem okresní soud, v jehož obvodu se nachází místo trvalého pobytu evidované v informačním systému evidence obyvatel podle zákona o evidenci obyvatel¹²⁰, popřípadě místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů. Zohledňuje se tak evidenční stav, nikoli stav faktický či odpovídající úmyslu se někde zdržovat.¹²¹ Obecný soud nezletilé matky, která není plně svéprávná, bude určen dle § 4 odst. 2 ZŘS.

¹¹⁶ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 8.

¹¹⁷ Srov. § 30 odst. 2 OZ.

¹¹⁸ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 882.

¹¹⁹ Provedená zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹²⁰ Zákon č. 133/2000 Sb. o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 882.

Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které zde byly v době zahájení řízení (jedná se o zásadu *perpertuatio fori* dle § 11 odst. 1 OSŘ). Dojde-li v průběhu řízení ke změně těchto okolností, určení příslušnosti to neovlivní.¹²²

Místní příslušnost může být v taxativně uvedených případech v § 5 ZŘS změněna skrze tzv. přenesení příslušnosti. Jedním z těchto případů je řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, které je dle § 422 ZŘS i nadále obligatorně spojeno s řízením o určení otcovství (kromě řízení podle § 415 a 416 ZŘS). V minulosti toto spojení přinášelo komplikace kvůli možné odlišné místní příslušnosti soudů. V řízení o určení otcovství byl z důvodu jeho sporné povahy místně příslušný soud žalovaného. Pro řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte byl naproti tomu místně příslušný soud podle bydliště dítěte, přičemž místní příslušnost byla v těchto řízeních založena ke dni zahájení řízení a trvala až do zletilosti dítěte. Podle nové právní úpravy je místně příslušným ve věcech určení otcovství i ve věcech péče soudu o nezletilé¹²³ obecný soud dítěte. To ovšem ještě automaticky neznamená, že budou obě řízení probíhat u tožného soudu. Je-li však už ve věci péče soudu o nezletilé veden spis, je možné dle § 5 ZŘS rozhodnout o přenesení místní příslušnosti podle aktuálního bydliště nezletilého dítěte. Takový postup dříve nebyl možný, jelikož pro přenesení příslušnosti nebyl dán zákonný důvod a řízení o otcovství tak mohlo probíhat u soudu, který neměl s bydlištěm dítěte nic společného.¹²⁴ Domnívám se, že se jedná o vítanou změnu právní úpravy, jelikož upřednostňuje zájem dítěte na vyřešení jeho poměrů.

Kladně také hodnotím, že se nově místní příslušnost odvíjí od bydliště dítěte. Tato změna je dána změnou celkové koncepce řízení ve věcech určení otcovství. V minulosti bylo vzhledem ke spornému charakteru paternitního řízení jeho základním cílem vyřešení sporu mezi matkou a domnělým otcem. V řízení se proto uplatňovala zásada *actor sequitur forum rei* (žalobce následuje žalovaného) a mohlo se tak stát, že řízení probíhalo u soudu, který byl velmi vzdálen místa bydliště dítěte. Dnešní nesporná povaha řízení naproti tomu směřuje k vyřešení poměrů dítěte, a proto právní úprava preferuje zájmy dítěte nad zájmy jeho rodičů. Místní příslušnost je pro řízení ve věcech otcovství stanovena

---

¹²² Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 25.

¹²³ Srov. § 467 odst. 1 ZŘS.

¹²⁴ Šínová. *Řízení o určení otcovství v kontextu rekodifikace soukromého práva*, s. 130.

výlučně § 417 ZŘS, resp. odkazem na něj v případech určování otcovství souhlasným prohlášením. I otázka místní příslušnosti v řízeních ve věcech určení otcovství vyhovuje povaze nesporného řízení.

2.7 Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů

Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle § 415 a 416 ZŘS nejsou typickými soudními řízeními, jelikož nejsou ukončena rozhodnutím ve věci samé, ale pouhým sepsáním protokolu a následným oznámením matričnímu úřadu, u kterého je vedena kniha narození dítěte¹²⁵. Jedná se o jistý předstupeň řízení podle § 417 a násl. ZŘS, kdy smyslem těchto řízení je dobrovolné určení otcovství bez nutnosti podání určovací žaloby.¹²⁶ Ustanovení § 415 ZŘS je v podstatě doslovným opisem § 73 OSŘ 2013 s pouze drobnou změnou, zcela novým je pak postup upravený v § 416 ZŘS.¹²⁷

2.7.1 Určení otcovství k dítěti neprovdané matky

Ustanovení § 415 ZŘS představuje procesní rámec pro naplnění tzv. druhé domněnky otcovství podle § 779 a násl. OZ, jejíž hmotněprávní aspekty byly podrobněji popsány v podkapitole 1.4. Dle § 779 odst. 1 OZ lze souhlasné prohlášení učinit i k dosud nenarozenému dítěti, bylo-li již počato, za použití jazykového výkladu však z § 415 odst. 1 ZŘS vyplývá, že před soudem lze toto prohlášení učinit až po narození dítěte. Domnívám se, že znění § 415 odst. 1 ZŘS je třeba novelizovat tak, aby bylo v souladu se zněním § 779 odst. 1 OZ. Podle názoru K. Svobody¹²⁸ ovšem může být otcovství určeno k nenarozenému dítěti i za stávající úpravy. S názorem K. Svobody souhlasím. Ustanovení § 779 odst. 2 OZ umožňuje souhlasné prohlášení učinit před soudem nebo matričním úřadem. Pokud bychom tak vykládali § 415 odst. 1 ZŘS doslovně, došli bychom k závěru,

---

¹²⁵ Podle § 10 odst. 1 MatrZ je k zápisu narození do matriční knihy příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu se fyzická osoba narodila.

¹²⁶ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 876–877.

¹²⁷ Šínová. *Řízení o určení otcovství v kontextu rekodifikace soukromého práva*, s. 129.

¹²⁸ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*, s. 48.

v jehož důsledku by prohlášení k nenarozenému dítěti bylo možno učinit jen před matričním úřadem, ačkoliv § 779 odst. 2 OZ ho dovoluje učinit před matričním úřadem i soudem. Navíc by při takovém výkladu nezletilému, který není plně svéprávný, bylo úplně znemožněno učinit prohlášení k již počatému, ale dosud nenarozenému dítěti, jelikož podle § 779 odst. 2 OZ může prohlášení učinit pouze před soudem. Byl by tak znevýhodněn oproti osobám plně svéprávným. Myslím si, že takový výsledek zákonodárce nezamýšlel. Za použití argumentu *reductio ad absurdum* proto takový výklad nemůže obstát.

Předpokladem pro zahájení řízení podle znění § 415 ZŘS je, že otcovství k dítěti nebylo určeno zákonnou domněnkou svědčící manželovi matky ani souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem. Ustanovení § 415 ZŘS nezohledňuje skutečnost, že domněnka otcovství může podle § 778 OZ vzniknout i vůči muži, který vyslovil souhlas s umělým oplodněním ženy. Zákonodárce však zcela jistě nezamýšlel, aby tuto domněnku bylo možno překrýt souhlasným prohlášením matky a jiného muže bez nutnosti nejdříve popřít otcovství muže, jenž projevil souhlas s umělým oplodněním.¹²⁹ *De lege ferenda* by proto dle mého názoru bylo žádoucí upravit znění § 415 odst. 1 ZŘS tak, aby bralo v potaz fakt, že otcovství vzniká také muži, který udělil souhlas s umělým oplodněním ženy.

Řízení může být zahájeno jak na návrh matky nebo domnělého otce, tak i bez návrhu¹³⁰, kdy soud postupuje z úřední povinnosti, jakmile se dozví (například od matričního úřadu), že matka označila konkrétního muže za otce svého dítěte.¹³¹ Návrh na zahájení řízení může být učiněn i ústně do protokolu.¹³²

K řízení je věcně příslušný okresní soud (§ 3 ZŘS), místně příslušným je na základě odkazu v poslední větě § 415 odst. 1 ZŘS obecný soud dítěte (§ 417 odst. 1 ZŘS ve spojení s ustanovením § 4 odst. 2 ZŘS), případně matky (§ 417 odst. 2 ZŘS ve spojení s ustanovením § 85 odst. 1 OSŘ). K tomu blíže viz podkapitola 2.6.

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 36.

¹³⁰ Srov. § 13 odst. 1 ZŘS.

¹³¹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 832.

¹³² Srov. § 14 ZŘS.

Souhlasné prohlášení rodičů může přijmout samosoudce, justiční čekatel, soudní tajemník, jakož i vyšší soudní úředník či asistent soudce.¹³³

Účastníky řízení jsou matka a muž, kterého matka označila za otce dítěte. Z důvodové zprávy k § 779 až 781 OZ plyne, že pro řízení dle § 415 ZŘS a obdobně i pro prohlašovací řízení před matričním úřadem platí pravidla Úmluvy o právech dítěte, a proto je za účastníka těchto řízení třeba pokládat i dítě, k němuž má být otcovství určeno, přičemž dítě má být zastoupeno opatrovníkem. S účastenstvím dítěte v řízení dle § 415 ZŘS ovšem občanský zákoník ani zákon o zvláštních řízeních soudních výslovně nepočítají.¹³⁴ Domnívám se, že § 420 odst. 1 ZŘS, podle kterého je dítě účastníkem klasického řízení o určení otcovství, nelze na tato řízení analogicky použít, jelikož se jedná o zcela jiný typ řízení, které není zakončeno meritorním rozhodnutím soudu, ale souhlasným prohlášením rodičů. Dítě se ostatně nijak neúčastní ani souhlasného prohlášení učiněného před matričním úřadem.¹³⁵ Přesto je ale výsledek obou typů řízení stejný, tj. je určen právní otec dítěte, což má zásadní dopad na jeho statusové poměry. Souhlasím proto se Z. Králíčkovou¹³⁶ a R. Šínovou¹³⁷, které stávající absenci účasti dítěte na prohlašovacím řízení kritizují především ve vztahu k dítěti schopnému vyjádřit svůj názor a zejména pak k dítěti plně svéprávnému. Myslím si proto, že by se právní úprava měla znovelizovat směrem k zavedení účastenství dítěte i v těchto řízeních a odstranit tak nynější nedostatky.

Samotné řízení probíhá tak, že soud předvolá k výslechu muže, kterého matka označuje za otce dítěte. Předvolána bude i matka dítěte i přesto, že § 415 odst. 1 ZŘS o jejím výslechu přímo nehovoří. Je však

¹³³ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 877.

¹³⁴ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 42–43.

¹³⁵ Shodně Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 833.; Kornel, M. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 727–728.

¹³⁶ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 501.

¹³⁷ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655–793*, s. 911.

nutné, aby vůči soudu prohlásila, že daný muž je otcem dítěte, a to i pokud muže označila za otce svého dítěte ještě před jeho výsledkem. Pokud se účastníci nedostaví, lze jejich účast vynucovat uložením pořádkových pokut (§ 53 OSŘ), případně je k soudu předvést (§ 52 OSŘ). Matku ani domnělého otce ovšem nelze nutit k tomu, aby souhlasné prohlášení učinili. Odmítne-li se některý z nich k otcovství vyjádřit, řízení tím bez vydání rozhodnutí končí.¹³⁸

Před přijetím prohlášení musí soud zkoumat, zda jsou osoby činící prohlášení svéprávné. Není-li osoba činící prohlášení plně svéprávná, musí soud podle okolností případu posoudit, zda je schopna jednat sama, nebo zda za ni bude jednat její opatrovník (§ 780 OZ). I pokud za osobu činící prohlášení bude jednat její opatrovník, může k souhlasnému prohlášení dojít jen, pokud je prohlášení přiměřené rozumovým a volným schopnostem opatrovance, který musí být současně schopen posoudit význam a důsledky tohoto prohlášení. Není-li tomu tak, musí být otcovství určeno cestou řízení podle § 417 a násl. ZŘS.¹³⁹ Brání-li totiž duševní porucha, která byla důvodem omezení svéprávnosti, učinění souhlasného prohlášení, neměl by takto zásadní krok vykonat opatrovník, který nemůže znát skutečný stav věci a okolnosti genetického původu dítěte.¹⁴⁰

V případě, že dojde k souhlasnému prohlášení rodičů, soud to uvede v protokolu, který musí obsahovat náležitosti veřejné listiny podle § 40 odst. 6 a 7 OSŘ a podpisy obou rodičů. Prohlášení musí dále splňovat zákonné předpoklady a musí být zcela určité, jasné a srozumitelné; pouhé sdělení muže, že je ochoten uznat otcovství, nestačí.¹⁴¹ Podle stanoviska Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 6. 1983, sp. zn. Cpj 139/83 (R 32/83), není třeba, aby rodiče prohlášení před soudem učinili ve stejný den. Otcovství je určeno, „*jakmile k prohlášení jednoho z rodičů přistoupí stejné prohlášení druhého rodiče, kterým je označen za otce tentýž muž*“. Soud následně oznámí, že došlo k určení otcovství na základě souhlasného prohlášení, matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno, aby do knihy narození zapsal otce dítěte.¹⁴²

---

¹³⁸ Tamtéž, s. 49.

¹³⁹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 834.

¹⁴⁰ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 521.

¹⁴¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 2. 1969, sp. zn. 1 Cz 80/69.

¹⁴² Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 832–833.

Souhlasné prohlášení může být učiněno i v průběhu řízení o určení otcovství podle § 417 a násl. ZŘS. V takovém případě soud řízení o určení otcovství zastaví (§ 424 ZŘS) a dále pokračuje jen ve spojeném řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte.¹⁴³

Soudy ani matriční úřady nejsou oprávněny zkoumat, zda je muž, který činí souhlasné prohlášení, biologickým otcem dítěte.¹⁴⁴ Zákonným předpokladem uplatnění druhé domněnky otcovství totiž s výjimkou případů nabývání státního občanství ČR¹⁴⁵ není prokázání skutečného původu dítěte. Existují-li však pochybnosti o souladu souhlasného prohlášení se základními lidskými právy a vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství dle § 793 OZ.¹⁴⁶

V případě, že k souhlasnému prohlášení nedojde a matka v přiměřené době, za kterou praxe považuje cca jeden rok,¹⁴⁷ nepodá návrh na určení otcovství dle § 783 OZ, může soud jmenovat nezletilému dítěti

---

¹⁴³ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 879.

¹⁴⁴ K této otázce se vyjádřil i Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 15/09: „Právo na ochranu soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 10 odst. 2 LZPS a čl. 8 EÚLP brání orgánům veřejné moci svévolně zasahovat do tak intimní sféry každého jednotlivce, jakou představují vztahy mezi rodiči a dítětem. (...) Požadavek shody právního a biologického otcovství nelze považovat za absolutní. Právní vztah otce a dítěte totiž není jen mechanickou reflexí existence biologického vztahu, nýbrž s postupem času se může i při absenci tohoto vztahu vyvinout mezi právním otcem a dítětem taková sociální a citová vazba, jež z hlediska práva na ochranu soukromého a rodinného života bude rovněž požívat právní ochrany.“ Na tento nálezný Ústavní soud odkazuje i po rekodifikaci např. v usnesení ze dne 11. 9. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2756/18.

¹⁴⁵ Dle § 7 odst. 2 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky) „dítě, jehož matka není státní občankou ČR, státu EU ani nemá trvalý pobyt na území ČR, ani není bezdomovkyní, nabývá státní občanství ČR dnem, kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství státního občana ČR, pokud rodiče prokázali otcovství matričnímu úřadu genetickou zkouškou formou znaleckého posudku podle zákona o znalcích a tlumočnících.“

¹⁴⁶ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 902-903.

¹⁴⁷ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 520.

opatrovníka, aby za ně takový návrh podal a v řízení ho zastupoval.¹⁴⁸ Takto je však možno postupovat jen tehdy, pokud matka označila muže, s nímž souložila v rozhodné době; jinak návrh na určení otcovství nelze podat, protože je v něm třeba označit domnělého otce dítěte. Opatrovníkem bude nejčastěji jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí^{149, 150}

Oproti předešlé právní úpravě bylo upuštěno od obligatorního jmenování opatrovníka dítěti. Dle důvodové zprávy k ZŘS k tomuto kroku bylo přistoupeno proto, že „původní právní úprava působila obtíže při výslovném nesouhlasu matky s vedením paternitního řízení“. Domnívám se, že zájem dítěte a jeho právo na rodinný život musí převážit nad případnými tvrzenými obtížemi matky.¹⁵¹ Zůstane-li totiž dítě bez právního otce, má to pro ně řadu negativních důsledků, biologickému otci zejména nevznikne vyživovací povinnost a dítě se ani nestane jeho zákonným dědicem. Dle mého názoru proto měla být i nadále zachována povinnost soudu opatrovníka jmenovat, *de lege ferenda* by tedy bylo vhodné zvážit, zda obligatorní jmenování opatrovníka dítěti znovu nezavést.

2.7.2 Určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné

Řízení podle § 416 ZŘS reaguje na možnost tzv. konverze první domněnky otcovství ve druhou dle § 777 OZ, blíže popsané v podkapitole 1.2. Řízení lze na rozdíl od řízení podle § 415 ZŘS zahájit pouze na návrh, což plyne z § 416 odst. 1 ZŘS i z § 777 odst. 2 OZ. Návrh může být podle § 14 ZŘS učiněn i ústně do protokolu a musí splňovat náležitosti v § 42 odst. 4 a § 79 OSŘ. Mělo by z něj tedy být zejména zřejmé, že se jeho prostřednictvím navrhovatel domáhá určení otcovství postupem dle § 416 ZŘS, dále by měl obsahovat označení účastníků řízení a informace o tom,

---

¹⁴⁸ Srov. § 415 odst. 3 ZŘS.

¹⁴⁹ Obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu dítěte [viz § 17 písm. a) ve spojení s § 61 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů].

¹⁵⁰ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 879.

¹⁵¹ Shodně Z. Králíčková In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 520.

kdy bylo zahájeno řízení o rozvod nebo neplatnost manželství, kdy toto řízení skončilo a jaký byl jeho výsledek.¹⁵²

Návrh na učinění prohlášení musí být podán nejpozději do uplynutí jednoho roku od narození dítěte a zároveň již musí být v právní moci rozhodnutí o rozvodu, resp. o neplatnosti manželství.¹⁵³ Bude-li návrh podán po uplynutí této lhůty, soud řízení pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení podle § 104 odst. 1 OSŘ zastaví (podmínkou řízení je možné rozumět způsobilost souhlasného prohlášení naplnit domněnku otcovství dle § 777 OZ). Obdobně bude soud postupovat, pokud se dítě narodilo před zahájením řízení o rozvod manželství.¹⁵⁴

Již v podkapitole 1.2 bylo uvedeno, že dle komentářové literatury nelze prohlášení podle § 777 OZ učinit k dosud nenarozenému dítěti. Tento názor potvrdil i Nejvyšší soud ve svém stanovisku ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. Cpjn 202/2020. Nejvyšší soud se dále vyjádřil i k procesním souvislostem takového postupu: návrh na určení otcovství k nenarozenému dítěti v řízení podle § 416 ZŘS soud zamítne pro nesplnění zákonných podmínek (pro předčasnost). Narodí-li se však dítě během řízení o odvolání proti zamítavému rozhodnutí soudu prvního stupně, „*odvolacímu soudu nic nebrání v tom, aby postupoval podle § 416 odst. 2 ZŘS (aby akceptoval souhlasné prohlášení účastníků o tom, kdo je otcem dítěte)*“.

Aktivně legitimováni k podání návrhu na zahájení řízení jsou matka dítěte, její manžel (popřípadě bývalý manžel) a muž, který tvrdí, že je otcem dítěte.¹⁵⁵ Tyto osoby jsou současně i účastníky řízení.¹⁵⁶ Problematiké je opět účastenství dítěte v řízení. Někteří autoři¹⁵⁷ zastávají názor, že dítě účastníkem řízení není a nelze aplikovat § 420 ZŘS, jelikož ten cílí na jiný typ řízení, které je zakončeno rozhodnutím soudu, a nikoliv

¹⁵² Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 208.

¹⁵³ § 777 odst. 2 až 4 OZ

¹⁵⁴ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 835–836.

¹⁵⁵ Srov. § 777 odst. 2 OZ.

¹⁵⁶ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 835.

¹⁵⁷ Kornel, M. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 730 ve spojení se s. 727–728.; Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 835 ve spojení se s. 833.

souhlasným prohlášením. Opačný názor zastává R. Šínová¹⁵⁸, podle níž by dítěti mělo být přiznáno postavení účastníka především kvůli zásadní odlišnosti mezi postupem podle § 415 a 416 ZŘS. Tou je skutečnost, že, jak bylo řečeno výše, řízení dle § 416 ZŘS v sobě obsahuje též řízení o popření otcovství, v jehož důsledku je zasaženo do již založeného osobního statusu dítěte (na rozdíl od postupu dle § 415 ZŘS, kdy je dítě zatím bez právního otce). Dítě by mělo být s ohledem na možný střet zájmů rodičů a dítěte zastoupeno kolizním opatrovníkem. Kloním se spíše k argumentaci R. Šínové, jelikož dítě je účastníkem řízení o popření otcovství, jak uvádí § 420 odst. 1 ZŘS, a proto by dítě mělo být dle mého názoru účastníkem i v řízení dle § 416 ZŘS, které spojuje jak řízení o určení, tak popření otcovství. Takový výklad je pak v souladu s čl. 1 odst. 2 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, podle kterého je účelem úmluvy „*podporovat práva dětí, poskytnout jim procesní práva a usnadnit jejich výkon tím, že bude zabezpečeno, aby děti, přímo nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů, byly informovány o soudních řízeních, která se jich týkají, a mohly se jich účastnit*“. Řízení o popření a současně určení otcovství lze podle mého názoru považovat za řízení v rodinných věcech dle čl. 1 odst. 3 dané úmluvy.

Ohledně příslušnosti a obsazení soudu platí to stejné, co pro řízení dle § 415 ZŘS,¹⁵⁹ proto odkazuji na výklad podaný v podkapitole 2.7.1.

Soud vyslechne matku, jejího manžela a muže, který prohlašuje, že je otcem dítěte. Výslechy nemusí proběhnout ve stejný den, prohlášení obou mužů však musí předcházet prohlášení matky. Přítomnost těchto osob je opět možné zajistit prostřednictvím uložení pořádkové pokuty (§ 53 OSŘ) i předvedením (§ 52 OSŘ).¹⁶⁰

Ani v tomto řízení se nezkoumá, zda je prohlášení v souladu s genetickým původem dítěte.¹⁶¹ Obsahem prohlášení (bývalého) manžela matky je, že není otcem dítěte. Domnělý otec naopak musí prohlásit, že otcem dítěte je. Matka se následně k oběma prohlášením připojí.¹⁶² Stejně jako v případě postupu podle § 415 ZŘS musí soud zkoumat

---

¹⁵⁸ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 888.

¹⁵⁹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 835.

¹⁶⁰ Dávid, R. In: Macková, A. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 729–730.

¹⁶¹ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 852.

¹⁶² Srov. § 777 odst. 1 OZ.

svéprávnost osob činících prohlášení,¹⁶³ odkazují proto na podkapitulu 2.7.1.

K určení otcovství ovšem podle § 777 odst. 3 OZ ve spojení s § 777 odst. 4 OZ nemůže dojít dříve, než nabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství, resp. prohlášení manželství za neplatné. Matka dítěte se proto může k prohlášením obou mužů připojit až po právní moci těchto rozhodnutí. Na hmotněprávní úpravu reaguje i úprava procesněprávní, kdy v případě podání návrhu na určení otcovství v průběhu řízení o rozvod nebo neplatnost manželství soud dle § 416 odst. 3 ZŘS řízení o návrhu přerušuje do pravomocného skončení řízení o rozvod nebo neplatnost manželství. Bude-li řízení o rozvod či neplatnost manželství zastaveno nebo bude-li návrh na jeho zahájení pravomocně zamítnut, soud zjednodušené řízení o určení otcovství zastaví.

Pokud dojde na základě souhlasných prohlášení k určení otcovství, soud to uvede v protokolu, který zašle příslušnému matričnímu úřadu, aby v knize narození dítěte provedl změnu původního zápisu právního otce, kterým byl bývalý manžel matky, na otce nového.¹⁶⁴ Úprava je zde stejná jako v § 415 odst. 2 ZŘS, proto k náležitostem protokolu blíže viz podkapitola 2.7.1. Probíhalo-li již řízení o popření otcovství dle § 417 a násl. ZŘS, bude toto podle § 424 ZŘS zastaveno.

Jestliže se soudu ani za použití pořádkových pokut, případně předvedení nepodaří vyslechnout účastníky, aby zjistil jejich stanovisko k určení otcovství, řízení dle § 16 ZŘS zastaví, protože nemůže v přiměřené době naplnit zákonem předepsaný postup (tj. vyslechnout účastníky řízení) a odpadá tak důvod pro vedení řízení. Současně soud poučí matku a jejího bývalého manžela, kterému stále svědčí první domněnka otcovství, o možnosti podat návrh na zahájení řízení o popření otcovství.¹⁶⁵

2.7.3 Dílčí závěr ohledně povahy řízení

Účelem obou řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů je vyřešení poměrů dítěte do budoucna, nikoliv vyřešení sporu mezi rodiči. Mají proto preventivní funkci, nikoliv funkci reparační.

Pravomoc soudu k přijetí obou souhlasných prohlášení rodičů je výslovně vymezena zákonem v § 1 odst. 1 ve spojení s § 2 písm. r) ZŘS.

---

¹⁶³ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 837.

¹⁶⁴ Srov. § 416 odst. 2 ZŘS.

¹⁶⁵ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 837.

Místní příslušnost je stanovena výlučně, a to odkazem na ustanovení § 417 ZŘS (v případě určení otcovství k dítěti neprovdané matky na základě odkazu v poslední větě § 415 odst. 1 ZŘS, v případě souhlasného prohlášení činěného po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné pak na základě odkazu v poslední větě § 416 odst. 1 ZŘS). Místně příslušným je tak obecný soud dítěte, případně matky, tedy soud, který se pro dané řízení jeví jako nejvhodnější vzhledem k faktu, že smyslem řízení je zájem dítěte na vyřešení jeho poměrů.

Účastenství je v obou řízeních pojato materiálně, kdy účastníky jsou dle současné úpravy v řízení dle § 415 ZŘS matka dítěte a muž, kterého matka označila za otce dítěte, v řízení dle § 416 ZŘS pak matka dítěte, její manžel (popřípadě bývalý manžel) a muž, který tvrdí, že je otcem dítěte (případně i dítě v závislosti na výkladu právní úpravy). Účastníci nejsou v kontradiktorním postavení, všichni účastníci mají společný zájem učinit souhlasné prohlášení a postavit tak najisto otcovství k dítěti.

Pro nesporná řízení je příznačná zásada oficiality, podle níž může řízení zahájit soud i bez návrhu. Řízení dle § 415 ZŘS může být zahájeno jak na návrh, tak i bez návrhu, kdy soud zahájí řízení z úřední povinnosti, jakmile se dozví, že matka označila konkrétního muže za otce svého dítěte. Řízení podle § 416 ZŘS naproti tomu lze zahájit pouze na návrh, což je typické pro řízení sporné ovládané zásadou dispoziční.

Obě řízení nejsou řízeními v klasickém slova smyslu, slouží pouze k učinění souhlasných prohlášení. Nejsou proto ukončena meritorním rozhodnutím, ale končí sepsáním protokolu o souhlasném prohlášení, nebo odmítnutím muže prohlášení učinit. V úvahu tak vůbec nepřichází řešit naplnění dalších znaků nesporného řízení, jako je povaha a forma meritorního rozhodnutí, uplatnění principu úplné apelace v odvolacím řízení či otázku nákladů řízení.

Z výše uvedeného proto lze učinit závěr, že znaky nesporného řízení, které lze v těchto řízeních sledovat, jsou v případě řízení dle § 415 ZŘS zcela naplněny. Ostatně i za předchozí právní úpravy v § 73 OSŘ 2013 bylo toto řízení považováno za nesporné.¹⁶⁶ Řízení dle § 416 ZŘS pak znaky nesporného řízení taktéž naplňuje s jedinou výjimkou v otázce zahájení řízení.

---

¹⁶⁶ Srov. Winterová, A. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva – pohled Aleny Winterové. In: Šínová, R. (ed.) *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 37.

2.8 Zahájení řízení

2.8.1 Zahájení řízení na návrh

Nesporná řízení jsou ovládána zásadou oficiality, takže soud má možnost je zahájit i bez návrhu z úřední povinnosti (*ex officio*). Podle obecného pravidla v § 13 odst. 1 ZŘS tak pro řízení upravená v ZŘS platí, že je soud může zahájit i bez návrhu, nestanoví-li zákon jinak. Řízení o určení otcovství je dle § 418 odst. 1 ZŘS možné zahájit jen na návrh, s výjimkou uvedenou ve druhém odstavci § 418 ZŘS (k tomu podrobněji viz podkapitola 2.8.2). V tomto smyslu tak znak nesporného řízení v případě řízení o určení otcovství podle § 783 odst. 2 OZ naplněn není.

Předpokladem pro zahájení řízení o určení otcovství je, že otcovství k dítěti nebylo dosud určeno na základě jiné zákonné domněnky uvedené v § 776 až 779 OZ, případně že již bylo takto určené otcovství pravomocně popřeno (viz podkapitola 1.5). V případě, že je návrh na zahájení řízení podán, zatímco jinému muži svědčí k dítěti některá ze zákonných domněnek, bude tato skutečnost představovat neodstranitelný nedostatek podmínky řízení ve smyslu § 104 odst. 1 OSŘ, a soud proto řízení zastaví.¹⁶⁷

Aktivní legitimaci k podání návrhu na určení otcovství dle § 783 odst. 1 OZ mají matka, muž, který tvrdí, že je otcem dítěte, a dítě. Právo domnělého otce domáhat se určení otcovství k dítěti i proti vůli matky bylo zavedeno již do předchozí právní úpravy v návaznosti na judikaturu ESLP ve věci *Keegan proti Irsku*^{168169,170}

Za nezletilé ne plně svéprávné dítě podává návrh opatrovník, kterého soud za tímto účelem a současně za účelem zatupování dítěte

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 840.

¹⁶⁸ *Keegan proti Irsku*, rozsudek ESLP ze dne 26. 5. 1994, č. stížnosti č. 16969/90.

¹⁶⁹ Soudem bylo v této věci konstatováno, že ochrany ve smyslu čl. 8 EÚLP požívá i svazek muže a ženy, který nebyl založen manželstvím, a rodinný život mezi dítětem a domnělým otcem, jehož otcovství ještě nebylo určeno. ESLP dále řekl, že skutečnost, že domnělý otec nemá právem danou možnost domáhat se určení otcovství proti vůli matky a zabránit tím osvojení dítěte, je v rozporu s právem na rodinný život garantovaným EÚLP.

¹⁷⁰ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 528.

v řízení jmenuje. Důvodem je hrozící střet zájmů dítěte a jeho rodičů.¹⁷¹ Opatrovník může být dítěti jmenován též za situace předvídané § 415 odst. 3 ZŘS (blíže viz podkapitola 2.7.1). Opatrovníkem bude zpravidla jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí.¹⁷²

Aktivní legitimací disponují také potomci dítěte, a to za podmínek uvedených v § 784 odst. 2 OZ: již probíhalo řízení o určení otcovství k dítěti (jejich předkovi) a toto dítě před pravomocným skončením řízení zemřelo. Potomci dítěte mohou podat návrh na určení otcovství do šesti měsíců od smrti dítěte, pokud mají právní zájem na tomto určení.¹⁷³ Právní zájem nelze chápat jen jako zájem majetkový, ale je třeba jím rozumět především právo dítěte znát svůj původ, které se vztahuje i na jeho potomky.¹⁷⁴ Právo podat daný návrh mají všechny osoby příbuzné se zemřelým dítětem v přímé sestupné linii, bez ohledu na stupeň příbuzenství (tedy jeho děti, vnuci i pravnuci).¹⁷⁵

Podání návrhu na zahájení řízení není s výjimkou potomků dítěte omezeno žádnou lhůtou.¹⁷⁶ Je tak možné takto otcovství určit i k dítěti zletilému.

Zákon o zvláštních řízeních soudních nijak nespécifikuje náležitosti návrhu na určení otcovství. Návrh proto musí splňovat obecné náležitosti dle § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 OSŘ. Musí z něj tedy být patrné kterému soudu je určen, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsán a datován. Dále z něj musí být zřejmý okruh účastníků a tvrzení otcovství domnělého otce (tedy že s matkou dítěte souložil v rozhodné době a že jeho otcovství žádná závažná okolnost nevylučuje¹⁷⁷).¹⁷⁸

---

¹⁷¹ Srov. § 943 OZ.

¹⁷² Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 531.

¹⁷³ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 840.

¹⁷⁴ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655–793*, s. 944.; shodně Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 536.

¹⁷⁵ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 311–312.

¹⁷⁶ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 840.

¹⁷⁷ Srov. § 783 odst. 2 OZ.

¹⁷⁸ Dávid, R. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 732.

V návrhu musí být též označeny důkazy k prokázání tvrzených skutečností, především k intimnímu soužití účastníků (jejich výslechy) a k početí dítěte (znalecký posudek).¹⁷⁹ Pokud návrh zákonné náležitosti nesplňuje, výzva k doplnění či odstranění vad je marná a nelze tudíž v řízení pokračovat, návrh je dle § 43 odst. 2 OSŘ odmítnut.¹⁸⁰

Návrh na zahájení řízení je možno učinit písemně (v listinné nebo elektronické podobě) za podmínek § 42 OSŘ. V souladu s § 14 ZŘS je však možné jej i nadiktovat ústně do protokolu. Ústní návrh do protokolu lze učinit i u místně nepříslušného soudu, který je povinen návrh bez dalšího neprodleně postoupit soudu, který je k jeho projednání příslušný.¹⁸¹ Kladně hodnotím, že možnost podat návrh ústně do protokolu zůstala zachována. V mnoha případech totiž pomůže urychlit řízení, jelikož soud nebude nucen vyzývat k opravě případných nedostatků návrhu v písemné podobě, který navrhovatel sepsal sám bez konzultace s advokátem. Dále též šetří náklady navrhovatele, který se nemusí se žádostí o sepsání návrhu obracet na advokáta, protože soud nese odpovědnost za to, že návrh jím sepsaný, splňuje zákonem stanovené náležitosti. Jak totiž vyplývá z analyzovaných rozsudků soudů prvního stupně, navrhovatelkou je často matka, jež v době podání návrhu pečuje o nezletilé dítě, a proto pobírá pouze rodičovský příspěvek, a nemá tak peněz nazbyt. Právní úprava tak upřednostňuje zájem na poskytnutí zvýšené procesní péče „slabšímu“ účastníkovi, o něhož v řízení jde (v tomto případě nezletilé dítě).

Pokud již domnělý otec zemřel, návrh na určení otcovství bude dle § 783 odst. 3 OZ směřovat proti opatrovníkovi, kterého soud zemřelému muži za tímto účelem jmenuje (k tomu viz dále podkapitola 2.9).

Řízení je zahájeno dnem, kdy návrh na jeho zahájení došel soudu.¹⁸²

V návrhových nesporných řízeních se použije právní úprava zpětvzetí návrhu na zahájení řízení dle § 96 OSŘ. Podaný návrh tak může vzít navrhovatel zcela nebo zčásti zpět; soud následně řízení zcela, popřípadě v rozsahu zpětvzetí, zastaví. Zpětvzetí návrhu není účinné, pokud s ním

---

¹⁷⁹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 884.

¹⁸⁰ Dávid, R. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 732.

¹⁸¹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 67.

¹⁸² Srov, § 82 odst. 1 OSŘ.

ostatní účastníci z vážných důvodů nesouhlasí, což neplatí, je-li návrh vzat zpět předtím, než začalo jednání. Vážné důvody podle judikatury „zpravidla spočívají v tom, že žalovaný má právní nebo jiný (např. morální) zájem na tom, aby o návrhu bylo meritorně rozhodnuto“¹⁸³. Pokud zde takový zájem je, soud usnesením vysloví, že zpětvzetí návrhu je neúčinné, a po jeho právní moci dále pokračuje v řízení.¹⁸⁴ Domnívám se, že s ohledem na právo dítěte znát svůj původ a na jeho právo na péči vlastními rodiči dle čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vážný důvod bude vždy dán.

2.8.2 Zahájení řízení i bez návrhu

Zahájit řízení o určení otcovství i bez návrhu lze dle § 418 odst. 2 ZŘS pouze tehdy, bylo-li pravomocně určeno, že zde manželství není. Jde o tzv. zdánlivé manželství podle § 677 OZ, tedy o případ, kdy manželství nevznikne proto, že „alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat“. Oproti určení otcovství dle třetí domněnky tak toto řízení v otázce jeho zahájení splňuje znak nesporného řízení.

Ustanovení § 418 odst. 2 ZŘS navazuje na hmotněprávní úpravu v § 679 odst. 1 OZ, jež ukládá soudu neprodleně poté, co určil, že tu manželství není, rozhodnout o otcovství ke společnému dítěti a o právech a povinnostech rodičů k němu. Smyslem právní úpravy je postavit najisto poměr mezi dítětem a mužem, kterému by jinak svědčila první domněnka otcovství manžela matky dle § 776 odst. 1 OZ.¹⁸⁵

Soud, který pravomocně vyslovil neexistenci manželství, je dle § 378 ZŘS povinen neprodleně předat věc soudu příslušnému podle § 417 ZŘS (viz podkapitola 2.6 věnující se příslušnosti soudů), aby rozhodl o otcovství ke společnému nezletilému ne plně svéprávnému dítěti a o úpravě práv a povinností k němu.

---

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. III. ÚS 210/02.

¹⁸⁴ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 58–59.

¹⁸⁵ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 843.

Soud podle § 13 odst. 2 ZŘS o zahájení řízení vydá usnesení, které je nutno doručit všem účastníkům do vlastních rukou, jelikož toto usnesení nahrazuje návrh na zahájení řízení.¹⁸⁶ V soudní praxi a odborné literatuře¹⁸⁷ se objevil názor, že toto usnesení nemusí s odkazem na § 169 odst. 2 OSŘ obsahovat odůvodnění, jelikož je z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto. Vyskytuje se však i opačný názor¹⁸⁸, podle něhož usnesení musí být vždy odůvodněno. Osobně se ztotožňuji s tímto druhým názorem. Jak již bylo zmíněno, usnesení nahrazuje návrh na zahájení řízení, a tudíž nespadá pod žádnou kategorii rozhodnutí dle § 169 odst. 2 OSŘ. Dále tento závěr odůvodňuje i povaha rozhodnutí a jím vyvolané účinky. Účastníci by proto dle mého názoru měli znát důvody, které soud vedly k rozhodnutí zahájit řízení bez návrhu.

Řízení je zahájeno dnem, kdy bylo usnesení vydáno.¹⁸⁹ Proti tomuto usnesení není dle § 13 odst. 3 ZŘS přípustné odvolání.

Zdánliví manželé mohou v průběhu řízení učinit souhlasné prohlášení, čímž dojde k určení otcovství zdánlivého manžela.¹⁹⁰ Soud následně o této skutečnosti sepíše protokol, oznámí ji matričnímu úřadu a řízení dle § 424 ZŘS zastaví. Ustanovení § 679 odst. 1 OZ a § 418 odst. 2 ZŘS totiž nemají sloužit k tomu, aby rodiče museli podstoupit řízení o určení otcovství, jsou-li schopni se na otcovství k dítěti zákonem stanoveným způsobem dohodnout.¹⁹¹ Myslím si, že tato úprava je velice vhodná, neboť umožňuje co nejdříve postavit najisto poměry dítěte a vyhnout se zdoluhavému soudnímu určování otcovství v situaci, kdy mezi rodiči dítěte nepanuje ohledně otcovství zdánlivého manžela spor.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 25.

¹⁸⁷ Lichovnick, T. a Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 66.; Drápal, L. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 542.

¹⁸⁸ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 25.; Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 55–56.

¹⁸⁹ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 56.

¹⁹⁰ Srov. § 416 odst. 2 ZŘS.

¹⁹¹ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 30.

2.8.3 Spojení řízení

Jelikož určením otcovství vznikne otci rodičovská odpovědnost k dítěti, je s řízením o určení otcovství dle § 422 ZŘS ze zákona spojeno řízení o péči o nezletilé dítě podle § 466 písm. b) ZŘS a řízení o výživě nezletilého dítěte podle § 466 písm. c) ZŘS. Ostatní otázky vztahující se k poměrům dítěte [např. úprava styku s nezletilým dítětem dle § 466 písm. d) ZŘS] s řízením obligatorně spojeny nejsou, a soud je proto v tomto řízení nemůže projednat.¹⁹² Domnívám se však, že by *de lege ferenda* bylo vhodné s řízením o určení otcovství spojit i řízení o úpravě styku nezletilého s rodičem, kterému nebyl svěřen do výlučné péče, resp. v případě střídavé péče. Když se soud již zabývá otázkou výživného a svěřením dítěte do péče, zdá se mi nelogické, aby o styku rozhodoval až po právní moci rozhodnutí ve spojeném řízení v dalším řízení. Takový postup se mi nejeví být v souladu se zásadou procesní ekonomie. Pokud je navíc otcovství určováno k dítěti staršího věku a soud v řízení o péči a o výživě dítěte zjišťuje jeho názor, může to pro dítě být mnohdy traumatický zážitek. Proto si myslím, že není pro psychický stav dítěte žádoucí, aby byl jeho názor zjišťován znova v samostatném řízení o úpravě styku a dítě tak bylo zbytečně traumatizováno. Vzhledem k tomu, že je dle § 112 odst. 1 OSŘ možné spojit řízení z důvodu vhodnosti, lze podle mého názoru řízení o úpravě styku spojit s řízením o určení otcovství již nyní.¹⁹³ Jak vyplývá z analýzy rozsudků prvostupňových soudů, soudy k připojení řízení o úpravě styku v drtivé většině případů za stávající právní úpravy ovšem nepřístupují (rozhodovaly o ní pouze ve dvou¹⁹⁴ ze 47 případů).

Existenci spojeného řízení o péči a o výživě nezletilého dítěte podmiňuje určení otcovství domnělého otce, a proto pokud je návrh na zahájení řízení o určení otcovství zamítnut nebo řízení zahájené soudem i bez návrhu zastaveno bez určení otcovství, skončí i spojené řízení o péči a o výživě nezletilého dítěte; soud nebude rozhodovat o zastavení spojeného řízení.¹⁹⁵

---

¹⁹² Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 851.

¹⁹³ Shodně Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 532.

¹⁹⁴ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 16. 4. 2015, sp. zn. 1 Nc 1801/2015 a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 40 Nc 701/2016.

¹⁹⁵ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 851.

V případě, že dítě nabude v průběhu řízení o určení otcovství zletilosti, dojde k zastavení řízení o péči, protože odpadl předmět řízení¹⁹⁶. Řízení o výživě však bude dle § 477 ZŘS dále pokračovat, pokud se dítě není schopno samostatně živit^{197,198}

Pokud bylo řízení o určení otcovství zahájeno k již zletilému dítěti, není s tímto řízením *ex lege* spojeno řízení o výživě, a to ani tehdy, trvá-li vyživovací povinnost domnělého otce proto, že se zletilé dítě ještě není schopné samostatně živit. O výživném bude rozhodnuto až po určení otcovství v samostatném civilním řízení. J. Jirsa¹⁹⁹ uvádí, že by pravděpodobně byly dány předpoklady pro spojení věcí ve smyslu § 112 odst. 1 OSŘ. Jeho názor si však dovolím označit za chybný, jelikož řízení o určení otcovství je nesporným řízením, kdežto řízení o výživné zletilého dítěte patří k řízením sporným. Sporné řízení s nesporným řízením nelze spojit.²⁰⁰

Spojení řízení je dle § 422 ZŘS vyloučeno v případech, kdy je otcovství určeno na základě souhlasného prohlášení rodičů podle § 415 a 416 ZŘS. Důvodem je povaha těchto řízení – jejich smyslem je toliko určit otcovství souhlasným prohlášením, a proto tato řízení končí bez vydání meritorního rozhodnutí, ať k určení otcovství došlo, či nikoliv.²⁰¹ Soud ovšem může řízení o péči a o výživě nezletilého dítěte zahájit i bez návrhu poté, co bylo otcovství tímto způsobem určeno.²⁰²

Přestože to není ZŘS výslovně stanoveno, ke spojení řízení nedochází ani v řízeních s mezinárodním prvkem, pokud není dána pravomoc českých soudů rozhodovat všechna řízení, která mají být spojena. Důvodová zpráva k ZŘS jako příklad uvádí situaci, „*kdy je dána pravomoc*

¹⁹⁶ Srov. § 16 ZŘS.

¹⁹⁷ Srov. § 911 OZ.

¹⁹⁸ Kornel, M. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 737.

¹⁹⁹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 889.

²⁰⁰ Srov. Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 341.

²⁰¹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 851.

²⁰² Kornel, M. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 737.

českých soudů rozhodovat o určení otcovství a o výchově, ale již nemají pravomoc rozhodovat o výživném“. Nemají-li české soudy pravomoc rozhodnout o jednom z řízení, v zásadě to nebrání projednat a rozhodnout o složce, pro niž pravomoc dána je. Může dojít i k přerušení řízení před českých soudem do doby, než cizí soud pravomocně rozhodne o složce, která nespadá do pravomoci českých soudů.²⁰³

2.8.4 Soudní poplatek

Podle § 11 odst. 2 písm. g) zákona České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSP“), je od soudního poplatku osvobozen navrhovatel v řízení o určení rodičovství, s výjimkou navrhovatele v řízení o určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné a navrhovatele v řízení o popření rodičovství. Osvobození se dle § 11 odst. 3 ZSP vztahuje i na řízení před odvolacím soudem, řízení o povolení obnovy řízení a o žalobě pro zmatečnost.

Písmeno g) bylo o výjimku pro osobu podávající návrh na určení otcovství souhlasným prohlášením dle § 416 ZŘS doplněno až zákonem č. 296/2017 Sb.²⁰⁴ s účinností od 30. 9. 2017. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 296/2017 Sb. se tak stalo proto, aby byly odstraněny výkladové problémy, jelikož nebylo jasné, zda měl být při postupu podle § 416 ZŘS soudní poplatek vybírán. Některé soudy vycházely z názvu řízení dle § 416 ZŘS, ve kterém je obsaženo sousloví „určení otcovství“, a soudní poplatek proto s odkazem na tehdejší znění § 11 odst. 2 písm. g) ZSP nevybíraly. Jiné soudy naopak k vybírání soudního poplatku přistupovaly, přičemž odkazovaly na povahu řízení, které v sobě obsahuje i popření otcovství.²⁰⁵ R. Šínová se spíše přiklání k soudům, které soudní poplatek nevybíraly, neboť v řízení primárně nejde o popření otcovství, ale jeho základním cílem je spíše určení otcovství. Souhlasím s odůvodněním R. Šínové. Postup podle § 416 ZŘS umožňuje vyhnout se

---

²⁰³ Grygar, J. In: Pauknerová a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, s. 362–363.

²⁰⁴ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁰⁵ Šínová, R. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 12, s. 55.

komplikovanému popírání otcovství bývalého manžela matky a následnému určování otcovství jiného muže podle druhé či třetí domněnky za situace, kdy je jisté, že bývalý manžel matky není otcem dítěte. Sama důvodová zpráva k ZŘS charakterizuje toto řízení jako zjednodušené řízení o určení otcovství. Z těchto důvodů mám tedy za to, že by se na řízení dle § 416 ZŘS měla uplatňovat stejná pravidla ohledně poplatkové povinnosti jako v případě řízení podle § 417 a násl. ZŘS.

Vedle právě popsaného tzv. osobního osvobození od soudního poplatku vyplývajícího přímo ze zákona existuje i tzv. individuální osvobození dle § 138 OSŘ, o kterém rozhoduje soud. Jeho smyslem je ochrana účastníků nacházejících se ve zvláště tíživých sociálních situacích. Individuální osvobození je možné přiznat jen na návrh účastníka, přičemž soud by měl žádosti vyhovět, pokud by zaplacením soudního poplatku bylo žadateli znemožněno uplatnit a bránit svá práva.²⁰⁶

Není-li přiznáno individuální osvobození, činí dle položky 4 odst. 1 písm. c) Sazebníku poplatků²⁰⁷ v současnosti soudní poplatek pro navrhovatele v řízeních podle § 416 ZŘS 2000,- Kč.

2.9 Účastníci řízení

Zákon o zvláštních řízeních soudních v § 6 odst. 2 uvádí, že účastníkem řízení je „navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje“. Účastníky řízení o určení otcovství jsou tedy podle § 420 odst. 1 ZŘS žena, která dítě porodila, dítě a muž, který o sobě tvrdí nebo o kterém je tvrzeno, že je otcem (domnělý otec). Výjimečně mohou být účastníky řízení i jiné subjekty, např. opatrovník či potomci dítěte, blíže viz dále. Nově má postavení účastníka řízení dítě, o jehož rodičovství jde, čímž byl odstraněn vážný nedostatek předchozí právní úpravy.²⁰⁸ Tuto změnu vnímám velmi pozitivně, jelikož řízení o určení otcovství je věcí statusovou, kdy se jedná o osobním stavu dítěte. Dítě má samostatný zájem na zjištění a určení svého biologického otce, proto nebylo za předchozí úpravy zcela vhodné, že v určitých situacích vůbec účastníkem řízení nebylo, případně

²⁰⁶ Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 303–304.

²⁰⁷ Příloha k zákonu č. 549/1991 Sb.

²⁰⁸ Důvodová zpráva k § 416 (dnešní § 420) ZŘS.

že vystupovalo jako vedlejší účastník na straně matky, kdy jejich zájmy mohly být protichůdné.

Procesní úprava navazuje na úpravu v § 783 odst. 1 OZ, podle kterého může návrh na určení otcovství podat matka, dítě i muž, který tvrdí, že je otcem. Je úkolem soudu zajistit, že se řízení účastní všechny osoby, které jsou zákonem za účastníky řízení považovány. Na rozdíl od sporných řízení není v tomto směru podstatné, koho za účastníky označí navrhovatel.²⁰⁹

Pokud matka v rozhodné době pro početí dítěte souložila s více muži, může být účastníky řízení i více domnělých otců.²¹⁰ Není vyloučena ani situace, kdy bude podáno více návrhů na určení otcovství k jednomu dítěti různými muži; jako vhodné se v takovém případě jeví spojení řízení dle § 112 odst. 1 OSŘ.²¹¹ Ať už v řízení vystupuje několik navrhovatelů či několik běžných účastníků, nikdy z důvodu povahy nesporného řízení nevytváří procesní společenství, ale každý účastník jedná sám za sebe.²¹²

Nezletilé ne plně svéprávné dítě nemůže kvůli potenciálnímu střetu zájmů v řízení zastoupit rodič, dítěti proto musí být soudem jmenován opatrovník,²¹³ pokud mu nebyl jmenován už před zahájením řízení postupem podle § 415 odst. 3 ZŘS (viz podkapitola 2.7.1) za účelem podání návrhu na určení otcovství a zastupování v řízení. O jmenování opatrovníka rozhodne soud v řízení ve věci péče soudu o nezletilé podle § 466 písm. g) ZŘS.²¹⁴ Opatrovníkem bude zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí.²¹⁵

Řízení lze zahájit i tehdy, není-li již domnělý otec naživu. Jak uvádí důvodová zpráva k ZŘS, jedná se o „výjimku z obecných pravidel civilně procesního řízení, ve kterém nemůže být meritorně rozhodnuto, nejsou-li dány všechny procesní podmínky“. Zákon tuto výjimku činí v zájmu

---

²⁰⁹ Vančurová, K., Janek, K., Trebatický, P. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 41.

²¹⁰ Důvodová zpráva k § 416 (dnešní § 420) ZŘS.

²¹¹ Kornel, M. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 734.

²¹² Lavický, P. In: Tamtéž, s. 34.; Vančurová, K., Janek, K., Trebatický, P. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 40.

²¹³ Srov. § 892 odst. 3 OZ.

²¹⁴ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 847.

²¹⁵ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 31.

dítěte.²¹⁶ Návrh v takové případě podle § 783 odst. 3 OZ směřuje proti opatrovníkovi, kterého k tomuto účelu jmenuje soud. V souladu s § 420 odst. 2 ZŘS pak účastníkem řízení bude přímo soudem jmenovaný opatrovník, nikoli zemřelý domnělý otec, jelikož dle § 23 OZ smrtí zanikla jeho právní osobnost, a tudíž nemá způsobilost být účastníkem řízení.²¹⁷ Opatrovník musí být jmenován před zahájením řízení o určení otcovství; pokud by byl návrh na zahájení řízení podán proti zemřelému domnělému otci, soud by byl nucen řízení z důvodu jeho nezpůsobilosti být účastníkem řízení²¹⁸ podle § 104 odst. 1 OSŘ zastavit pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení. Soud opatrovníka může jmenovat i bez návrhu na základě podnětu osoby, která plánuje vůči zemřelému domnělému otci, resp. ustanovenému opatrovníkovi řízení o určení otcovství zahájit.²¹⁹ Opatrovníkem může být jmenován kdokoliv.²²⁰

Obdobně je třeba postupovat také tehdy, zemře-li matka dítěte, jelikož postup podle druhé domněnky je vyloučen (viz podkapitola 1.4).²²¹

Ze současné právní úpravy nelze dovodit právo podat návrh na určení otcovství k dítěti, které zemřelo. Vzhledem k podmínkám řízení, které musí být splněny, aby soud mohl rozhodnout ve věci samé,²²² by soud takový návrh nemohl projednat pro nedostatek procesní subjektivity existující na počátku řízení. To ovšem není v souladu s judikaturou ESLP, když ve věci *Znamenskaya proti Rusku*²²³ ESLP mimo jiné konstatoval: „pokud matka donosila dítě až do 35. týdne těhotenství, avšak dítě zemřelo, požívá i po smrti tohoto dítěte ochrany soukromého života dle čl. 8 EÚLP“. Za použití argumentu *a minori ad maius* je pak nutno dojít k závěru, že pokud ESLP přiznává ochranu paternitě mrtvě narozeného dítěte, je nezbytné ji poskytnout i dítěti, které žilo několik let bez vyřešení

²¹⁶ Zahradníková, R. In: Wipplingerová, Zahradníková, Spurná. *Zvláštní soudní řízení*, s. 163.

²¹⁷ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 847.

²¹⁸ Viz § 19 OSŘ.

²¹⁹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 847–848.

²²⁰ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 530.

²²¹ Tamtéž, s. 533.

²²² Srov. § 103 OSŘ.

²²³ *Znamenskaya proti Rusku*, rozsudek ESLP ze dne 2. 6. 2005, č. stížnosti 77785/01.

statusových otázek a později zemřelo.²²⁴ *De lege ferenda* by proto dle mého názoru bylo vhodné provést úpravu stávajících právních předpisů tak, aby bylo možné určit otcovství i k již mrtvému dítěti. Určení otcovství k zemřelému dítěti není jen otázkou soukromého života tohoto dítěte dle čl. 8 EÚLP, ale též výrazně zasahuje do statusu jeho potomků, kteří sami mají právo poznat svůj původ, a mají také majetkové zájmy – např. nabývají jeho dědický podíl²²⁵. Inspirací by pro zákonodárce mohlo být ustanovení § 784 odst. 2 OZ (k tomu blíže viz podkapitola 2.9.1).

Jak je zřejmé z přechodního textu, účastenství v řízení o určení otcovství není s výjimkou návrhatele založeno na formálním pojetí účastníků, ale na materiálním, tedy vychází z hmotného práva. Účastníci nestojí vůči sobě v kontradiktorním postavení, takové postavení je v řízení o určení otcovství v podstatě nemožné, jelikož v řízení jde primárně o vyřešení otázek týkajících se osobního statusu dítěte, nikoli o vyřešení sporu mezi matkou a domnělým otcem. Dítě má zřejmý zájem na tom mít v řízení postavení samostatného účastníka, a nikoliv vystupovat v obligatorním procesním společenství s matkou, protože jak již bylo uvedeno výše, jejich zájmy se nemusí shodovat. Je proto žádoucí, aby každý z účastníků mohl v řízení hájit své zájmy sám za sebe. Z uvedeného tedy vyplývá, že znak nesporného řízení ohledně účastníků řízení je naplněn.

2.9.1 Ztráta způsobilosti být účastníkem řízení

Otázku ztráty způsobilosti být účastníkem řízení obecně řeší § 107 OSŘ, podle jehož pátého odstavce soud řízení zastaví, nemožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat. Ustanovení § 421 ZŘS však obsahuje speciální úpravu procesního nástupnictví v řízeních ve věcech určení otcovství pro řešení situace, kdy v průběhu řízení zemře některý z jeho účastníků.²²⁶

Ustanovení § 421 ZŘS promítá hmotněprávní úpravu v § 784 OZ. V prvním odstavci je upravena situace, kdy po zahájení řízení zemře jiný návrhvatel než domnělý otec, tedy matka nebo dítě²²⁷. Soud vyzve ostatní oprávněné osoby, aby se v přiměřené lhůtě vyjádřily, zda mají

---

²²⁴ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793, s. 933, 943.*

²²⁵ Srov. § 1635 odst. 2 OZ.

²²⁶ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní, s. 887.*

²²⁷ Srov. § 783 odst. 1 OZ.

zájem pokračovat v řízení. Pokud žádná z těchto osob zájem neprojeví, soud řízení zastaví. V případě, že alespoň jedna z dalších oprávněných osob zájem projeví, soud v řízení pokračuje a jedná jen se zbývajících účastníky.²²⁸ Osoba, jež projevila zájem v řízení pokračovat, se stává procesním nástupcem zemřelého navrhovatele ohledně práva disponovat s řízením a může tak i vzít zpět návrh na zahájení řízení. Pokud zájem projevilo více oprávněných osob, nelze návrh vzít zpět, aniž s tím souhlasili všichni oprávnění.²²⁹ Oproti právní úpravě v § 56 odst. 1 ZOR již potomci navrhovatele nemají aktivní legitimaci k podání návrhu na určení otcovství do šesti měsíců po smrti dítěte. Výjimkou je situace předvídaná v § 784 odst. 2 OZ, kdy zemřelým navrhovatelem je samo dítě.²³⁰ K tomu podrobněji dále.

Obdobnou konstrukci obsahuje odstavec 3, ovšem s tím rozdílem, že se vztahuje výlučně k těm případům, kdy byl zemřelým navrhovatelem domnělý otec. Pokud projeví matka nebo dítě zájem pokračovat v řízení, soud v řízení dále jedná se zbývajících živými účastníky a domnělému zemřelému otci jmenuje opatrovníka podle § 784 odst. 3 OZ, resp. § 421 odst. 2 ZŘS, se kterým jedná namísto něj.²³¹ Opatrovník zde není přímo účastníkem řízení, jako je tomu v případě postupu podle § 783 odst. 3 OZ, resp. § 420 odst. 2 ZŘS, ale je pouhým zástupcem domnělého zemřelého otce.²³² Jestliže se matka nebo dítě ve stanovené lhůtě nevyjádří nebo oba výslovně vyjádří nesouhlas s pokračováním řízení, soud řízení zastaví.

O zastavení řízení soud v obou případech rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustné odvolání; dovolání nikoliv²³³. Lhůty k vyjádření zájmu pokračovat v řízení mají charakter lhůt soudcovských, jejich zmeškání tak nelze prominout.²³⁴

Druhý odstavec § 421 ZŘS řeší případy, kdy v průběhu řízení zemře domnělý otec, který nebyl navrhovatelem. Soud nemusí zjišťovat stanovisko ostatních účastníků k pokračování řízení, zemřelému domnělému otci jmenuje bez návrhu opatrovníka, se kterým nadále pokračuje

---

²²⁸ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 850.

²²⁹ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*, s. 58.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 850.

²³² Srov. důvodová zpráva k ZŘS.

²³³ Srov. § 30 odst. 1 ZŘS.

²³⁴ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 888.

v řízení.²³⁵ Opatrovník je opět pouhým zástupcem domnělého zemřelého otce.

Zákon o zvláštních řízeních soudních neobsahuje ustanovení reagu-
jící na § 784 odst. 2 OZ, který upravuje následky smrti dítěte v průběhu
řízení. Pokud zemře v průběhu řízení dítě, ať už bylo návrhovatelem, či
nikoliv, nemůže jeho potomek podat návrh na pokračování už probíhající-
cího řízení, ale je oprávněn ve lhůtě šesti měsíců od smrti dítěte podat
nový návrh na určení otcovství k dítěti (svému předkovi).²³⁶ Podmínkou
je, že má právní zájem na tomto určení. Právní zájem nemusí být pouze
majetkové povahy, je dán už samotným právem dítěte znát svůj původ,
které se vztahuje i na jeho potomky.²³⁷ Pojem „potomek“ zahrnuje
všechny osoby příbuzné se zemřelým dítětem v přímé sestupné linii, bez
ohledu na stupeň příbuzenství (tedy jeho děti, vnuky i pravnuky).²³⁸

2.10 Průběh řízení

Řízení ve věcech určení otcovství probíhá vždy s jednáním, které před-
stavuje stěžejní fázi řízení, při níž dochází k naplnění ústavních zásad
ústnosti, přímosti a veřejnosti^{239, 240} Jednání musí být připraveno tak, aby
bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání. K tomu soud využije
ustanovení § 114 a 114a OSŘ.²⁴¹ Vzhledem k tomu, že se v nesporném
řízení převážně neuplatňuje zásada projednací, ustanovení § 17 ZŘS

---

²³⁵ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 850.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 944.; shodně Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 536.

²³⁸ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 311–312.

²³⁹ Srov. čl. 38 odst. 2 LZPS a čl. 96 odst. 2 Ústavy.

²⁴⁰ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 937.; Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 363.

²⁴¹ Wiplingerová, M. In: Wiplingerová, Zahradníková, Spurná. *Zvláštní soudní řízení*, s. 25.

zakazuje konání přípravného jednání.²⁴² Zákon tím vylučuje procesní následky přípravného jednání ve smyslu § 114c OSŘ a obdobné procesní následky spojené s ukončením „prvního jednání“ ve smyslu § 118b odst. 1 OSŘ. Nedochozí tak především ke koncentraci řízení jako v řízení sporném. Nedostaví-li se navrhovatel k prvnímu jednání, nedojde k zastavení řízení, stejně tak pokud se nedostaví ostatní účastníci, nevynese soud rozsudek pro uznání. Taktéž nelze vyhlásit rozsudek bez jednání, ani kdyby s tím účastníci souhlasili. Soud nemůže vydat rozsudek pro zmeškání. Nelze též využít kvalifikovanou výzvu k vyjádření dle § 114b OSŘ.²⁴³

Přípravné jednání lze nahradit jiným soudním rokem dle § 18 ZŘS. Jeho konání je čistě na uvážení soudce, který jej nařídí, považuje-li to za vhodné, například pokud považuje osobní kontakt s účastníky řízení za efektivnější formu přípravy než kontakt ryze písemný.²⁴⁴ Soud může v součinnosti s účastníky objasnit, zda jsou naplněny podmínky řízení, případně vyzvat účastníky k odstranění jejich nedostatků. Účastníci též mohou být vyzváni, aby se vyjádřili ohledně rozhodných skutkových tvrzení.²⁴⁵ Jiný soudní rok se může konat i mimo budovu soudu a mimo jeho obvyklou úřední dobu. Odstavec 2 umožňuje předsedovi senátu bez dalších podmínek vyloučit veřejnost.

Řízení o určení otcovství není možné ukončit soudním smírem dle § 99 OSŘ,²⁴⁶ vyloučena je také dohoda účastníků o předmětu řízení ve smyslu § 10 ZŘS, protože meritorní rozhodnutí konstituuje nové poměry dítěte.²⁴⁷

I v řízení o určení otcovství má soud poučovací povinnost dle § 118a OSŘ. Oproti spornému řízení ale soud nemůže své rozhodnutí založit pouze na skutečnosti, že účastník na poučení nereagoval, a tedy spor

---

²⁴² Tamtéž, s. 24.

²⁴³ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 30–31.

²⁴⁴ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 63–64.

²⁴⁵ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 17.

²⁴⁶ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 533.

²⁴⁷ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 20–21.

prohrál. Soud s ohledem na vyšetřovací zásadu není zbaven povinnosti skutkový stav co nejdůkladněji vyšetřit z úřední povinnosti.²⁴⁸

Ustanovení § 20 odst. 4 ZŘS navazuje na § 867 OZ a na tzv. participační práva dítěte plynoucí z mezinárodních úmluv a ukládá soudu, zákonnému zástupci a opatrovníkovi povinnost nezletilému účastníkovi řízení poskytnout potřebné informace o probíhajícím řízení a vysvětlit mu důsledky soudního rozhodnutí. Informační povinnost je dána za předpokladu, že je dítě vzhledem ke svému věku a rozumové vyspělosti schopné pochopit význam a dopad soudního řízení. Občanský zákoník v § 867 odst. 2 stanoví vyvratitelnou právní domněnku, podle níž je dostatečně rozumově vyspělé dítě starší 12 let. Ke každému dítěti je ale třeba vždy přistupovat individuálně.²⁴⁹ Současně je ovšem nezbytné, aby děti byly od jisté věkové hranice (minimálně 16 let) do řízení zapojeny a soudy nemohou komunikovat pouze s jejich zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Soud též musí doručovat i takto zastoupenému nezletilému účastníkovi a tím mu umožnit vykonávat jeho participační právo v řízení, jež se ho dotýká. Soud také nemůže ignorovat podání učiněné nezletilým účastníkem řízení, ale musí jej posoudit pohledem nejlepšího zájmu dítěte.²⁵⁰ Relevanci tudíž nepožívá jen vůle zákonných zástupců či opatrovníka dítěte, nýbrž i vůle samotného dítěte, již nelze zcela pominout.²⁵¹

Názor dítěte způsobem uvedeným v § 100 odst. 3 OSŘ soud podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1852/2017 v řízení o určení otcovství nezjišťuje, jelikož „*příbuzenství ve formě rodičovství sleduje přirozený stav věcí, tedy kdo je skutečným rodičem dítěte, jako danou a neměnnou hodnotu, která je objektivně zjiřitelná na základě vědeckého poznání*“. V řízení o určení i o popření otcovství se uplatňuje zásada nejlepšího zájmu dítěte. Na rozdíl od řízení o popření otcovství, kde se zájem dítěte zkoumá, v řízení o určení otcovství nejlepší zájem dítěte plyne již z toho, že § 783 odst. 2 OZ označuje za otce dítěte

---

²⁴⁸ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 82.; Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*, s. 15.

²⁴⁹ Rogalewiczová, R. Dítě jako účastník občanského soudního řízení. *Právo a rodina*. 2019, č. 3, s. 2.

²⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

²⁵¹ Vlachová, A. Řádné zastoupení dítěte jako účastníka řízení. *Rodinné listy*. 2021, č. 5–6, s. 20.

muže, který s matkou souložil v rozhodné době, tedy jednoho z rodičů ve smyslu čl. 7 odst. 1 EÚLP, pokud to nevyklučují závažné okolnosti.²⁵²

V předcházejících kapitolách již bylo uvedeno, že v případě, že bylo otcovství určeno v řízeních před soudem podle § 415 ZŘS (souhlasným prohlášením rodičů) nebo § 416 ZŘS (souhlasným prohlášením rodičů a bývalého manžela matky), je to důvodem pro zastavení řízení o určení otcovství na základě třetí domněnky. Ustanovení § 424 ZŘS tak upravuje speciální překážku věci rozhodnuté – otcovství k dítěti bylo určeno na základě jiné domněnky, a proto logicky nelze o otcovství dále rozhodovat. Soud řízení zastaví také tehdy, učiní-li rodiče během řízení souhlasné prohlášení před matričním úřadem. Řízení v takovém případě není zastaveno podle § 424 ZŘS, nýbrž dle § 16 ZŘS, neboť odpadl důvod pro vedení řízení.²⁵³ Řízení však bude zastaveno jen tehdy, pokud nebudou dány důvody pro absolutní neplatnost souhlasného prohlášení nebo pokud v řízení nebude vznesena námitka jeho relativní neplatnosti. Je-li námitka vznesena, soud nejdříve musí posoudit její důvodnost; řízení může být zastaveno teprve, není-li námitka shledána opodstatněnou.²⁵⁴

Po zastavení řízení o určení otcovství soud nadále pokračuje ve spojeném řízení o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte, ledaže skutkové okolnosti na základě hmotněprávních ustanovení nevyžadují úpravu poměrů dítěte (může se jednat například o situaci, kdy spolu rodiče dítěte žijí a společně zajišťují jeho výživu). Pak je dle § 16 ZŘS zastaveno i spojené řízení pro odpadnutí důvodu pro vedení řízení.²⁵⁵

2.11 Dokazování

Předmětem dokazování v řízení o určení otcovství soudním rozhodnutím je vzhledem ke konstrukci § 783 odst. 2 OZ předně soulož mezi matkou dítěte a domnělým otcem v rozhodné době pro početí dítěte, a je-li tato prokázána, pak existence závažných okolností, které otcovství

²⁵² Vojtek, P. Výběr rozhodnutí v oblasti civilněprávní. *Soudní rozhledy*. 2019, č. 7–8, s. 246.

²⁵³ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 893.

²⁵⁴ Šínová. *Řízení o určení otcovství v kontextu rekodifikace soukromého práva*, s. 132–133.

²⁵⁵ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 854.

tohoto muže vylučují.²⁵⁶ Odpovědnost za zjištění skutkového stavu proto nelze ponechat na účastnících řízení, ale je přenesena na soud. Primárním důvodem je ochrana zájmů dítěte,²⁵⁷ kdy v řízení by mělo být zohledněno jeho právo znát svůj původ²⁵⁸. Jak uvádí judikatura ESLP, soud má v řízeních o určení otcovství brát v potaz zájem dítěte na „*zjištění pravdy o jeho skutečném původu a určení příbuzenského vztahu odpovídajícího skutečnosti*“^{259,260} Dalším důvodem je to, že by navrhovatel nemusel unést důkazní břemeno, byť by byl domnělý otec skutečně biologickým otcem dítěte.²⁶¹

Řízení o určení otcovství proto ovládá vyšetřovací zásada.²⁶² Podstatou této zásady je, že soud má z úřední povinnosti zjišťovat všechny skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci samé, a to bez ohledu na procesní aktivitu účastníků.²⁶³ Účastníci řízení sice mají povinnost tvrdit a prokazovat podstatné okolnosti, pokud však tyto procesní povinnosti nesplní, nepovede to k rozhodnutí soudu v jejich neprospěch, je-li soud schopen jejich procesní neaktivitu překonat vlastní prokazovací činností. Dle judikatury jsou účastníci nesporných řízení zatíženi břemenem tvrzení ohledně prokázání těch skutečností, které jsou známy jen jim a o nichž soud nemůže mít povědomí. Účastníci řízení o určení otcovství, a především pak navrhovatel, tedy nesou spoluodpovědnost za zjištění stavu věci.²⁶⁴ Na navrhovateli leží tvrzení a dokazování soulože v rozhodné době, na ostatnících účastnících řízení pak tvrzení závažných

---

²⁵⁶ Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 211.

²⁵⁷ Viz čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, dle kterého „*zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnyými orgány*“.

²⁵⁸ Srov. čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

²⁵⁹ *Mandet proti Francii*, rozsudek ESLP ze dne 14. 1 2016, č. stížnosti 30955/12.

²⁶⁰ Šlejharová, M. *Nesporná řízení v komparativním pohledu*. 2021, dizertační práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 90–91.

²⁶¹ Hrušáková, Šínová. *Paternitní spory – jejich procesní zvláštnosti a aktuální otázky*, s. 108–109.

²⁶² Šínová, R. In: Šínová a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*, s. 212.

²⁶³ Srov. § 20 odst. 1 ZŘS.

²⁶⁴ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 37, 39, 40.

okolností, které otcovství domnělého otce vylučují.²⁶⁵ Prokáže-li se soulož domnělého otce s matkou dítěte v rozhodné době, nastupují účinky třetí domněnky a soud již není dále povinen provádět dokazování ohledně toho, že je domnělý otec skutečným otcem dítěte, jelikož je tento muž za otce dítěte považován. Poté se dokazuje, že tomu tak není, tedy závažné okolnosti vylučující mužovo otcovství.²⁶⁶

Řízení o určení otcovství dále ovládá zásada arbitrárního pořádku (jednotnosti řízení), účastníci proto mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy kdykoli během řízení, až do vyhlášení rozhodnutí odvolacím soudem.²⁶⁷ Ústavní soud v již zmíněném nálezu I. ÚS 987/07 k tomu uvedl, že není možné považovat za jedině správný takový postup soudu, kdy se napřed bude zabývat tím, zda došlo k souloži, a teprve tehdy, je-li soulož prokázána, nařídí znalecký posudek, aby zjistil, zda neexistují závažné okolnosti, které otcovství muže vylučují. Není proto vadou řízení, přistoupí-li soud přímo ke znaleckému dokazování pomocí metod DNA analýzy; takový postup je podle názoru Ústavního soudu nejen v souladu se zásadou arbitrárního pořádku, ale také se zásadou procesní ekonomie. Konečně vyplyne-li ze znaleckého posudku, že muž je otcem dítěte, je tím současně s praktickou jistotou prokázána i jeho soulož s matkou dítěte v rozhodné době.

Přestože procesní aktivita účastníků řízení není omezena v podstatě žádnými hranicemi, není soud povinen provést všechny účastníky navrhané důkazy, pokud dojde k závěru, že by nevedly ke zjištění relevantních skutečností. Podpůrně se proto užije ustanovení § 120 odst. 1 OSŘ, podle kterého je soud tím, kdo rozhoduje o tom, které z navrhaných důkazů provede.²⁶⁸

Soud má povinnost sám vyhledávat všechny rozhodné skutečnosti, pokud je to objektivně v jeho možnostech. Je proto dle § 21 ZŘS povinen opatřit a provést i důkazy, které nebyly účastníky navrženy, ale které jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu.²⁶⁹ Soud musí zjišťovat nejen

---

²⁶⁵ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 533.

²⁶⁶ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 935.

²⁶⁷ Srov. § 20 odst. 2 ZŘS.

²⁶⁸ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 85.

²⁶⁹ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 44.

všechny okolnosti, které tvoří skutkový základ tzv. třetí domněnky, ale i případné okolnosti, které vylučují otcovství domnělého otce, třebaže mu svědčí domněnka otcovství.²⁷⁰

Z právě uvedeného lze vidět, že řízení o určení otcovství ovládají zásady typické pro nesporné řízení, tedy zásada vyšetřovací a zásada arbitrárního pořádku (jednotnosti řízení).

2.11.1 Závažné okolnosti vylučující otcovství

Okolností významnou z hlediska § 783 odst. 2 OZ může být pouze to, co otcovství muže, který s matkou dítěte souložil v rozhodné době, skutečně vylučuje, tzn. že je samo o sobě způsobilé otcovství vyloučit.²⁷¹ V minulosti bylo judikaturou dovozeno, že takovou okolností není námitka, že matka v rozhodné době souložila s více muži, ani námitka použití prezervativu či skutečnost, že nedošlo k ejakulaci. Bylo-li v řízení zjištěno, že účastníci při souloži použili antikoncepční prostředky, bylo otcovství muže považováno za vyloučené jen tehdy, doložil-li znalec, že oplodnění bylo při použití těchto prostředků vyloučeno.²⁷²

Současná judikatura²⁷³ uvádí, že závažnou okolností, která je sama o sobě způsobilá vyloučit otcovství muže, který s matkou dítěte souložil v rozhodné době, je test DNA, pokud analýzou alel v genotypech a jejich opakování v DNA nesdílí domnělý otec všechny společné „otcovské“ genetické znaky. Soudy se proto uchylují především k němu (viz dále).

2.11.2 Důkazní prostředky

Obecně mohou být v řízení o určení otcovství použity všechny důkazní prostředky, jimiž lze zjistit stav věci.²⁷⁴ Stěžejními důkazními prostředky v těchto řízeních jsou výsledky účastníků (matky dítěte a domnělého otce), výsledky svědků a znalecké posudky.²⁷⁵

---

²⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 12. 1967, sp. zn. 5 Cz 151/67.

²⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1271/2010.

²⁷² Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 527–528.

²⁷³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 21 Cdo 693/2010.

²⁷⁴ Srov. § 125 OSŘ.

²⁷⁵ Hrušáková, Šínová. *Paternitní spory – jejich procesní zvláštnosti a aktuální otázky*, s. 109.

K provedení důkazu **výslechem účastníků** není dle § 22 ZŘS nutný jejich souhlas. Soud jej může nařídit vždy, když je to třeba ke zjištění skutkového stavu (na rozdíl od sporného řízení, kdy jej lze nařídit jen tehdy, nelze-li prokazované skutečnosti zjistit jinak).²⁷⁶ V paternitních řízeních je tento důkazní prostředek naprosto zásadní, protože především matka a domnělý otec ví, zda mezi nimi v rozhodné době došlo k souloži. Problematické ovšem je, že jim oproti svědkům nehrozí nebezpečí trestního stíhání pro křivou výpověď.²⁷⁷

I v řízeních o určení otcovství analogicky platí § 120 odst. 3 OSŘ pojednávající o fikci pravdivosti shodných tvrzení, tudíž soud může vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků ohledně skutkové stránky věci, např. o souloži v rozhodné době.²⁷⁸ Podle závěrů judikatury²⁷⁹ ovšem shodná tvrzení účastníků postačují pro závěr o vyloučení otcovství pouze tehdy, vyplývá-li z nich zcela určitě a nezvratně, že mezi matkou dítěte a mužem, jemuž svědčí domněnka otcovství, nemohlo dojít v rozhodné době k pohlavním stykům. Jinak je potřeba provádět další dokazování, zejména znaleckými posudky.

Znalecké posudky proto představují nejdůležitější důkazní prostředky k určení, resp. vyloučení otcovství, což je plně v souladu s mezinárodními závazky ČR²⁸⁰. Jelikož jsou znalecké posudky často velmi finančně náročné, soudy mnohdy znalce ustanoví teprve tehdy, kdy je

---

²⁷⁶ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 92.

²⁷⁷ Vraník, J. Dokazování v řízení o určení otcovství. In: Kotásek, J. (ed.). Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny práva 2012 [online]. *Právnická fakulta Masarykovy univerzity*. [16. 10. 2021]. <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny-prava-2012/files/rodivcovstvi/VranikJakub.pdf>

²⁷⁸ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 86.

²⁷⁹ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. 11. 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

²⁸⁰ Srov. čl. 5 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 47/2001 Sb. m. s o přistoupení ČR k Evropské úmluvě o právním postavení dětí narozených mimo manželství (dále jen „Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství“), který uvádí, že „v řízení, týkajícím se otcovství budou připuštěny vědecké důkazy, jež mohou napomoci určení nebo vyloučení otcovství“.

prokázáno, resp. je vysoce pravděpodobné, že domnělý otec souložil s matkou dítěte v rozhodné době.²⁸¹

K určování, resp. vyloučení otcovství se v praxi využívají znalecké posudky především z oborů genetiky, hematologie, gynekologie a sexuologie.²⁸²

Znalecký posudek z oboru hematologie je vypracován na základě krevní zkoušky, která se provádí vyšetřením skupinových systémů červených krvinek nebo HLA skupinových typů bílých krvinek. V případě, že výsledek zkoušky vyloučí otcovství domnělého otce, požaduje judikatura²⁸³ provedení revizního znaleckého posudku (tzv. vrchní dobrozdání).²⁸⁴ Velkou nevýhodou krevních zkoušek ovšem je, že otcovství dokážou pouze vyvrátit, nikoliv však potvrdit, a proto již dnes nejsou příliš často využívány.²⁸⁵

Na základě znaleckého posudku z oboru sexuologie může být otcovství domnělého otce vyloučeno z důvodu jeho neschopnosti zplodit dítě. Závěrem znaleckých posudků z oboru gynekologie je zjištění, ve kterém týdnu těhotenství se dítě narodilo.²⁸⁶ Je nutné poznamenat, že znalecké posudky z těchto oborů mají kromě naprosto výjimečných případů nulovou informační hodnotu a nejsou tak již takřka využívány.²⁸⁷

Znalecké posudky založené na profilování DNA jsou schopné vyloučit otcovství testovaného muže, pokud je u vyšetřovaného dítěte nalezen genetický znak, který dítě nemohlo zdědit ani od své matky, ani od testovaného muže, pokud by byl jeho biologickým otcem. Není-li matka s testovaným mužem v příbuzenském poměru, lze jeho otcovství vyloučit se

---

²⁸¹ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 533.

²⁸² Siegllová, Z., Loudová, M., Brdička, R. In: Hrušáková, M. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 561.

²⁸³ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 10. 1966, sp. zn. 5 Cz 128/66 či rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23. 5. 1976, sp. zn. 1 Cz 51/75.

²⁸⁴ Siegllová, Loudová, Brdička. In: Hrušáková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 561.

²⁸⁵ Vraník. *Dokazování v řízení o určení otcovství* [online].

²⁸⁶ Siegllová, Loudová, Brdička. In: Hrušáková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 561.

²⁸⁷ Loudová, M., Siegllová, Z. *Dokazování v paternitních sporech. Právní rádce*. 1999, č. 7, s. 29.

100% jistotou. Nemůže-li znalec otcovství testovaného muže vyloučit, vypočte, nakolik je jeho otcovství pravděpodobné, přičemž podle mezinárodní Hummelovy kategorizace se otcovství považuje za prakticky prokázané od hodnoty 99,75 %. Citlivost dnešních metodik molekulární genetiky umožňuje stanovit otcovství s pravděpodobností vyšší než 99,99 %.²⁸⁸

Judikatura²⁸⁹ z osmdesátých letech soudy vybízela, aby v zájmu hospodárnosti řízení postupovaly zpravidla od znaleckého posudku s menší vylučovací schopností, který bývá méně nákladný, ke znaleckým posudkům s větší vylučovací schopností. S ohledem na současný stav moderní vědy, kdy lze na základě testů DNA otcovství určit s téměř 100% jistotou, je otázkou, jestli má takovýto postup soudů stále význam.²⁹⁰ V dnešní době soudy již rovnou přistupují k provedení testu DNA, což je plně v souladu s judikaturou ESLP, který uvedl, že „testy DNA jsou Soudem považovány za vhodnou a přesnou vědeckou metodu určení otcovství, jejíž důkazní hodnota převažuje nad jinými důkazy prokazujícími nebo popírajícími otcovství“²⁹¹. K tomu je však nutno poznamenat, že řízení o určení otcovství ovládá zásada volného hodnocení důkazů dle § 132 OSŘ, žádný z důkazních prostředků proto nemá větší váhu než ostatní, soud hodnotí každý důkaz zvlášť a všechny v jejich vzájemné souvislosti.

Je-li možné za pomoci analýzy DNA s velmi vysokou pravděpodobností říci, že určitý muž je otcem dítěte, soud ho musí za otce dítěte určit.²⁹² Takovýto postup odpovídá již výše uvedenému závěru Nejvyššího soudu učiněnému v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1852/2017, že „příbuzenství sleduje přirozený stav věcí, tedy kdo je skutečným rodičem dítěte, jako danou a neměnnou hodnotou, která je objektivně zjiřitelná na základě vědeckého poznání“.

²⁸⁸ Loudová, M., Siegllová, Z. Metodiky analýzy DNA jednoznačně řeší otázku sporného otcovství. *Právo a rodina*. 2002, č. 4, s. 13.

²⁸⁹ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23. 12. 1980, sp. zn. Cpj 161/79.

²⁹⁰ Hrušáková, Šínová. *Paternitní spory – jejich procesní zvláštnosti a aktuální otázky*, s. 110.

²⁹¹ *Tsvetelin Petkov proti Bulharsku*, rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 2014, č. stížnosti 2641/06.

²⁹² Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 534.

Pokud je na základě výsledku testu DNA vyloučeno otcovství muže, o kterém bylo zjištěno (prokázáno), že s matkou dítěte v rozhodné době souložil, soud vždy musí nechat tento znalecký posudek ve smyslu § 127 odst. 2 OSŘ přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí (tzv. vrchním dobrozdáním), popřípadě i provést znovu celý test DNA, nelze-li při přezkoumání postupu při odběru a zpracování vzorků biologického materiálu u zkoumaných osob s naprostou spolehlivostí vyloučit záměnu osob při odběru vzorků nebo záměnu vzorků při provádění izolace DNA.²⁹³ Jestliže revizní znalecký posudek nelze vypracovat z důvodu absence součinnosti justičních orgánů jiného státu, nepředstavuje původní a nerevidovaný posudek závažnou okolnost schopnou vyloučit otcovství muže, u něhož bylo prokázáno, že v rozhodné době souložil s matkou dítěte.²⁹⁴

Zmaří-li svým zaviněním účastník řízení důkaz o otcovství (např. se odmítne podrobit znaleckému dokazování), je soud dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 987/07 oprávněn uložit domnělému otci v souladu s § 127 odst. 4 OSŘ povinnost dostavit se ke znalci a strpět odběr vzorků DNA, aby bylo možno určit, resp. vyloučit otcovství tohoto muže. V rozporu s ústavním pořádkem pak není, pokud soud vynucuje splnění této povinnosti na muži, který se odmítá vyšetření podrobit, pomocí pořádkových pokut nebo předvedení. Na tento nálezný Ústavní soud dále navázal v usnesení ze dne 15. 1. 2010, sp. zn. III. ÚS 3165/09 a konstatoval, že účastníkovi řízení o určení otcovství lze pro potřeby vypracování znaleckého posudku založeného na genetické analýze DNA uložit povinnost podrobit se vzorku sliznice z dutiny ústní tzv. bukálním stěrem, jelikož tento patří mezi tzv. neinvazivní metody a nepředstavuje žádné zdravotní riziko. I bezdůvodné nesplnění této povinnosti lze sankcionovat uložením pořádkové pokuty. Obdobně i ESLP ve věci *Mifsud proti Maltě*²⁹⁵ konstatoval, že „pakliže bylo domnělému otci umožněno předložit v řízení o určení otcovství důkazy a k věci se vyjádřit, pokud soud zajistil rovnováhu zájmů zúčastněných stran (s přihlédnutím k zásadnímu zájmu dítěte znát svůj původ) a pokud soud přezkoumal námitky domnělého otce na provedení důkazu testem DNA, nelze nařízení podrobení se testu DNA považovat za v rozporu s čl. 8 EÚLP“. V usnesení ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 2693/15 pak Ústavní soud jasně deklaroval, že „v řízení o určení

---

²⁹³ Srov. již citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 693/2010.

²⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1898/2014.

²⁹⁵ *Mifsud proti Maltě*, rozsudek ESLP ze dne 29. 1. 2019, č. stížnosti 62257/15.

otcovství jsou účastníci povinni se podrobit odběru vzorků DNA, které jsou nezbytné k náležitému objasnění skutkového stavu, neboť jedině tímto způsobem lze získat potřebné informace pro rozhodnutí ve věci“. Pokud se ani přes uložení pořádkové pokuty soudu nepodaří genetický materiál získat, je nutné i v nesporném řízení v zájmu dítěte aplikovat zásadu *non liquet* k tíži toho účastníka, jenž provedení důkazu zmařil, a např. muže, který odmítl poskytnout svůj genetický vzorek, určit otcem dítěte.²⁹⁶

V řízení lze jako důkaz provést i tzv. soukromý znalecký posudek dle § 127a OSŘ předložený účastníky řízení. V tomto případě ovšem druhá osoba není povinna se odběru genetického materiálu podrobit.²⁹⁷

Zajímavá je otázka dokazování v řízení o určení otcovství zemřelého domnělého otce. V případě, že v průběhu svého života neurčil, jak má být naloženo s jeho ostatky, a není-li ani získán souhlas oprávněných osob takový souhlas udělit, představuje podle závěru rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012 svévolný odběr vzorků DNA zesnulého zásah do jeho práva na pietní ochranu osobnosti. Takový důkaz byl získán nezákonně, a je proto v řízení nepřípustný. V dané věci se již zletilá dcera domáhala popření otcovství matrikového otce, přičemž ji k tomu vedly zcela zjevně pouze majetkové zájmy (chtěla se stát dědičkou po domnělém zemřelém biologickém otci). Dcera se navíc celý život domnívala, že je jejím otcem někdo jiný než zesnulý. Nejvyšší soud proto dovodil, že její čistě majetkový zájem není možné nadřadit nad postmortální ochranu osobnosti zemřelého.²⁹⁸ Naproti tomu ve věci *Jaggi proti Švýcarsku* posuzované ESLP stěžovateli bylo odepřeno získání vzorků DNA zesnulého za účelem provedení testu DNA. Stěžovatel zde však na rozdíl od případu posuzovaného Nejvyšším soudem žil celý život v nejistotě o tom, kdo je jeho otcem. ESLP proto konstatoval porušení čl. 8 EÚLP, jelikož stěžovatel nebyl veden majetkovým zájmem, ale pouze snahou potvrdit nebo vyvrátit otcovství.²⁹⁹ Není bez zajímavosti, že některé evropské soudy mají odlišný názor než Nejvyšší soud. Jako příklad lze uvést rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. XII ZB 20/14, který uzavřel, že právo dítěte znát svůj původ má v zásadě přednost před postmortální ochranou osobnosti v případě potřebného šetření a exhumace zesnulého pro

²⁹⁶ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 32.

²⁹⁷ Vraník. *Dokazování v řízení o určení otcovství* [online].

²⁹⁸ Ondrúš, M. Předmět postmortální ochrany. *Právní rozhledy*. 2018, č. 22, s. 779.

²⁹⁹ Tamtéž.

účely určení otcovství.³⁰⁰ V této otázce osobně nesouhlasím se závěrem Nejvyššího soudu učiněném ve výše uvedeném rozsudku, ale přikláním se k názoru německého Spolkového soudního dvora. Ač nezpochybňuji právo na pietní ochranu zemřelého domnělého otce, domnívám se, že by mělo ustoupit právu dítěte znát svůj původ. Dle mého názoru by proto neměl být odběr genetického materiálu zesnulého domnělého otce pro účely řízení o určení otcovství vázán na jeho souhlas či souhlas oprávněných osob. Přestože totiž soud může, jak bude uvedeno dále, v případě neudělení souhlasu uložit příbuzným zemřelého domnělého otce, aby poskytli svůj genetický vzorek pro potřeby dokazování v řízení o určení otcovství, je toto nepřímé prokazování, resp. vylučování otcovství zemřelého muže složitější, jelikož je třeba vzorků několika jeho příbuzných, aby závěry znaleckého posudku byly dostatečně průkazné.³⁰¹ Problém by nastal, pokud by žádný z příbuzných domnělého otce již nežil a nebylo by tak od koho vzorek získat, pak by soud byl odkázán pouze na mnohem méně spolehlivé důkazní prostředky, kterými by soulož matky a domnělého zemřelého otce prokazoval, přestože by věc bylo možno mnohem jednodušeji vyřešit posmrtným odběrem genetického vzorku otce.

Nebyl-li souhlas k odběru genetického vzorku udělen ani zemřelým mužem ani oprávněnými osobami, není podle závěru Ústavního soudu vysloveného v usnesení ze 4. 5. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2854/16 nepřiměřeným zásahem do soukromého života a tělesné integrity třetí osoby, pokud soud uloží této osobě (v posuzovaném případě bratru zemřelého muže) povinnost poskytnout potřebnou součinnost soudnímu znalci a podrobit se bukalnímu stěru pro potřeby dokazování v řízení o určení otcovství zemřelého muže.

Pokud by již nebylo možné získat vzorek DNA od příbuzných osob zemřelého muže, zaměří se soud při dokazování na výsledky matky dítěte a na svědecké výsledky všech osob, které mají informace o vztahu matky dítěte a zemřelého muže. Soud si též opatří všechny písemnosti a listiny, ze kterých mohou vyplývat informace o jejich vztahu. Dále je třeba provést i důkaz konstatováním obsahu spisu o dědictví zemřelého muže.

---

³⁰⁰ Dobrovolná, E. Nejvyšší soud České republiky: Test DNA na základě odběru vzorků DNA zemřelého jako nepřípustný důkaz v soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2015, č. 17, s. 607.

³⁰¹ Srov. Loudová, M., Siegllová, Z., Brdička, R. DNA analýza v paternitních sporech – kauzistika. *Právní praxe*. 1999, č. 4, s. 234.

Soud má též prověřit, zda nelze ze zdravotní dokumentace zemřelého muže zjistit jeho krevní skupinu pro účely provedení krevní zkoušky.³⁰²

Z mého pohledu je nepochybné, že znalecké dokazování založené na profilování DNA znamenalo pro určování otcovství velký průlom. Prokázání, resp. vyloučení biologického původu dítěte je dnes možné díky testům DNA se skoro 100% jistotou, naopak prokazování soulože je možné hodnotit toliko jako pravděpodobné. Nevýhodou analýzy DNA může být poměrně vysoká cena (v analyzovaných rozsudcích soudů prvního stupně se náklady na zpracování znaleckého posudku pohybovaly v rozmezí 12000-15000 Kč), nespornou výhodou naopak je především její spolehlivost. Jak již bylo uvedeno výše, testy DNA je možné provádět i po smrti domnělého otce, na základě genetického vzorku zemřelého. DNA je taktéž prakticky nezničitelná, lze ji získat i ze starších vzorků tkání.³⁰³ Pravděpodobně i z těchto důvodů A. Winterová³⁰⁴ považovala již v době před nabytím účinnosti ZŘS za nutné zavést do právní úpravy obligatorní provedení důkazu analýzou DNA. Takový názor odpovídá i již v této práci zmíněnému závěru Ústavního soudu³⁰⁵, že třetí domněnka založená na souloži matky s domnělým otcem v rozhodné době je právě s ohledem na rozvoj moderní medicíny již překonána. Domnívám se však, že ani přes popsané přínosy testů DNA tomu tak není. Soud může například na základě shodných tvrzení účastníků zjistit, že mezi nimi vůbec nedošlo k souloži, pak se mi jeví obligatorní provedení důkazu znaleckým posudkem jako nadbytečné, zbytečně zpomalující řízení a navyšující jeho náklady. DNA analýzou také nelze jednoznačně určit biologického otce dítěte v případě, kdy má domnělý otec jednovaječné dvojče, která mají DNA shodnou³⁰⁶. Problematickou by byla i situace, kdy by na základě testu DNA byl otcem dítěte určen anonymní dárce spermatu, jehož zárodečný materiál byl použit k umělému oplodnění neprovdané ženy. Obligatorní znalecký posudek by vůbec nešlo provést, pokud by například

³⁰² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1992, sp. zn. 5 Cz 23/92.

³⁰³ Loudová, M., Siegllová, Z. Řešení otázky sporného otcovství na počátku 3. tisíciletí – metodiky analýzy DNA umožňují jednoznačnou odpověď. *Právní rozhledy*. 2002, č. 4, s. 199.

³⁰⁴ Winterová. *K připravovaným změnám v civilním procesu, kritické a jiné poznámky*, s. 839.

³⁰⁵ Srov. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 987/07.

³⁰⁶ Radvanová, S. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 58.

domnělý otec zahynul při nehodě letadla a jeho tělo nebylo k nalezení.³⁰⁷ Ve všech těchto případech by bylo nutné pro určení biologického otce dokazovat soulož v rozhodné době. Uvědomuji si, že uvedené příklady se mohou zdát absurdní, uvedla jsem je však proto, abych ilustrovala, proč nelze při určování otcovství spoléhat výlučně na analýzu DNA, ač se jeví jako metoda nejvhodnější. Nemohu proto souhlasit s názorem Ústavního soudu, jelikož si nemyslím, že stávající koncepci třetí domněnky lze označit za překonanou. Koneckonců žádný právní řád nenahrazuje třetí domněnku striktní povinností určit otcovství na základě analýzy DNA.³⁰⁸

2.12 Rozhodnutí

V řízeních upravených ZŘS soud dle § 25 odst. 1 ZŘS rozhoduje ve věci samé usnesením, pokud zákon nestanoví jinak. Právě pro řízení ve věcech určení otcovství zákon v § 423 ZŘS předvídá speciální úpravu, podle níž soud ve věci samé rozhoduje rozsudkem. Je tomu tak proto, že nabytím právní moci rozsudku o určení otcovství vzniká mezi dítětem a otcem statusový právní poměr.³⁰⁹ Vzhledem k tomu je pak výrok pravomocného rozsudku o určení otcovství v souladu s § 27 ZŘS závazný pro každého (*erga omnes*), nikoliv pouze pro účastníky řízení a v tomto rozsahu též pro všechny orgány jako je tomu dle § 159a odst. 1 a 3 OSŘ v ostatních (nestatusových) záležitostech. Osobní stav každého subjektu totiž musí být všemi ostatními subjekty respektován.³¹⁰

Jelikož je s řízením o určení otcovství, s výjimkou určení otcovství souhlasným prohlášením dle § 415 a 416 ZŘS, obligatorně dle § 422 ZŘS spojeno řízení o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte, obsahuje rozsudek vedle výroku o určení otcovství též výrok o tom, komu se dítě svěřuje do péče, a o určení vyživovací povinnosti k dítěti včetně případného výroku o úhradě nedoplatku na výživném.³¹¹ Nedoplatek se

---

³⁰⁷ Tamtéž, s. 59-60.

³⁰⁸ Srov. Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 286.

³⁰⁹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 891.

³¹⁰ Winterová, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 364–365.

³¹¹ Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 857.

zpravidla počítá ode dne narození dítěte, povinnost platit výživné však může být v souladu s § 922 odst. 1 OZ uložena za dobu nejdéle tří let zpětně ode dne zahájení řízení o výživě dítěte. Za okamžik zahájení tohoto řízení se považuje den zahájení meritorního řízení o určení otcovství dle § 783 OZ.³¹²

Je vyloučeno, aby soud v tomto spojeném řízení rozhodl nejdříve částečným rozsudkem, kterým určí otcovství, a až po jeho právní moci se zabýval otázkou péče o nezletilé dítě. Je-li návrhu na určení otcovství vyhověno, musí rozsudek obsahovat všechny tři zmíněné výroky. Pokud je návrh zamítnut, o péči a výživě soud již nerozhoduje. Je ovšem přípustné, aby výrok o určení otcovství nabyl právní moci samostatně a předtím než výrok o péči a o výživě nezletilého dítěte, například proto, že proti němu nebylo podáno odvolání.³¹³

Rozhodnutí o péči a o výživě nezletilého dítěte se řídí hmotněprávní úpravou, a proto z ní mohou vyplynout situace, kdy tento výrok nebude třeba vynášet, například pokud rodiče žijí ve společné domácnosti či se na péči a výživě dítěte dohodli.³¹⁴

Podle rozsudku Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 6. 1970, sp. zn. 1 Cz 20/70 „řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte, spojené s řízením o určení otcovství (§ 113 odst. 2 OSŘ – pozn. aut.: nyní § 422 ZŘS), nemohou účastníci skončit soudním smírem ve smyslu ustanovení § 99 odst. 1 OSŘ. Rozhodnutí v tomto řízení, jehož předmětem je úprava práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti, může být nahrazeno dohodou rodičů (§ 50 odst. 2, § 26 odst. 2 ZOR – pozn. aut.: nyní § 906 až 908 OZ), která ke své platnosti potřebuje schválení soudu, nikoliv smírem, uzavřeným mezi žalovaným a nezletilým žalobcem (zastoupeným opatrovníkem) jako účastníky řízení o určení otcovství.“ Soud takovou dohodu schválí rozsudkem, pokud ze zjištěného skutečného stavu věci vyplývá, že je dohoda v souladu se zájmy dítěte³¹⁵.

Rozsudek mimo výše uvedené výroky obsahuje i výrok o náhradě nákladů řízení. Tomu se věnuje samostatná podkapitola 2.13.

³¹² Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, s. 50.

³¹³ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 889–890.

³¹⁴ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 939.

³¹⁵ Srov. § 906 odst. 2 a § 908 OZ.

Na základě pravomocného rozsudku o určení otcovství provede dle § 5 odst. 1 písm. b) a § 16 odst. 3 písm. b) MatrZ matriční úřad zápis do matriční knihy narození, v níže je dítě evidováno³¹⁶, a dítěti vystaví nový rodný list.³¹⁷

Pravomocný rozsudek ve věcech určení otcovství zásadně zakládá překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*) – blíže viz podkapitola 2.4. Proломit její účinky lze pouze prostřednictvím mimořádných opravných prostředků (o nich pojednává podkapitola 2.15), jelikož soudem určené otcovství nelze popírat.³¹⁸

2.12.1 Charakter a účinky rozhodnutí

Mezi odbornou veřejností se dlouhodobě vedou diskuze o charakteru a účincích rozhodnutí ve věcech určení otcovství.

Starší komentářová literatura³¹⁹ upřednostňovala deklaratorní charakter rozsudku. Pokud by tomu tak ale bylo a rozsudek by jen potvrzoval, že je určitý muž otcem dítěte, jelikož mu svědčí domněnka otcovství, bylo by současně nutné dojít k závěru, že daná domněnka může svědčit více mužům a dítě tedy může mít podle hmotného práva více otců. Muž, kterému svědčí domněnka otcovství, by dále měl práva a povinnosti patřící (nejen) do rodičovské odpovědnosti bez ohledu na soudní řízení a jeho výsledek. To však neplatí, protože třetí domněnka může nastoupit pouze na základě rozhodnutí soudu. Biologické otcovství tak bez

---

³¹⁶ Dle § 10 odst. 1 MatrZ je matriční kniha vedena u matričního úřadu, v jehož správním obvodu se dítě narodilo.

³¹⁷ Dávid, R. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 737.; Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 857.

³¹⁸ Frintová, D. In: Švestka a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*, s. 306.; Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 857.

³¹⁹ Například Radimský, J., Radvanová, S. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: Panorama, 1989, s. 201, 216.

soudního rozhodnutí zásadně³²⁰ samo o sobě nepožívá právního významu.³²¹ Současná komentářová literatura³²² proto rozsudek ve věci určení otcovství považuje za konstitutivní, přičemž tento závěr potvrzuje i judikatura Ústavního soudu³²³. Deklaratorní charakter rozhodnutí by přicházel v úvahu jen tehdy, bylo-li by možné zaručit stoprocentní shodu biologického a právního otcovství. To dnes sice vzhledem k úrovni lékařské vědy v podstatě možné je, když pomocí testů DNA lze otce dítěte určit s pravděpodobností hraničící téměř s jistotou, kategorie biologického a právního otcovství jsou nicméně pořád chápány jako odlišné.³²⁴

Nejednotnost názorů se objevuje i v otázce účinků rozhodnutí. V minulosti například A. Winterová³²⁵ uváděla, že rozhodnutí je konstitutivní, ovšem s účinky *ex tunc*, tedy zpětně ke dni početí dítěte. Naproti tomu J. Spáčil³²⁶ se přikláněl k účinkům *ex nunc*, tedy od právní moci rozsudku.

³²⁰ Výjimkou, kdy právní norma umožňuje, aby muži, jenž je pravděpodobným otcem dítěte, vznikly určité povinnosti, je zejména § 920 odst. 2 a 3 OZ. Podle tohoto ustanovení lze uložit tomuto muži, aby poskytl těhotné neprovdané ženě částku potřebnou na výživu a příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, případně též částku potřebnou k zajištění výživy dítěte po dobu, po kterou by ženě náležela mateřská dovolená. Pokud to výslovně zákon nestanoví, nemá pravděpodobný otec ani žádná práva k dítěti. Ústavní soud např. v nálezu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. II. ÚS 868/12 neumožnil proti vůli matky styk nezletilého dítěte s potenciálním otcem, jelikož nebyla najisto postavena existence biologické vazby mezi nimi. (Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 934.)

³²¹ Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 531.

³²² Viz Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 934.; Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, s. 531.; Jantošová, K. In: Petrov a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 856.

³²³ Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 2503/11 či usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 3628/14.

³²⁴ Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 934.

³²⁵ Winterová, A. Určení otcovství nad rámec zákonných domněnek. *Správní právo*. 2003, č. 5-6, s. 317.

³²⁶ Spáčil, J. In: Hrušáková, M. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 237.

Dnešní komentářová literatura³²⁷ uvádí, že rozsudek o určení otcovství má specifickou povahu, jelikož některé jeho účinky mohou nastat až jeho právní mocí, tedy *ex nunc* (např. vznik rodičovské odpovědnosti určeného otce či jeho odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů). Některé účinky však působí i zpětně od okamžiku narození dítěte, tj. *ex tunc*. Pokud soud určil otcovství muže, považuje se za otce dítěte od jeho narození. Ústavní soud v již citovaném usnesení sp. zn. II. ÚS 3628/14 uvedl, že navazující řízení o úpravě výživného vychází z biologické povahy otcovství, otcí lze proto uložit plnění vyživovací povinnosti i zpětně, nejdéle tři roky ode dne zahájení řízení o výživném. Stejně tak v případech, kdy muž zemřel až po narození dítěte a následně bylo soudem určeno jeho otcovství, může být dítě považováno za jeho nepominutelného dědice.

Souhlasím s názory, které rozsudku určujícímu otcovství přiznávají konstitutivní charakter se specifickou povahou, kdy některé jeho účinky nastávají *ex nunc* a jiné *ex tunc*. Konstitutivní povaha rozhodnutí je dle mého názoru dána tím, že právní poměr mezi dítětem a otcem vzniká až nabytím právní moci rozsudku, kterým soud otcovství určil. Do té doby biologické otcovství nemá až na výše uvedené výjimky právní význam. Nejvýznamnější účinky rozsudku nastávají až v okamžiku jeho právní moci, především vzniká rodičovská odpovědnost. Je však nepochybné, že některé účinky rozsudku působí *ex tunc*, a to zejména možnost uložit vyživovací povinnost k dítěti zpětně. V mnou analyzovaných prvostupňových rozsudcích soudy v drtivé většině případů, když otce svým výrokiem určily a otec byl naživu, určeného otce současně zavázaly k povinnosti uhradit dlužné výživné.

Forma meritorního rozhodnutí vydaného v řízeních o určení otcovství by mohla nasvědčovat spornému charakteru těchto řízení: ve věci samé soud nerozhoduje usnesením, jak by se předpokládalo v nesporném řízení, ale rozsudkem. I v nesporném řízení může být meritorně rozhodnuto rozsudkem, pouze to není primární forma. Svojí povahou rozsudek potvrzuje nespornou povahu řízení, jelikož je konstitutivní, přičemž některé účinky nastávají *ex tunc*.

---

³²⁷ Např. Šínová, R. In: Melzer a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*, s. 934–935; Králíčková, Z. In: Králíčková a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, s. 531.

2.13 Náklady řízení

Protože řízení o určení otcovství je možné zahájit až na výjimku uvedenou v § 418 odst. 2 ZŘS pouze na návrh, soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení nepostupuje podle § 23 ZŘS, ale podle úpravy v OSŘ, tedy dle § 142 až 151 OSŘ. Dle § 23 ZŘS postupuje pouze v řízení zahájeném bez návrhu.³²⁸ Podle tohoto ustanovení nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení podle výsledku řízení; náhradu však lze přiznat, pokud to odůvodňují okolnosti případu.

Soud se tak v drtivé většině případů při rozhodování o náhradě řídí pravidlem úspěchu a neúspěchu ve věci stanoveným § 142 odst. 1 OSŘ – návrhu buď vyhoví a otcovství určí, nebo návrh zamítne. Soud má ovšem možnost využít § 150 OSŘ a výjimečně náhradu nákladů řízení účastníkovi nepřiznat, ačkoli by mu jinak náležela, pokud tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele.³²⁹

Mezi odbornou veřejností se však vyskytuje i názor³³⁰, který postup podle § 142 odst. 1 OSŘ zapovídá a naopak uvádí, že soud vzhledem k nesporné povaze řízení postupuje podle § 23 ZŘS. S tímto názorem nesouhlasím, jelikož použijeme-li gramatický výklad § 23 ZŘS, pak zjistíme, že lze toto ustanovení uplatnit jen v řízeních, která lze zahájit jen bez návrhu. Řízení o určení otcovství je však s výjimkou řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS možné zahájit jen na návrh. Soud by tak podle mého názoru podle § 23 ZŘS mohl postupovat jen v případě řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS, v řízení dle § 418 odst. 1 ZŘS se ale musí řídit pravidlem úspěchu ve věci. Domnívám se, že podle § 23 ZŘS může soud postupovat pouze při rozhodování o nákladech spojeného řízení o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte, která je standardně možné zahájit i bez návrhu³³¹. Myslí si však, že v úvahu přichází i varianta, kdy soud o náhradě nákladů

³²⁸ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 852.; shodně Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 892.

³²⁹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 892.

³³⁰ Dávid, R. Některé procesní aspekty určování a popírání otcovství. In: Králíčková, Z., Dávid, R., Janovec, M. (eds). COFOLA 2018, Část VIII., Civilní status člověka [online]. Masarykova univerzita, 2018, s. 10–11. [29. 10. 2021]. <https://www.law.muni.cz//dokumenty/46485>

³³¹ Srov. § 468 ZŘS.

celého řízení (jak řízení o určení otcovství dle § 418 odst. 1 ZŘS, tak i řízení o péči a výživě nezletilého dítěte) rozhodne pouze podle § 142 odst. 1 OSŘ. Řízení o určení otcovství můžeme považovat za jakési „základní“ řízení, které do sebe vtahuje řízení o péči a výživě a rozhoduje o tom, jakým ustanovením se náhrada nákladů celého řízení řídí. Jsem proto toho názoru, že v úvahu připadá jak postup pouze podle § 142 odst. 1 OSŘ pro celé řízení, tak i kombinace tohoto ustanovení s § 23 ZŘS. Postup toliko podle § 23 ZŘS pro celé řízení je však podle mého názoru vyloučen. Jak bude dále v podkapitole 3.7 rozebráno, ani soudy k otázce nákladů řízení nepřistupují jednotně.

Jednotlivé druhy nákladů demonstrativně vymezuje § 137 OSŘ, pro řízení ve věcech určení otcovství jsou relevantní zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, odměna za zastupování a náhrada za daň z přidané hodnoty.

Podle § 11 odst. 2 písm. g) ZSP je navrhovatel v řízení o určení rodičovství, s výjimkou navrhovatele v řízení o určení otcovství po rozvodu manželství, od soudního poplatku osvobozen. Pokud soud jeho návrhu vyhoví, vzniká dle § 2 odst. 3 ZSP povinnost zaplatit soudní poplatek nebo jeho odpovídající část neúspěšnému účastníkovi, ledaže byla navrhovateli i přes jeho úspěch ve věci uložena povinnost nahradit náklady řízení neúspěšnému účastníkovi. Poplatková povinnost dále neúspěšnému účastníkovi nevzniká, pokud byl sám od poplatku osvobozen podle § 138 OSŘ.

V případě, že lze očekávat náklady důkazu, který navrhl účastník nebo který nařídil soud o skutečnostech jím uvedených anebo v jeho zájmu, uloží soud podle § 141 odst. 1 OSŘ tomuto účastníkovi povinnost složit zálohu na náklady takového důkazu. V řízení o určení otcovství půjde typicky o náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku z oboru genetiky. Soud tuto povinnost neuloží pouze tehdy, jsou-li u tohoto účastníka dány předpoklady pro osvobození od soudního poplatku podle § 138 OSŘ. Skutečnost, že je navrhovatel v řízení o určení otcovství od soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. g) ZSP osvobozen, nemá v této souvislosti význam.³³² Nesložení zálohy ovšem nebude mít za

---

³³² Mottl, T. In: Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 422.

následek neprovedení důkazu, jelikož soud znalecký posudek provádí v zájmu dítěte, k němuž se otcovství určuje.³³³

Znalečné spadá mezi náklady řízení, které dle § 148 odst. 1 OSŘ platí v průběhu řízení stát. Stát má zásadně nárok na náhradu těchto nákladů, a proto soud uloží neúspěšnému účastníkovi povinnost je státu nahradit, ledaže náklady zcela pokrývá složená záloha nebo pokud neúspěšný účastník splňuje podmínky pro osvobození od soudního poplatku.³³⁴

Je-li v řízení neúspěšné nezletilé dítě, jsou podmínky pro osvobození vždy splněny, soud mu tudíž neuloží povinnost nahradit náklady řízení ani mu nemůže uložit povinnost složit zálohu na náklady důkazu.³³⁵

Pokud bylo řízení zastaveno podle § 424 ZŘS, nemá žádný z účastníků za subsidiárního použití § 146 odst. 1 písm. b) OSŘ právo na náhradu nákladů řízení. Zastavení řízení v tomto případě totiž bylo zapříčiněno souhlasným prohlášením rodičů, které rodiče učinili v zájmu dítěte, nelze proto hovořit o procesním zavinění na tomto zastavení.³³⁶

Jak bylo výše uvedeno, domnívám se, že se v řízení o určení otcovství podle § 418 odst. 1 ZŘS neuplatní pravidlo nesporného řízení, podle něhož nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, ale naopak se pro přiznání náhrady nákladů řízení uplatní zásada úspěchu ve věci, typická pro sporné řízení. Pravidlo nesporného řízení se uplatní pouze v řízení podle § 418 odst. 2 ZŘS.

---

³³³ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 892.

³³⁴ Janek, K., Jirsa, J., Trebatický, P. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*, s. 449.; Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 892.

³³⁵ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 892.

³³⁶ Tamtéž, s. 893.

2.14 Odvolání

Odvolání představuje jediný řádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně ve věcech určení otcovství, pokud to zákon výslovně nevylučuje^{337,338}

Právní úprava odvolání v ZŘS sestává jen z jediného § 28 ZŘS, který tak pouze doplňuje a modifikuje zvláštními pravidly úpravu obsaženou v § 201 a násl. OSŘ.³³⁹ V dalším textu se proto zaměřím jen na tyto zvláštnosti.

Nejvýraznější odlišností oproti spornému řízení je princip úplné apelace zakotvený v § 28 odst. 1 ZŘS – v odvolacím řízení mohou všichni účastníci bez omezení uvádět nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně. Není přitom rozhodující, jestli tak v předchozí fázi řízení opomněli učinit či se jedná o procesní strategii. Účastníci přitom nemusí nové skutečnosti a důkazy uvádět, jelikož odvolací soud má povinnost k nim přihlížet z úřední povinnosti (*ex officio*) v souladu se zásadou vyšetřovací, která soudu ukládá odpovědnost za úplné zjištění skutkového stavu.³⁴⁰ Pojem „nové“ skutečnosti a důkazy neznamena, že by tyto musely začít existovat až po vyhlášení rozhodnutí před soudem prvního stupně, ale může se jednat o jakákoliv fakta a důkazy, které z jakéhokoliv důvodu nebyly uplatněny před prvostupňovým soudem.³⁴¹ Princip úplné apelace tak má přispět k úplnému zjištění skutkového stavu, a to i na úkor rychlosti řízení.³⁴² Tento princip dále velmi úzce souvisí se zákazem koncentrace v nesporných řízeních a se zásadou arbitrárního pořádku (jednotnosti řízení), podle níž řízení

---

³³⁷ Odvolání je např. dle § 13 odst. 2 ZŘS vyloučeno proti usnesení o zahájení řízení bez návrhu podle § 418 odst. 2 ZŘS.

³³⁸ Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 518.

³³⁹ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 88.

³⁴⁰ Macková, A. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 65.

³⁴¹ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 70.

³⁴² Macková, A. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 65.

před soudem tvoří jednotný celek.³⁴³ Hodnotím pozitivně, že zákonodárce upřednostňuje zájem na úplném zjištění skutkového stavu před rychlostí řízení v takto zásadních věcech, kterými bezesporu řízení o určení otcovství jsou a které, jak již bylo mnohokrát v této práci uvedeno, mají zcela zásadní dopad do právní sféry dítěte.

Odvolání, které řádně a včas podala oprávněná osoba, má suspenzivní a devolutivní účinek. Napadené rozhodnutí tak nenabývá právní moci, dokud není o odvolání rozhodnuto, a rozhodnutí o opravném prostředku se přesouvá na odvolací soud.³⁴⁴ Tím je v řízeních o určení otcovství krajský soud.

Rozsudek o určení otcovství obsahuje kromě výroku o určení otcovství i výrok o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte. Je přípustné podat odvolání pouze do jednoho z těchto výroků, druhý se pak stane pravomocným za standardních podmínek.³⁴⁵

Protože se řízení o určení otcovství zahajuje na návrh, odvolací soud nepostupuje podle § 28 odst. 2 ZŘS, ale je zásadně vázán rozsahem odvolání a rozhodnutí může přezkoumat jen v odvolatelem vytyčených mezích.³⁴⁶ Ustanovením § 28 odst. 2 ZŘS se odvolací soud řídí jen v řízeních, která je možné zahájit i bez návrhu, ve věcech určení otcovství tedy pouze v případech, kdy je určováno otcovství ke společnému dítěti poté, co bylo určeno, že je manželství nicotné (řízení podle § 418 odst. 2 ZŘS). Soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkumu rozhodnutí, a může proto přezkoumat i výroky či jejich části, které odvolatel nenapadl. Vliv účastníků na řízení a jeho předmět je zde omezen opět z důvodu veřejného zájmu na ochraně práv účastníků řízení a uplatněním zásad oficiality a vyšetřovací.³⁴⁷

³⁴³ Petr, B. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 109.

³⁴⁴ Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 533–535.

³⁴⁵ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 890.

³⁴⁶ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 90.

³⁴⁷ Petr, B. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 109.

Odvolání proti meritornímu rozhodnutí musí být odůvodněno jedním z taxativně vymezených odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 OSŘ. Pokud odvolatel odvolací důvod neuvede, soud prvního stupně odvolatele vyzve k doplnění odvolání postupem podle § 43 OSŘ ovšem s tím rozdílem, že nevyhovění výzvě nebude mít za následek odmítnutí odvolání. Odvolací soud rozhodnutí podle § 28 odst. 3 ZŘS přezkoumá i tehdy, nebyl-li v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn. Odvolací soud rozhodnutí přezkoumá podle obsahu spisu a případných argumentů, které odvolatel a další účastníci uplatní během odvolacího řízení.³⁴⁸ Nově je tak zavedena obligatorní projednatelnost tzv. blanketního odvolání, tedy odvolání, v němž nebyl uplatněn žádný odvolací důvod.³⁴⁹ Zákonodárce tím zdůrazňuje paternalistickou roli soudu, který je v co největší míře povinen chránit práva a právem chráněné zájmy účastníků, a to i v případech, kdy odvolatel neuvádí, v čem vidí nesprávnost rozhodnutí soudu prvního stupně.³⁵⁰ Domnívám se, že zakotvení povinnosti projednat blanketní odvolání je jedním z přínosů nové procesní úpravy, jelikož poskytuje ochranu práv slabšího účastníka, kterým je dítě.

Ustanovení § 28 ZŘS se aplikuje jen na odvolání do meritorního rozhodnutí; při vyřizování odvolání do rozhodnutí procesní povahy se proto postupuje pouze podle obecných ustanovení § 201 a násl. OSŘ.³⁵¹

V odvolacím řízení se uplatňuje zákaz *reformationis in peius*, odvolací soud tedy nesmí napadené rozhodnutí ve vztahu k postavení odvolatele změnit k horšímu. Tento princip se neaplikuje pouze v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu (§ 418 odst. 2 ZŘS).³⁵²

I v průběhu odvolacího řízení může být otcovství k dítěti určeno souhlasným prohlášením rodičů. Soud v takovém případě řízení zastaví a současně zruší rozsudek, kterým soud prvního stupně rozhodl o návrhu na určení otcovství.³⁵³

---

³⁴⁸ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 73.

³⁴⁹ Důvodová zpráva k § 27 (dnešní § 28) ZŘS.

³⁵⁰ Petr, B. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 110.

³⁵¹ Svoboda, K. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 70–71.

³⁵² Petr, B. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 110.

³⁵³ Svoboda. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*, s. 52.

Jako jednu z odlišností nesporného řízení jsem v podkapitole 2.1 uvedla princip úplné apelace ovládající odvolací řízení. Jak je zřejmé z předchozího výkladu, tento princip se plně uplatňuje v odvolacím řízení ve věcech určení otcovství.

2.15 Mimořádné opravné prostředky

Mimořádným opravným prostředkem lze napadnout rozhodnutí, které již nabylo právní moci. Mimořádný opravný prostředek tím prolamuje právní jistotu, která byla v právním vztahu mezi účastníky nastolena pravomocným rozhodnutím.³⁵⁴ Ve statusových právních poměrech, mezi něž patří i řízení ve věcech určení otcovství, je tento případný zásah o to citelnější. Přípustnost mimořádných opravných prostředků je z tohoto důvodu vázána na splnění přísnějších podmínek.³⁵⁵

Rozhodnutí vydaná v řízeních ve věcech určení otcovství mohou být přezkoumána všemi dostupnými mimořádnými opravnými prostředky: žalobou na obnovu řízení, žalobou pro zmatečnost i dovoláním. Zjednodušeně lze říci, že dovolání je mimořádný opravný prostředek sloužící k vyřešení otázek zásadního judikatorního významu, žaloba na obnovu řízení je určena pro uplatnění tvrzení a důkazů, které účastník nemohl před pravomocným rozhodnutím ve věci objektivně uplatnit, a žaloba pro zmatečnost se použije v případě nutnosti napravit mimořádné „procesní přešlapy“.³⁵⁶ Zákon o zvláštních řízeních soudních neobsahuje jejich komplexní úpravu, ale toliko okrajovou a minimální úpravu odlišností, které se uplatní v řízeních probíhajících podle tohoto zákona.³⁵⁷ V rámci obecné části ZŘS v ustanoveních § 29 a 30 ZŘS nalezneme pravidla společná pro všechna řízení, zvláštní část pak obsahuje pouze jediný paragraf, a to § 425a ZŘS, vymezující specifické aspekty žaloby na obnovu řízení podané v řízeních o určení a popření otcovství. Ostatní otázky ZŘS neupravené se tak budou řídit úpravou v OSŘ.

---

³⁵⁴ Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 514.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Petr, B. a Jirsa, J. In: Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201–250 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 134.

³⁵⁷ Mottl, T. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 111.

Ustanovení § 29 a 30 odst. 2 ZŘS zakotvují odchylku pro řízení, která lze zahájit i bez návrhu (ve věcech určení otcovství tedy pro řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS), podle níž soud v těchto řízeních není vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhá přezkumu rozhodnutí, resp. rozsahem dovolacích návrhů. Tento rozdíl oproti řízením zahajovaným pouze na návrh pramení stejně jako v případě odvolání ze zásad oficiality, vyšetřovací a ochrany veřejného zájmu. Soud v případě žalob na obnovu řízení a pro zmatečnost přezkoumá napadené rozhodnutí v rozsahu, jenž vyžaduje zákon a jím chráněný veřejný zájem, a je-li třeba, rozhodne i o částech rozhodnutí, které žalobce nenapadl. Soud má též možnost svým rozhodnutím překročit meze žaloby, tedy rozhodnout *ultra petita partium*.³⁵⁸

Vzhledem k tomu, že řízení o určení otcovství je až na uvedenou výjimku zahajováno na návrh, je vymezení rozsahu přezkumné činnosti soudu v rámci opravných prostředků ponecháno v dispozici osoby podávající daný opravný prostředek. Ustanovení § 29 a 30 odst. 2 ZŘS se tak neuplatní a soud je analogicky jako u odvolání vázán mezemi určenými žalobcem v žalobě, resp. dovolatelem určeným rozsahem dovolání. Soud mezemi žaloby nebude vázán pouze v případech upravených § 235d OSŘ.³⁵⁹ Vymezeným rozsahem dovolání pak není Nejvyšší soud vázán jen tehdy, dopadá-li na věc některá z alternativ uvedených v § 242 odst. 2 písm. a) nebo c) OSŘ [písmeno b) míří na nerozlučné společenství, proto jej nelze v nesporném řízení uplatnit].³⁶⁰

Dále se stejně jako v případě odvolání budu věnovat pouze dalším specifikům žaloby na obnovu řízení a dovolání v řízeních o určení otcovství. Žalobou pro zmatečnost se již zabývat nebudu, jelikož žádné další odlišnosti pro tato řízení upravena nejsou.

2.15.1 Žaloba na obnovu řízení

Pomocí žaloby na obnovu řízení lze zjednat nápravu v pravomocně skončené věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně či

---

³⁵⁸ Tamtéž, s. 112–113.

³⁵⁹ Tamtéž, s. 113.

³⁶⁰ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 94–95.

správně.³⁶¹ Žalobou nelze řešit možná pochybení při právním posouzení věci³⁶² ani procesněprávní vady. Zároveň touto žalobou nelze napadat samotné hodnocení důkazů soudem, lze však zpochybnit předpoklady, na kterých soud své hodnocení založil (např. věrohodnost svědka či znalce).³⁶³

Novelou provedenou zákonem č. 296/2017 Sb.³⁶⁴ byla s účinností od 30. 9. 2017 zavedena novým § 425a ZŘS další výjimka, která umožňuje podat žalobu na obnovu řízení i po uplynutí tříleté objektivní lhůty a prolomit tak pro specifické případy překážku věci rozsouzené.³⁶⁵ Podmínkou je, že otcovství bylo určeno soudem přede dnem 31. 12. 1995 a zároveň zde jsou nové důkazy, které souvisí s novými vědeckými metodami, jež nebylo možné v původním řízení použít.³⁶⁶

Z důvodové zprávy k zákonu č. 296/2017 Sb. plyne, že tato nová právní úprava má umožnit napravit vadné rozhodnutí soudu o určení otcovství, kdy vadu rozhodnutí zapříčinily nedostatky vědeckých prostředků, které byly dříve v rámci řízení o určení otcovství používány. Na základě dnešních testů DNA lze ohledně otcovství učinit skutková zjištění odlišná od těch, ke kterým dospěl soud v původním řízení.³⁶⁷ Předchozí právní úprava neumožňovala nápravu ani tehdy, kdy právní stav neodpovídal biologické a sociální realitě a ani dotčené osoby na jeho zachování neměly žádný zájem. Taková úprava byla problematická.³⁶⁸ Nové ustanovení reaguje na vývoj současné vědy, která je za pomoci genetických testů schopna určit biologické otcovství téměř s jistotou, a také na závazky ČR na poli práva na respektování soukromého a rodinného života dle čl. 8 EÚLP a ve světle judikatury ESLP ve věcech *Paulík proti*

³⁶¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4165/2013.

³⁶² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2015, sp. zn. 28 Cdo 2381/2015.

³⁶³ Doležilek, J. In: Svoboda, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s.1003–1004.

³⁶⁴ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶⁵ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 899.

³⁶⁶ Srov. § 425a odst. 1 ZŘS.

³⁶⁷ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 857–858.

³⁶⁸ Křístek, A. Podzimní novela českého civilního procesu, zejména v nesporných věcech, 1. část. *Právo a rodina*. 2017, č. 11, s. 14.

*Slovensku a Shofman proti Rusku*³⁶⁹, kde ESLP mimo jiné uvedl, že „*situace, v níž je umožněno, že právní domněnka převáží nad biologickou a sociální realitou, bez ohledu na prokázané skutečnosti a přání dotyčných osob, a aniž je ve skutečnosti komukoli na prospěch, není slučitelná, ani s ohledem na prostor pro uvážení ponechaný státu, se závazkem zajištění účinného ‚respektování‘ soukromého a rodinného života*“.³⁷⁰

Pevná mez 31. 12. 1995 byla zvolena s ohledem na vývoj testování DNA a jeho užívání v soudním řízení, když spolehlivé testy DNA bylo možné provádět již v 80. letech minulého století, ale soudní praxe takový postup kvůli jeho zdlouhavosti a nákladnosti nevolila. K plošnému využívání testů DNA v řízeních o určení a popření otcovství začalo docházet až od roku 1992, proto s vědomím nutnosti dostatečné časové rezervy byl jako mezní termín zvolen konec roku 1995.³⁷¹

Domnívám se, že zakotvení možnosti podat žalobu na obnovu řízení i po uplynutí tříleté objektivní lhůty v případech, kdy bylo v původním řízení rozhodováno v době, kdy nebyly ještě v takové míře rozšířeny moderní metody genetického zkoumání a za použití méně spolehlivých metod tak mohlo dojít k určení otcovství muže, který nebyl biologickým otcem dítěte, je jistě vítaným krokem. Nová právní úprava *de facto* poskytuje možnost popřít otcovství určené soudem. Česká republika tímto ustanovením naplňuje jak své mezinárodní závazky, mimo jiné i čl. 5³⁷² Evropské úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství, tak také požadavky plynoucí z již výše zmíněné judikatury ESLP a dále rozsudku ESLP ve věci *Novotný proti ČR*, kde byla ČR kritizována za absenci řízení, které by umožnilo uvést do souladu právní stav s biologickou realitou v situaci, kdy je takový stav v rozporu s přáním dotčených osob a ve skutečnosti ani nikomu neprospívá. Dotázala jsem se Ministerstva spravedlnosti ČR ohledně využívání této nové úpravy, ministerstvo však tyto údaje neviduje. Proto jsem stejný dotaz položila i

---

³⁶⁹ *Shofman proti Rusku*, rozsudek ESLP ze dne 24. 11. 2005, č. stížnosti 74826/01.

³⁷⁰ Křístek. *Podzimní novela českého civilního procesu, zejména v nesporných věcech*, 1. část, s. 14.

³⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu č. 12 (§ 425a).

³⁷² Tento článek uvádí, že „*v řízení týkajícím se otcovství budou připuštěny vědecké důkazy, jež mohou napomoci určení nebo vyloučení otcovství*“.

vybraným soudům, jejichž rozsudky budu dále v kapitole 3 analyzovat. Ani u jednoho z oslovených soudů však dosud žádná taková žaloba na obnovu řízení nebyla podána. Myslím si tedy, že byť je tato změna velice pozitivní, ač vycházím z omezeného vzorku, dovoluji si soudit, že není s největší pravděpodobností příliš využívána.

Pokládám za zvláštní, že důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb. odkazuje na rozsudky ESLP ve věcech *Paulík proti Slovensku* a *Shofman proti Rusku*, které byly vydány již několik let před nabytím účinnosti ZŘS v originální podobě, přičemž k novelizaci došlo až v době, kdy byla před ESLP projednávána stížnost proti ČR. Ustanovení § 425a ZŘS tak dle mého názoru mohlo a mělo být součástí již původního znění ZŘS.

Poněkud nešťastným se mi jeví stanovení pevné časové hranice. Mohou se totiž vyskytnout případy, kdy dvě řízení byla zahájena ve stejný den, avšak ani v jednom nebyl proveden test DNA. Jedno řízení bylo pravomocně ukončeno v prosinci 1995, druhé však až v lednu 1996. J. Levý³⁷³ je toho názoru, že dodržení zákonem stanovené mezní hranice představuje podmínku řízení, takže pokud by ve druhém případě byla podána žaloba na obnovu řízení, soud by řízení pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení dle § 104 odst. 1 OSŘ zastavil. Takový postup se mi zdá v nastíněném příkladu příliš tvrdý, a to s odkazem na již v podkapitole 2.4. rozebíraný nálezný Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2845/17, v němž Ústavní soud mimo jiné uvedl, že překážka věci rozsouzené není absolutní překážkou pro vedení řízení o určení otcovství a rozhodnutí v nich a že významný právní zájem na určení nebo popření otcovství může někdy vzniknout až se značným časovým odstupem. Jsem si však vědoma toho, že zákonodárce právní úpravu nějakým způsobem nastavit musel.

Možnost obnovy řízení podle § 425a ZŘS se vztahuje výlučně na otcovství určené soudem (tj. podle třetí domněnky), nikoliv podle druhé či první domněnky.³⁷⁴

Jelikož povolení obnovy řízení a případná změna původního rozhodnutí výrazně zasahuje do právní jistoty v právních vztazích, a především pak v těch, které se týkají rodičovství, zdůrazňuje zákonodárce v § 425a odst. 2 ZŘS, že rozhodnutí o určení nebo popření otcovství se netýká platnosti právních jednání učiněných v souvislosti s výkonem

---

³⁷³ Levý, J. In: Svoboda a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*, s. 857.

³⁷⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1546/2015 a usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. I. ÚS 883/18.

práv a povinností rodiče před nabytím právní moci rozhodnutí mužem následně prohlášeným za „nerodiče“.³⁷⁵ Mám za to, že to je správný krok, neboť by k takovému závěru dříve či později došla judikatura. Rodič provádí v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti v zájmu dítěte mnoho úkonů, jež by nebylo vhodné povolením obnovy zneplatnit, zejména v otázkách péče o jmění dítěte nebo jeho zastupování.³⁷⁶

2.15.2 Dovolání

Jelikož dovoláním může být prolomena právní moc a právní jistota nastolená napadeným rozhodnutím, je dovolání přípustné pouze v případech, v nichž z důvodu závažných pochybností o správnosti rozhodnutí převažuje zájem na jeho přezkoumání nad stabilitou právních vztahů.³⁷⁷

Ustanovení § 30 odst. 1 ZŘS doplňuje § 238 OSŘ stanovící výčet věcí, v nichž není dovolání přípustné. Podle § 30 odst. 1 ZŘS dovolání není přípustné proti rozhodnutím ve věcech rodinněprávních podle hlavy páté části druhé ZŘS s výjimkou taxativně stanovených případů, mezi něž patří i řízení ve věcech určení a popření rodičovství.³⁷⁸ To potvrdil i nález Ústavního soudu ze dne 21. 7. 2020, č. j. I. ÚS 3552/19-2, podle něhož je v řízeních o určení otcovství proti rozsudku krajského soudu *ex lege* přípustné dovolání, o čemž musí být účastníci řízení poučeni.

Výše uvedená výjimka z vázanosti soudu rozsahem dovolání (§ 30 odst. 2 ZŘS) automaticky neznamená, že dovolací soud v těchto případech není vázán ani uplatněným dovolacím důvodem. Ve všech řízeních o určení otcovství proto platí § 242 odst. 3 OSŘ, podle něhož lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat pouze z důvodu vymezeného v dovolání, s výjimkou uvedenou ve druhé větě tohoto ustanovení.³⁷⁹

---

³⁷⁵ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 900.

³⁷⁶ Shodně tamtéž.

³⁷⁷ Macková, A. In: Winterová a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*, s. 545.

³⁷⁸ Macková, A. In: Macková a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*, s. 68.

³⁷⁹ Lavický, P. In: Lavický a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*, s. 95.

Jsem toho názoru, že je vhodné, že je dovolání v řízeních ve věcech určení otcovství přípustné. V těchto řízeních se vyskytuje mnoho zásadních právních otázek, ke kterým je třeba, aby se Nejvyšší soud vyjádřil. Dokládá to i množství judikatury Nejvyššího soudu, která je v této práci citována. Dovolání bylo v řízeních o určení otcovství přípustné i za předchozí právní úpravy³⁸⁰, k žádné změně tak v tomto ohledu nedošlo.

---

³⁸⁰ Srov. § 237 odst. 2 písm. b) OSŘ ve znění do 31. 12. 2012.

3 Analýza vybraných rozsudků soudů prvního stupně

V přechodí kapitole jsem teoreticky vymezila jednotlivé procesní aspekty řízení o určení otcovství. Zajímalo mě, jak soudy zabývající se řešením případů v těchto věcech přistupují k aplikaci aktuální právní úpravy, a proto jsem oslovila šest vybraných soudů prvního stupně se žádostí podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, o poskytnutí anonymizovaných rozsudků vydaných v řízeních o určení otcovství podle § 417 a násl. ZŘS v letech 2015-2020 v celkovém počtu 10 kusů. Konkrétně jsem oslovila Okresní soud v Olomouci, Okresní soud v Šumperku, Okresní soud v Písku, Okresní soud v Litoměřicích, Okresní soud v Hradci Králové a Městský soud v Brně. Oslovené soudy jsem volila tak, aby byly zastoupeny různé oblasti ČR. Celkem mi bylo zasláno 47 pro můj záměr použitelných anonymizovaných rozsudků.

Ještě než přistoupím k samotné analýze poskytnutých rozsudků, dovolím si uvést statistické údaje týkající se pravomocně skončených řízení ve věcech určení otcovství v letech 2015-2020, které mi poskytlo Ministerstvo spravedlnosti ČR, taktéž na základě žádosti o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Z těchto údajů vyplývá, že otcovství k dítěti bylo ve sledovaném období pravomocně určeno průměrně ve 343 případech za rok. Přestože je počet každoročně přibližně stejný, z Tab. 2 vyplývá, že průměrná délka řízení, které skončí meritorním výrokem o určení otcovství, proti roku 2015 poklesla o 159 dnů až na loňských 273 dnů, a řízení se tak výrazně urychlilo.

Tab. 1: Počet pravomocně skončených řízení ve věcech určení otcovství³⁸¹

Výsledek řízení	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Určeno	367	359	330	319	347	331
Návrh zamítnut	66	56	57	59	35	32
Jiný výsledek	557	620	616	594	561	491
Celkem	990	1035	1003	972	943	854

Tab. 2: Délka řízení ode dne nápadu do dne pravomocného skončení věci o určení otcovství v řízení před soudem prvního stupně ve dnech³⁸²

Výsledek řízení	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Určeno	432	449	356	318	328	273
Návrh zamítnut	413	433	417	304	376	363
Jiný výsledek	257	243	203	191	188	183
Průměr	368	375	326	271	298	273

3.1 Návrh na zahájení řízení

V mnou analyzovaných případech byla navrhovatelkou v naprosté většině případů matka (konkrétně v 36 případech), domnělý otec navrhoval určit otcovství jen v 8 případech. Takovýto výsledek jsem očekávala, jelikož jsou to právě otcové, kteří většinou nechtějí své otcovství k dítěti z mnoha důvodů oficiálně uznat (například proto, že jsou ženatí a mají

³⁸¹ Tabulka vlastní, zpracována na základě údajů poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti ČR v dokumentu MPS-696_2021-OSV-OSV-příloha.

³⁸² Tabulka vlastní, zpracována na základě údajů poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti ČR v dokumentu MPS-696_2021-OSV-OSV-příloha.

jinou rodinu). Matka je pak nucena se určení otcovství domáhat soudní cestou, aby například mohla po otci žádat výživné pro své dítě.

Domnělí otcové s návrhem většinou nesouhlasili, svá tvrzená otcovství často rozporovali s odůvodněním, že se matka v rozhodné době pro početí dítěte intimně stýkala i s jinými muži, a jejich otcovství je proto nejisté, případně, že se s matkou v rozhodné době vůbec intimně nestýkali.

Ač byly rozsudky anonymizovány, bylo možno dovodit, že návrhy rodičů jsou ve většině případů podávány v době, kdy jsou děti ještě malé. Nebylo tomu tak pouze ve dvou případech. V prvním případě³⁸³ se matka domáhala určení otcovství až v době, kdy nezletilému bylo 10 let. Jako důvod podání návrhu uvedla touhu syna poznat se se svým otcem. V druhém případě³⁸⁴ matka podala návrh až v době zletilosti dítěte (syn se k návrhu připojil). V tomto případě podání návrhu odůvodnila tím, že v době rozhodné pro početí dítěte udržovala poměr s dalšími dvěma muži a sama si tak v té době nebyla jistá, kdo je otcem jejího dítěte (otcovství těchto mužů bylo později krevními zkouškami vyloučeno). Domnělý otec se proti návrhu ohradil, jelikož se domníval, že byl podán zjištěn a účelově, neboť nedlouho před podáním návrhu nabyl do svého vlastnictví nemovitosti značné majetkové hodnoty, a pokud by byl určen otcem, stalo by se dítě potenciálním dědicem tohoto majetku. Dále argumentoval zásahem do práva na aktuální rodinný život jeho a jeho blízkých. Soud této argumentaci nepřisvědčil a otcovství muže na základě znaleckého posudku z oboru genetiky určil. Správně své rozhodnutí odůvodnil tím, že zákon neomezuje podání návrhu žádnou lhůtou ani nestanoví podmínky uplatnění takového návrhu.

Samotné dítě podalo v posuzovaném vzorku rozsudků návrh na určení otcovství jen jednou³⁸⁵, a to až v době své zletilosti. Domnívám se, že je správné, že možnost podat návrh není žádnou lhůtou omezena, jelikož jak plyne z judikatury ESLP citované výše v této práci, právní zájem dítěte na určení otcovství může někdy vyplynout až po dlouhé době (v tomto případě se jednalo primárně o zájem majetkový, jelikož domnělý otec zemřel a jeho sestry v řízení o dědictví uvedly, že měl ještě

---

³⁸³ Srov. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2016, sp. zn. 0 Nc 1411/2015.

³⁸⁴ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 1 Nc 1807/2015.

³⁸⁵ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 2. 11. 2016, sp. zn. 34 Nc 301/2016.

syna. Syn následně podal návrh na určení otcovství až na radu notáře.) Matka však také může z různých důvodů nechtít, aby dítě poznalo svého biologického otce, jak tomu bylo i v tomto případě. Proto je dobře, že samo dítě má možnost podat návrh na určení otcovství, pokud chce poznat svého otce, klidně až v době, kdy je již zletilé, a to i proti vůli matky.

Dvakrát byl návrh na určení otcovství podán opatrovníkem dítěte, který byl za tímto účelem soudem jmenován. V prvním případě³⁸⁶ se jednalo o ukázkový příklad dle § 415 odst. 3 ZŘS. Ještě před narozením dítěte oba rodiče shodně uvedli, že muž je jeho otcem. Následně se ale rozešli a matka proto od té doby určení otcovství odmítala, muž však své otcovství uznával, neznal ovšem identitu dítěte, a proto nemohl návrh podat sám. V druhém případě³⁸⁷ byli oba rodiče dítěte nezletilí, matka opakovaně označovala nezletilého muže za otce dítěte, který pohlavní styk s matkou potvrdil v rámci výslechu před Policií ČR. Opatrovníkem byl v obou případech jmenován obecní úřad obce s rozšířenou působností, tedy orgán sociálně-právní ochrany dětí.

V jednom případě³⁸⁸ učinila navrhovatelka návrh ústně do protokolu dle § 14 ZŘS, v ostatních případech byl učiněn standardně písemně. Na základě omezeného vzorku si i tak dovolím soudit, že možnost daná § 14 ZŘS není příliš využívána.

Ve čtyřech případech domnělý otec zemřel ještě před zahájením řízení. Ani v jednom z nich soudy z mého pohledu nepostupovaly bezchybně. V prvním³⁸⁹ a druhém³⁹⁰ případě soud jmenoval zemřelému domnělému otci opatrovníka dle § 783 odst. 3 OZ ještě před zahájením řízení o určení otcovství. Návrh na určení otcovství podaný matkou pak správně směřoval proti tomuto jmenovanému opatrovníkovi – v prvním případě advokátovi, ve druhém případě dceři zemřelého otce. Jak bylo uvedeno v podkapitole 2.9 Účastníci řízení, účastníkem řízení je v tomto případě dle § 420 odst. 2 ZŘS jmenovaný opatrovník, soud ovšem v obou případech jako účastníka v rozsudku uvádí zemřelého domnělého otce

---

³⁸⁶ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 16. 11. 2017, sp. zn. 1 Nc 1805/2016.

³⁸⁷ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 25. 6. 2020, sp. zn. 17 Nc 602/2019.

³⁸⁸ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 1 Nc 1806/2016.

³⁸⁹ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 12. 2017, sp. zn. 35 Nc 301/2017.

³⁹⁰ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 38 Nc 302/2018.

a opatrovníka pouze jako jeho zástupce přesto, že domnělému otci dle § 23 OZ smrtí zanikla jeho právní osobnost a nemá tak způsobilost být účastníkem řízení. Soudy tak postupovaly v rozporu s uvedeným ustanovením.

Ve dvou zbývajících případech byl postup soudu ještě problematičtější. V jednom případě³⁹¹ nelze z odůvodnění dovodit, zda byl opatrovník jmenován ještě před zahájením řízení, či až v jeho průběhu. Jak jsem uvedla v podkapitole 2.9 Účastníci řízení, směřuje-li totiž návrh proti zemřelému domnělému otci, musí soud řízení zastavit pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení spočívající v nezpůsobilosti domnělého otce být účastníkem řízení. V tomto případě by proto bylo nutné zpracovat na odůvodnění, aby z něj bylo jasně zřejmé, že soud nepochybil a opatrovníka jmenoval ještě před zahájením řízení. Za stávajícího znění se domnívám, že je rozhodnutí nepřezkoumatelné a řízení bylo stíženo vážnou procesní vadou. Řádné odůvodnění je součástí práva na spravedlivý proces.

V posledním případě³⁹² soud jmenoval opatrovníka zemřelému domnělému otci až po zahájení řízení podle § 421 odst. 2 ZŘS (mířícím na situace, kdy domnělý otec zemřel během řízení), přestože soud v odůvodnění uvádí, že domnělý otec zemřel ještě před zahájením řízení. Z toho soudím, že návrh musel směřovat proti zemřelému domnělému otci. Protože soud řízení nezastavil, jak mu ukládá zákon, a v řízení dále pokračoval a zemřelého muže dokonce za otce určil, dopustil se naprosto zásadního procesního pochybení.

3.2 Účastníci řízení

Řízení o určení otcovství jsou důvodovou zprávou k ZŘS řazena mezi řízení nesporná, účastníci proto nejsou v kontradiktorním postavení a soud by je tedy neměl označovat pojmy „žalobce“ a „žalovaný“. Soudům však musím vytknout, že tak v nemalém počtu ze sledovaných případů stále činily, což mě vzhledem k většímu časovému odstupu od nabytí účinnosti nové právní úpravy zarazilo.

---

³⁹¹ Srov. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 30. 3. 2015, sp. zn. 0 Nc 1412/2014.

³⁹² Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 34 Nc 301/2016.

Kladně naopak hodnotím, že ve všech zkoumaných rozsudcích bylo dítě v řízení zastoupeno kolizním opatrovníkem. V jednom případě³⁹³ s mezinárodním prvkem jím byl Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, ve všech ostatních pak obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Ve dvou případech účastník v průběhu řízení zemřel, konkrétně domnělý otec, který nebyl návrhovatelem. Stejně jako v případech smrti domnělého otce před zahájením řízení popsaných výše nebyl ani zde postup soudu v jednom případě³⁹⁴ zcela bezproblémový. Soud nejmenoval domnělému otci opatrovníka podle § 421 odst. 2 ZŘS, jak správně měl, nýbrž podle § 783 odst. 3 OZ, který se uplatní tehdy, zemře-li otec ještě před podáním návrhu. Pozitivní je alespoň to, že soudy v obou případech dále pokračovaly v řízení a s opatrovníkem jednaly jako s pouhým zastupcem zemřelého účastníka.

3.3 Mezinárodní prvek

Výše jsem naznačila, že mezi poskytnutými rozsudky se vyskytly i případy s mezinárodním prvkem, konkrétně dva. V obou mezinárodní prvek spočíval v cizí státní příslušnosti domnělého otce. Soudy se proto správně zabývaly otázkou své pravomoci a příslušnosti k projednání a rozhodnutí věci.

V jednom případě³⁹⁵ soud precizně zdůvodnil, proč je jeho pravomoc pro řízení o určení otcovství dána, kdy s poukazem na nemožnost použít nařízení Brusel II bis a mezinárodní smlouvy sjednané mezi ČR a zemí, jíž je domnělý otec státním příslušníkem (konkrétně Itálie), postupoval podle § 53 ZMPS. Tomuto postupu nemohu nic vytknout. Soud však opomněl, že řízení o určení otcovství je ze zákona spojeno s řízením o péči o nezletilé dítěte a o výživě nezletilého dítěte, a vůbec neřešil, zda je dána jeho pravomoc a příslušnost pro vedení a rozhodnutí i v těchto věcech. Rozhodnul však i o svěřením do péče a o určení výživného.

---

³⁹³ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 18 Nc 602/2017.

³⁹⁴ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 36 Nc 301/2018.

³⁹⁵ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. 34 Nc 302/2018.

V druhém případě³⁹⁶ soud pouze jednou větou uvedl, že „mezinárodní pravomoc je dána s ohledem na bydliště nezletilé podle čl. 3 Nařízení Rady (ES) č. 4/2009, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností“. Zabýval se tak pouze pravomocí pro řízení ve spojené věci o výživě, vůbec ale neřešil, zda má pravomoc i pro základní řízení o určení otcovství. Přesto ve věci rozhodl a otce určil.

Pravomoc představuje jednu z podmínek řízení, jejíž nedostatek je neodstranitelný. Pokud by nebyla dána, nemohl by soud ve věci vůbec meritorně rozhodnout, ale řízení by musel dle § 104 odst. 1 OSŘ zastavit. Skutečnost, že se soudy otázkou své pravomoci dostatečně nezabývaly, tak představuje zcela zásadní pochybení.

3.4 Souhlasné prohlášení rodičů

K souhlasnému prohlášení rodičů během řízení a následnému zastavení řízení o určení otcovství podle § 424 ZŘS došlo pouze v jediném případě³⁹⁷. V dalších pěti případech³⁹⁸, kdy situace byla totožná, tedy účastník, proti kterému návrh směřoval, s návrhem na určení otcovství souhlasil, resp. otcovství domnělého otce uznal, souhlasné prohlášení v průběhu řízení učiněno nebylo a soud prováděl dokazování, na základě kterého poté otcovství určil svým rozsudkem. Domnívám se, že takový postup nebyl v souladu se zásadou procesní ekonomie, řízení by jistě urychlilo, kdyby bylo souhlasné prohlášení rodičů učiněno a v otázce otcovství řízení zastaveno. Je samozřejmě možné, že soud rodičům tuto možnost předestřel, ti nicméně souhlasné prohlášení nechtěli z nějakého důvodu učinit. V tom případě však podle mého názoru soud měl toto v odůvodnění uvést, jako tomu bylo v odůvodnění rozsudku Okresního soudu

---

³⁹⁶ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 18 Nc 602/2017.

³⁹⁷ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 28. 1. 2019, sp. zn. 1 Nc 755/2019.

³⁹⁸ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 8 Nc 603/2018, rozsudek Okresního soudu v Písku sp. zn. 1 Nc 1801/2015, rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 25. 9. 2019, sp. zn. 8 Nc 601/2019, rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. 1 Nc 755/2019 a rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 1 P 135/2016.

v Litoměřicích ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 28 Nc 1503/2017, kde soud explicitně uvedl, že „matka nechtěla učinit souhlasné prohlášení o určení otcovství, nicméně ani jeden z rodičů nezpochybnil, že navrhovatel je otcem nezletilé“, a prováděl proto další dokazování. Blíže se k těmto případům ještě vyjádřím v podkapitole 3.5 Dokazování.

Skutečnost, že v průběhu řízení došlo jen k jednomu souhlasnému prohlášení, potvrzuje můj prvotní předpoklad, že návrh na určení otcovství bývá podáván až jako poslední možnost tehdy, kdy rodiče nejsou ochotni učinit souhlasné prohlášení před matričním úřadem a ohledně otcovství mezi nimi panuje spor.

3.5 Dokazování

Analýza rozsudků potvrzuje, že soudy při dokazování v řízeních o určování otcovství využívají primárně výpovědi účastníků a znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví genetika. Méně často pak svědeckou výpověď příbuzných matky a domnělého otce. Rodným listem dítěte soudy dokazují, že otcovství k dítěti nebylo dosud určeno (§ 783 odst. 1 OZ), úmrtním listem domnělého otce pak jeho smrt.

Skutečnost, že analýza DNA představuje průlom v dokazování otcovství, potvrzuje fakt, že z celkového počtu 47 rozsudků k testu DNA nebylo přistoupeno pouze v sedmi případech. V pěti³⁹⁹ z nich se mi ovšem odůvodnění soudu, proč k analýze DNA nepřistoupil, zdálo nedostatečné, a to proto, že soud nikde nezmiňuje, že by měl za prokázanou soulož mezi účastníky v rozhodné době, která je dle § 783 odst. 2 OZ předmětem dokazování. Soud měl za prokázané, že domnělý otec je skutečně otcem dítěte na základě shodného tvrzení matky a tohoto muže, který souhlasil s tím, že je otcem dítěte, případně své otcovství uznal. Z toho podle mého názoru nijak nevyplývá, že se soud zabýval prokazováním soulože a závažných okolností, které by otcovství muže vyloučily. Domnívám se, že odůvodnění prokázané soulože by mělo vypadat například tak, jako v rozsudku Okresního soudu v Písku ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 1 Nc 1806/2016: „Po provedeném dokazování má soud za prokázané,

---

³⁹⁹ Srov. již citovaný rozsudek Okresního soudu v Šumperku sp. zn. 8 Nc 603/2018, rozsudek Okresního soudu v Písku sp. zn. 1 Nc 1801/2015, rozsudek Okresního soudu v Šumperku sp. zn. 8 Nc 601/2019, rozsudek Okresního soudu v Písku sp. zn. 1 Nc 755/2019 a rozsudek Okresního soudu v Písku sp. zn. 1 P 135/2016.

že (začerněno), je otcem nezletilého (začerněno). K tomuto závěru soud dospěl na základě shodného tvrzení navrhovatelky a domnělého otce, který tvrzení matky nezletilého obsažené v návrhu ve věci samé ze dne (začerněno) ohledně splnění zákonné domněnky otcovství stanovené ust. § 54 odst. 2 ZOR (jímž se dotčený právní poměr řídí s odkazem na intertemporální ust. § 3028 odst. 2 OZ), tj. souložení s matkou nezletilého v době rozhodné pro početí nezletilého, i ohledně vlastního otcovství k nezletilému učinil nespornými v rámci své účastnické výpovědi podané dne 15. 7. 2015 před Okresním soudem v (začerněno).“ Jak jsem naznačila výše v podkapitole 3.4 Souhlasné prohlášení rodičů, ostatní odůvodnění typu „otec uznává, že je otcem“ nebo „otec souhlasí s tím, že je otcem“ ve mně evokují spíše souhlasné prohlášení rodičů podle § 415 ZŘS a řízení tak mělo být zastaveno podle § 424 ZŘS. Pokud soud vzal na základě těchto slov za prokázanou soulož v rozhodné době, měl vzhledem k vyšetřovací zásadě dále prokazovat, zda neexistují závažné okolnosti vylučující otcovství, např. znaleckým posudkem. Odůvodnění se i tak zdají v těchto případech odbytá.

V dalším posuzovaném případě⁴⁰⁰, kdy test DNA nebyl proveden, domnělý otec zemřel ještě před podáním návrhu. Matka dítěte tvrdila, že v rozhodné době pro početí dítěte neměla intimní styk s jiným mužem než s domnělým otcem, opatrovnice zemřelého (jeho dcera) uvedla, že věděla o vztahu svého otce s matkou nezletilé, potvrdila, že její otec jí nezletilou představil jako svoji dceru, a uvedla, že s nezletilou byl téměř každý den v kontaktu a rovněž hradil její hmotné potřeby. K návrhu genetického posudku uvedla, že není potřeba, neboť zejména fyzická podoba nezletilé k otci je zjevná a nepochybná. Otcovství bylo určeno na základě výpovědi matky a opatrovnice domnělého otce. V tomto případě se mi jeví postup soudu v pořádku.

Pro úplnost uvádím, že v posledním případě⁴⁰¹, v němž test DNA soud neprovedl, byl návrh na určení otcovství zamítnut, protože otcovství bylo k dítěti již určeno podle druhé domněnky souhlasným prohlášením matky a jiného muže.

Účastníci řízení většinou neměli problém dostavit se k soudnímu znalci za účelem odběru genetického materiálu pro provedení znaleckého posudku, odmítali jen ve dvou případech. Nakonec však i v těchto

---

⁴⁰⁰ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 38 Nc 302/2018.

⁴⁰¹ Srov. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. 0 P 406/2012.

případech za součinnosti Policie ČR, resp. zaměstnavatele domnělého otce k odběru došlo.

Celkem v šesti případech domnělí otcové zemřeli ještě před zahájením řízení, případně v jeho průběhu. Jak bylo popsáno výše, v jednom případě soud rozhodoval bez provedení testu DNA pouze na základě výpovědí matky a dcery zemřelého domnělého otce, v ostatních pěti případech pak soud přistoupil k dokazování znaleckým posudkem z oboru genetiky. Podle dosavadní judikatury⁴⁰² musí buď sama zemřelá osoba před svou smrtí, nebo oprávněná osoba po její smrti udělit souhlas k odebrání vzorku DNA za účelem vyhotovení znaleckého genetického testu; jinak je takový důkaz nezákonný, a tedy v řízení nepřipustný.

Pouze ve dvou případech soudy postupovaly správně: v jednom případě⁴⁰³ biologický materiál zemřelého pro odběr vzorku DNA poskytla jeho sestra, ve druhém⁴⁰⁴ pak byl znalecký posudek vypracován na základě vzorků sestry zemřelého domnělého otce a dítěte.

V dalších dvou případech⁴⁰⁵ z odůvodnění není zřejmé, že soud získal souhlas zemřelého či jeho příbuzných s odběrem vzorku DNA. Soudy v odůvodnění pouze uvádí, že provedly dokazování mj. písemným sdělením pravděpodobně matky, resp. manželky zemřelého domnělého otce. Domnívám se, že obsahem těchto sdělení byl s největší pravděpodobností souhlas těchto žen jako oprávněných osob s odběrem genetického vzorku, z odůvodnění to však není jasně patrné. Soud je dle § 157 odst. 2 OSŘ povinen v odůvodnění rozsudku mj. uvést, o které důkazy svá skutková zjištění opřel. Soud by proto měl pečlivě popsat naplnění zákonných předpokladů přípustnosti jednotlivých důkazů, obzvláště pokud měl soud otcovství zemřelého domnělého otce za prokázané toliko na základě znaleckého posudku, jako tomu bylo v rozsudku Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 34 Nc 302/2014. Mám za to, že odůvodnění obou rozsudků jsou nedostatečná, a rozhodnutí jsou tudíž nepřezkoumatelná.

Z posledního rozsudku⁴⁰⁶ dokonce vůbec nevyplývá, že by si soud opatřil souhlas oprávněných osob, natož že souhlas udělil přímo zemřelý

---

⁴⁰² Srov. již citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1982/2012.

⁴⁰³ Srov. rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové sp. zn. 0 Nc 1412/2014.

⁴⁰⁴ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 34 Nc 301/2016.

⁴⁰⁵ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 34 Nc 302/2014 a rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 35 Nc 301/2017.

⁴⁰⁶ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 36 Nc 301/2018.

domnělý otec ještě za svého života. K odběru vzorku DNA došlo při pitvě. V tomto případě si tak dovolím konstatovat, že důkaz byl získán nezákonně a neměl být v řízení vůbec připuštěn.

V jednom ze zkoumaných případů⁴⁰⁷ bylo na základě výsledků testu DNA zjištěno, že otcovství domnělého otce je vyloučeno pro neshodu ve 12 z 15 vyšetřovaných autozomálních znaků. Soud si proto předvolal znalce, který ve své výpovědi uvedl, že „*profily matky a dítěte se shodují s profily při znaleckém zkoumání ve věci popření otcovství [jméno] [příjmení]* (pozn. aut.: původního matrikového otce) a že záměna vzorků je vyloučena. Dále znalec vyloučil, že by se domnělý otec nedostavil osobně k odběru vzorků, a vyloučil i možnost ovlivnění vzorku jedním z vyšetřovaných, stejně jako chybu laboratoře, když mu byl odebrán vzorek“. Jsem toho názoru, že takový postup soudu vyhovuje požadavkům již citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 693/2010 a soud v tomto případě nebyl povinen nechat znalecký posudek přezkoumat tzv. vrchním dobrozdáním, jelikož soud vyslechl znalce, který vyloučil záměnu osob při odběru vzorků i záměnu vzorků při provádění samotné analýzy DNA.

3.6 Rozhodnutí

Soud ve všech analyzovaných případech správně rozhodl rozsudkem. Ve dvou případech⁴⁰⁸ soud chybně rozhodl částečným rozsudkem, přičemž jak bylo uvedeno v podkapitole 2.12 pojednávající o rozhodnutí, pokud soud návrhu vyhoví, musí podle komentářové literatury⁴⁰⁹ rozsudek obsahovat tři výroky: o určení otcovství, o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte. Ve spojeném řízení nesmí rozhodnout nejprve částečným rozsudkem pouze o určení otcovství.

---

⁴⁰⁷ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 16. 10. 2017, sp. zn. 17 Nc 603/2016.

⁴⁰⁸ Srov. rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 8 Nc 603/2016 a rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 10 Nc 601/2018.

⁴⁰⁹ Jirsa, J. In: Jirsa a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*, s. 889–890.

3.7 Náklady řízení

Praxe jednotlivých soudů, případně jednotlivých soudců v rámci jednoho soudu se velmi lišila v otázce náhrady nákladů řízení. Ve více než polovině případů (24) soudy při rozhodování o nákladech řízení o určení otcovství nepostupovaly podle § 142 OSŘ a nepřiznávaly náhradu vynaložených nákladů procesně úspěšnému účastníkovi, ale řídily se § 23 ZŘS a náhradu nákladů nepřiznaly žádnému z účastníků, a to ani když úspěšné navrhovatelce prokazatelně vznikly náklady spojené se zastoupením advokátem. V podkapitole 2.13 Náklady řízení jsem uvedla, že tento postup je dle mého názoru nesprávný, jelikož za použití gramatického výkladu § 23 ZŘS se toto ustanovení uplatní jen v řízeních, která lze zahájit jen bez návrhu, řízení o určení otcovství je kromě řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS možno zahájit jen na návrh. Ve všech posuzovaných případech se jednalo o řízení dle § 418 odst. 1 ZŘS, postup dle § 23 ZŘS tak nebyl na místě. Jak jsem již zmínila v podkapitole 2.13 mezi odbornou veřejností se vyskytují názory podporující použití § 23 ZŘS i ve všech řízeních o určení otcovství. Jak plyne z analyzovaných rozsudků, tato otázka tak zřejmě není ještě zcela uzavřena a měla by být předmětem dalších diskuzí, aby se soudní praxe sjednotila. Jen podle § 23 ZŘS bylo postupováno ve všech případech řešených před Okresními soudy v Hradci Králové a Litoměřicích. V ostatních případech soudy rozhodly o náhradě nákladů celého spojeného řízení podle § 142 OSŘ, nebo zvolily kombinaci obou ustanovení a o nákladech řízení o určení otcovství rozhodovaly podle § 142 OSŘ a o nákladech řízení o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte podle § 23 ZŘS. Jak již bylo popsáno v podkapitole 2.13, obě varianty považuji za možné.

Co se týká nákladů státu, které mu vznikly v řízeních, v nichž bylo prováděno dokazování znaleckým posudkem z oboru genetiky, soudy v naprosté většině případů postupovaly správně a k náhradě těchto nákladů zavázaly procesně neúspěšného účastníka, pokud u něj nebyly dány předpoklady pro osvobození od soudního poplatku nebo nezemřel.

Ve dvou případech⁴¹⁰ soud však tyto náklady poměrně rozdělil mezi účastníky, aniž by v odůvodnění vysvětlil proč. Tento postup soudů je pro mě naprosto nepochopitelný, jelikož návrhu na určení otcovství lze buď vyhovět a otcovství určit, nebo jej zamítnout; návrhu nelze vyhovět

---

⁴¹⁰ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 16. 11. 2017, sp. zn. 1 Nc 1805/2016 a rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 1 Nc 1803/2019.

pouze částečně a otcovství určit např. z 30 %. Pro srovnání lze uvést rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 15. 4. 2021, sp. zn. 0 P 193/2010, v němž soud uvedl, že náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku má nahradit určený otec, jelikož navrhovatelka měla ve věci de facto plný úspěch, rozhodl ale o povinnosti navrhovatelky se na úhradě znaleckého posudku podílet, jelikož si byla jistá, že otcem dítěte je určený otec, přesto ale nechala do rodného listu zapsat jiného muže, ačkoliv věděla, že není biologickým otcem. Svým jednáním tak navrhovatelka vnesla chaos a nejistotu do života svého dítěte, a proto by se na nápravě tohoto stavu měla dle názoru soudu „podílet nejen podáním návrhu na určení otcovství, ve kterém konečně označila skutečného biologického otce své dcery, ale i úhradou poloviny nákladů spojených s vypracováním znaleckého posudku, který postavil najisto, zda je pan [příjmení] skutečně otcem nezletilé“. Postup soudu se mi jeví vzhledem k soudem zjištěnému skutkovému stavu vhodný a zcela v souladu s § 147 odst. 1 OSŘ. Soud navíc ve svém rozhodnutí příkladně odůvodnil, proč povinnost k náhradě nákladů řízení rozdělil mezi oba účastníky (na rozdíl od dvou výše jmenovaných případů).

V jednom případě⁴¹¹ soud dokonce uložil povinnost nahradit náklady státu navrhovateli, přestože jeho návrhu bylo vyhověno. Soud své rozhodnutí odůvodnil pouze uvedením ustanovení § 150 OSŘ bez dalšího vysvětlení. Soudem aplikované ustanovení dle mého názoru v tomto případě nelze vůbec použít, protože uvádí situace, kdy soud může náhradu nákladů výjimečně nepřiznat, nikoliv přiznat. Soud pravděpodobně zavázal k náhradě nákladů navrhovatele, protože procesně neúspěšný domnělý otec zemřel ještě před zahájením řízení a náklady znaleckého posudku by tak musel nést stát. S ohledem na znění § 148 odst. 1 OSŘ se mi ovšem takový postup soudu nezdá v pořádku, navíc v obdobných případech⁴¹², kdy procesně neúspěšný domnělý otec také již nebyl naživu, soudy státu právo na náhradu nákladů řízení nepřiznaly.

Jak bylo uvedeno v podkapitole 2.13, navrhovatel v řízení o určení otcovství je podle § 11 odst. 2 písm. g) ZSP osvobozen od soudního poplatku, nicméně v případě, že je jeho návrhu vyhověno, přechází poplatková povinnost podle § 2 odst. 3 ZSP na procesně neúspěšného

---

⁴¹¹ Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 34 Nc 301/2016.

⁴¹² Srov. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 36 Nc 301/2018, rozsudek Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 35 Nc 301/2017 a rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 34 Nc 302/2014.

účastníka. K přenosu však nedojde tehdy, má-li proti navrhovateli právo na náhradu nákladů řízení nebo je-li od poplatku sám osvobozen. Překvapilo mě, že se soudy přenosem poplatkové povinnosti zabývaly pouze ve 20 posuzovaných případech, kdy v souladu s uvedeným ustanovením rozhodly o povinnosti procesně neúspěšného účastníka zaplatit soudní poplatek, pokud u něj nebyly dány předpoklady pro osvobození od soudního poplatku. V jednom případě⁴¹³ ovšem soud zcela pochybil, když si zřejmě neuvědomil, že navrhovatel je od soudního poplatku osvobozen, a uložil mu povinnost jej zaplatit, protože „*doposud nebyl uhrazen*“.

---

⁴¹³ Srov. rozsudek Okresního soudu v Písku ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 1 P 135/2016.

Závěr

V úvodu jsem si jako jeden z cílů práce vymezila popsat vybrané procesní aspekty určení otcovství, průběžně je komentovat vlastními názory, upozorňovat na klady a zápory současné právní úpravy a pokusit se navrhnout možná řešení *de lege ferenda*. Jelikož je procesněprávní úprava velmi úzce spjata s úpravou hmotněprávní, popsala jsem nejprve úpravu v občanském zákoníku, která sama obsahuje řadu procesních aspektů. V druhé kapitole jsem následně v 15 podkapitolách rozebrala nejpodstatnější specifika řízení ve věcech určení otcovství. Tyto jsem současně doplnila o vlastní názory na danou problematiku, přičemž jsem se snažila poukázat na nedostatky, které by bylo vhodné odstranit, a způsob, jak by toho bylo možno docílit. Pokud se mi právní regulace jevila jako vhodná, neváhala jsem to podotknout.

V úvodu jsem si dále položila tři výzkumné otázky.

1. Uplatní se všechny v podkapitole 2.1 vymezené znaky nesporných řízení u všech řízení o určení otcovství?

Ve věcech řízení o určení otcovství lze rozlišit celkem čtyři řízení. K naplnění znaků nesporného řízení ve dvojici řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů jsem se podrobněji vyjádřila v dílčím závěru podkapitoly 2.7. Řízení mají specifickou povahu, kdy se nejedná o klasická řízení, ale pouze o prohlášovací řízení, v nichž proto nelze sledovat všechny vymezené odlišnosti. Řízení dle § 415 ZŘS naplňuje všechny znaky nesporné řízení, které je možné v tomto řízení pozorovat. Řízení lze i po změně právní úpravy řadit mezi nesporná řízení. V řízení dle § 416 ZŘS jsou též sledovatelné znaky nesporného řízení naplněny kromě otázky zahájení řízení, kdy se v tomto řízení neuplatní zásada oficiality, ale toto řízení lze zahájit pouze na návrh. Jak bylo uvedeno v podkapitole 2.1, neexistují řízení „smíšeného“ charakteru, která by v sobě kombinovala znaky obou druhů nalézacího řízení, a pokud dané řízení nenaplňuje diferenciacní kritéria sporného řízení, je nutné ho považovat za nesporné řízení. V řízení dle § 416 ZŘS naplňuje jen jedno diferenciacní kritérium sporného řízení, proto je nezbytné jej považovat za řízení nesporné.

Řízení dle § 418 odst. 1 ZŘS (tedy řízení o určení otcovství dle třetí domněnky dle § 783 odst. 2 OZ) vykazuje ze čtyř řízení ve věcech určení otcovství nejvíce znaků sporného řízení. Řízení lze zahájit pouze na návrh, řízení tak neovládá zásada oficiality, která by soudu umožňovala

řízení zahájit z úřední povinnosti. Jelikož lze toto řízení zahájit pouze na návrh, soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení nepostupuje podle § 23 ZŘS, ale řídí se pravidlem úspěchu a neúspěchu ve věci stanoveným § 142 odst. 1 OSŘ, které je typické pro sporná řízení. Všechny ostatní vymezené znaky nesporného řízení jsou však splněny a řízení tak má nesporný charakter.

Řízení o určení otcovství ke společnému dítěti poté, co bylo pravomocně určeno, že zde manželství není (řízení dle § 418 odst. 2 ZŘS) nenaplnuje pouze znak nesporného řízení v otázce nákladů řízení (platí pro něj stejná pravidla, jaká byla popsána výše u řízení dle § 418 odst. 1 ZŘS). Řízení tedy též má nespornou povahu.

2. Je správné, že zákonodárce změnil koncepci řízení o určení otcovství?

Smyslem řízení o určení otcovství není vyřešení sporu mezi matkou dítěte a domnělým otcem, ale vyřešení otázek týkajících se osobního statusu dítěte do budoucna. Z tohoto důvodu byla předchozí právní úprava postavená na kontradiktorním postavení stran pro tato řízení zcela nevhodná. Značně problematická byla také absence obligatorního účastenství dítěte. Dítě v řízení uplatňuje samostatný zájem na zjištění a určení svého biologického otce, přičemž tento jeho zájem se nemusí shodovat se zájmy ostatních účastníků. Nebylo proto vhodné přiřazovat dítě na stranu jednoho z rodičů. Nesporný charakter řízení umožňuje, aby každý z účastníků vystupoval v řízení sám za sebe a hájil své zájmy. V řízení je také patrný veřejný zájem na uspořádání statusových otázek dítěte. To potvrzuje především zásada vyšetřovací (uplatňovaná v těchto řízeních i za účinnosti předchozí právní úpravy), kdy stát přenáší odpovědnost za zjištění skutkového stavu z účastníků řízení na soud, a princip úplné apelace, jenž upřednostňuje zájem na úplném zjištění skutkového stavu před rychlostí řízení. Skutečnost, že přechozí právní úprava řadila řízení o určení otcovství mezi sporná řízení, ale přesto se v nich uplatňovala vyšetřovací zásada, působila značné problémy a nepřispívala k právní jistotě. Z těchto důvodů hodnotím to, že zákonodárce jasně stanovil, že jsou nově tato řízení nesporná, velice pozitivně.

Cílem práce bylo též zanalyzovat současnou rozhodovací praxi vybraných českých soudů prvního stupně a zhodnotit, jak aplikují popsanou právní úpravu. Současně jsem si položila následující otázku: **3. Jak**

vybrané české soudy prvního stupně přistupují k aplikaci aktuální právní úpravy?

Analýzou celkem 47 rozsudků šesti vybraných českých soudů prvního stupně se zabývala kapitola třetí. Lze učinit závěr, že vybrané soudy přistupují k aplikaci současné právní úpravy vesměs správně. Vyskytla se ovšem pochybení, která jsem soudům musela vytknout. Některá byla méně závažného charakteru (například označování účastníků řízení pojmy „žalobce“ a „žalovaný“), jiná byla naopak až tak závažná, že zatížila řízení závažnou procesní vadou (lze jmenovat například nedostatečná odůvodnění rozsudků způsobující jejich nepřezkoumatelnost či použití nepřípustného důkazu).

Z analýzy je zřejmá i nejednotnost rozhodovací praxe v otázce náhrady nákladů řízení, kdy soudy postupují velmi rozdílně a při rozhodování se řídí odlišnými ustanoveními. Nejednotnost rozhodovací praxe odráží i nejednotnost názorů odborné veřejnosti na tuto otázku, a proto by dle mého názoru měla být dále diskutována, aby se postup soudů sjednotil.

Použité zdroje

1. Bříza, P. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.
2. Dávid, R. Některé procesní aspekty určování a popírání otcovství. In: Králíčková, Z., Dávid, R., Janovec, M. (eds). COFOLA 2018, Část VIII., Civilní status člověka [online]. *Masarykova univerzita*, 2018, s. 10–11. [29. 9. 2021]. <https://www.law.muni.cz//dokumenty/46485>
3. Del Favero, M. *Řízení ve věcech rodinněprávních před soudem I. a II. stupně*. Brno: Tribun EU, 2013.
4. Dobrovolná, E. Nejvyšší soud České republiky: Test DNA na základě odběru vzorků DNA zemřelého jako nepřipustný důkaz v soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2015, č. 17, s. 605–607.
5. Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009.
6. Harníková, I. *Res iudicata ve statusových věcech rodinných*. Brno, 2020, diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
7. Hrušáková, M. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2005.
8. Hrušáková, M. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.
9. Hrušáková, M. a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2017.
10. Hrušáková, M., Šínová, R. Paternitní spory – jejich procesní zvláštnosti a aktuální otázky. In: Šínová, R. (ed.) *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 100–116.
11. Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.

POUŽITÉ ZDROJE

---

12. Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.
13. Jirsa, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201-250l občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.
14. Kincl, J., Skřejpek, M., Urfus, V. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995.
15. Kokeš, M. Překážka věci rozhodnuté a znovuotevření řízení o určení otcovství po více než 50 letech. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 6, s. 136–139.
16. Králíčková, Z. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020.
17. Křístek, A. Podzimní novela českého civilního procesu, zejména v nesporných věcech, 1. část. *Právo a rodina*. 2017, č. 11, s. 10–16.
18. Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015.
19. Loudová, M., Siegllová, Z. Dokazování v paternitních sporech. *Právní rádce*. 1999, č. 7, s. 29.
20. Loudová, M., Siegllová, Z. Metodiky analýzy DNA jednoznačně řeší otázku sporného otcovství. *Právo a rodina*. 2002, č. 4, s. 13–17.
21. Loudová, M., Siegllová, Z. Řešení otázky sporného otcovství na počátku 3. tisíciletí – metodiky analýzy DNA umožňují jednoznačnou odpověď. *Právní rozhledy*. 2002, č. 4, s. 198–200.
22. Loudová, M., Siegllová, Z., Brdička, R. DNA analýza v paternitních sporech – kazuistika. *Právní praxe*. 1999, č. 4, s. 232–239.
23. Macková, A. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016.

24. Melzer, F. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Díl 1, § 655-793*. Praha: Leges, 2016.
25. Ondrůš, M. Předmět postmortální ochrany. *Právní rozhledy*. 2018, č. 22, s. 774–784.
26. Pauknerová, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.
27. Petrov, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2019.
28. Radimský, J., Radvanová, S. a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: Panorama, 1989.
29. Radvanová, S. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015.
30. Rogalewiczová, R. Dítě jako účastník občanského soudního řízení. *Právo a rodina*. 2019, č. 3, s. 1–7.
31. Svoboda, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.
32. Svoboda, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021.
33. Svoboda, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020.
34. Šínová, R. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 12, s. 52–57.
35. Šínová, R. Řízení o určení otcovství v kontextu rekonstrukce soukromého práva. In: Šínová, R. (ed.) *Aktuální problémy rodinně-právní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 127–134.
36. Šínová, R. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2020.

POUŽITÉ ZDROJE

---

37. Šínová, R. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015.
38. Šlejharová, M. *Nesporná řízení v komparativním pohledu*. Brno, 2021, dizertační práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
39. Švestka, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.
40. Vlachová, A. Řádné zastoupení dítěte jako účastníka řízení. *Rodinné listy*. 2021, č. 5–6, s. 19–23.
41. Vojtek, P. Výběr rozhodnutí v oblasti civilněprávní. *Soudní rozhledy*. 2019, č. 7–8, s. 245–252.
42. Vraník, J. Dokazování v řízení o určení otcovství. In: Kotásek, J. (ed.). Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny práva 2012 [online]. *Právnická fakulta Masarykovy univerzity*. [16. 10. 2021]. https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/rodicovstvi/VranikJakub.pdf
43. Winterová, A. K připravovaným změnám v civilním procesu, kritické a jiné poznámky. *Právní rozhledy*. roč. 2012, č. 23–24, s. 836–840.
44. Winterová, A. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva – pohled Aleny Winterové. In: Šínová, R. (ed.) *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 29–41.
45. Winterová, A. Určení otcovství nad rámec zákonných domněnek. *Správní právo*. 2003, č. 5–6, s. 314–318.
46. Winterová, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2018.
47. Wipplingerová, M., Zahradníková, R., Spurná, K. *Zvláštní soudní řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.